J. TALKO-HRYNCEWICZ

MIESZKAŃCY KRAKOWA Z X–XX WIEKU

STUDJUM ANTROPO-BIO-SOCJOLOGICZNE

HABITANTS DE CRACOVIE DU Xᴱ–XXᴱ SIÈCLE

ÉTUDE ANTHROPO-BIO-SOCIOLOGIQUE

KRAKÓW 1926

NAKŁADEM DRUKARNI NARODOWEJ W KRAKOWIE

MIESZKAŃCY KRAKOWA
Z X—XX W.

HABITANTS DE CRACOVIE
DU Xe—XXe SIÈCLE

J. TALKO-HRYNCEWICZ

MIESZKAŃCY KRAKOWA Z X–XX WIEKU

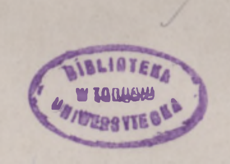
STUDJUM ANTROPO-BIO-SOCJOLOGICZNE

HABITANTS DE CRACOVIE DU X^{E}—XXE SIÈCLE

ÉTUDE ANTHROPO-BIO-SOCIOLOGIQUE

KRAKÓW 1926

NAKŁADEM DRUKARNI NARODOWEJ W KRAKOWIE

BIBLIOTEKA
W TORUNIU
UNIWERSYTECKA

Dla przechowania zabytków materjalnej prastarej kultury Krakowa, złożył się cały szereg artystów, architektów i historyków sztuki, którzy wytworzyli bogatą literaturę, chroniąc te cenne zabytki przeszłości od zagłady. Tymczasem człowiek i jego budowa fizyczna ze szczątkami tysięcy pokoleń nietknięta dotąd cyrklem i piórem badacza. Wiele jeszcze z tych materjałów ludzkich leży pod gruzowiskami, drobną tylko cząstkę dokumentów przeszłości udało się uchronić od zagłady, a ileż ich bezpowrotnie zginęło!

Jedyną pracą antropologiczną o dawnych mieszkańcach starego Krakowa była przez długie lata monografja I. Kopernickiego „O czaszkach przedmieszczan krakowskich (na Garbarach) z XVII—XVIII w. (1872 r.) i parę notatek o wizerunkach królów J. Majera. W latach ostatnich napisałem dwie prace związane z przeszłością i historją Krakowa: „Odtworzenie typów historycznych, spoczywających na Wawelu, według pozostałych szczątków, lub wizerunków (1914 r.) i Fizyczny typ Piotra Skargi w związku z jego postacią duchową“ (1920 r.). Otwarcie w Krakowie Zakładu Antropologicznego i jego urządzenie przypadło na lata 1911—1914, wówczas właśnie kiedy w mieście przeprowadzano roboty kanalizacyjne, przekopywano dawne cmentarze przy kościołach, place, ogrody i ulice, przyczem zdobywano mnóstwo kości. Również i później przy wznoszeniu domów, przy rozbieraniu starych fundamentów znajdywany materjał ludzki, który niestety w części tylko udawało się uchronić od zagłady i ten stawał się własnością muzeum antropologicznego, stanowiąc osobny dział krakowski, w którym główną rolę grają czaszki z najwcześniejszego aż do późnego okresu historji Krakowa. Po wielkiej wojnie w r. 1918—1920 weszły

do kolekcji Cracoviae cenne czaszki z Wawelu. W ten sposób udało się zgromadzić przedstawicieli różnych warstw i narodowości mieszkańców Krakowa z X w. aż do czasów ostatnich. Ponieważ ze szczątków nie można określić narodowości, w celu więc wyjaśnienia składowych części materjałów postanowiłem przepatrzeć najdawniejsze metryki nowo-narodzonych i ochrzczonych w miejscowych kościołach, ażeby można było ze spotykanych nazwisk sądzić o ich pochodzeniu i wyprowadzić wniosek jaki procent obcej krwi wchodził w skład ludności Krakowa, jak się jedne rodziny rozmnażały, a inne wymierały w ciągu wieków. W związku z ruchem ludności nastręczały się inne kwestje szerszego antropo-społecznego znaczenia, których nie mogłem pominąć, jak np. częstość spotykanych w różnych czasach dzieci nieślubnych, chrztów żydów i t. d., które jednocześnie zająć mogą, tak antropologa, jak historyka i socjologa. Rad będę, jeżeli praca moja pomimo trudnych i zawiłych wywodów, wyświetli choć w części fizyczną budowę mieszkańca Krakowa z lat dawnych w związku ze stosunkami bio-socjologicznemi.

Stosownie do różnorodności materjałów praca niniejsza, składa się z dwóch części. Pierwsza z nich jest poświęcona fizycznej budowie mieszkańców na zasadzie zdobytych szczątków ludzkich, druga na podstawie ksiąg metrycznych urodzin omawia skład ludności i stosunki między nią zachodzące. Obie razem przedstawią pewną całość, dając choć w przybliżeniu obraz ludności Krakowa.

W czasach niebywałego dziś zastoju na polu wydawniczem, kiedy nawet powieść rzadko znajduje nabywców, podjęcie się nakładu wydania pracy, która dla swej treści nie może liczyć na szersze koło czytelników, przynosi cześć obywatelskiemu stanowisku p. N. Telza właściciela zasłużonej wydawniczej firmy krakowskiej Drukarni Narodowej.

AUTOR

Kraków, wrzesień 1926.

I. Typ fizyczny ludności dawnego Krakowa.

Kraków to największy nekropol Polski. Od czasów zamierzchłych zmieniające się jedno po drugiem pokolenie nie tylko wytworzyło tu ogromne cmentarzysko, lecz wśród tych prochów znajdujemy ludzi, którzy byli niegdyś budowniczymi państwa, rozwijali samodzielną kulturę i myśl praktyczną, zasymilowali jak własne rozproszone na wielkich przestrzeniach plemienne odmiany tak i obce pierwiastki, przyczyniając się do wysokiego rozwoju państwa i jego stolicy. Z kulturą szedł stąd prąd asymilacyjny na Ruś przyległą, a promienie światła na dalekie ziemie Wschodu w XV i XVI wiekach. Potem kiedy los tragiczny zawisł nad Rzeczpospolitą, nie przeżyła tego i stara stolica i w gruzy się rozwaliła, a kiedy po stoletniej niewoli zaczęła się podnosić z upadku, tu usilnie pracowano nad podźwignięciem się, wskrzeszeniem nauki i sztuki, a jednocześnie nad wyswobodzeniem się z niewoli. Praca niniejsza ma na celu poznanie ludzi i rodów, którzy w dziejach duchowej kultury naszej pozostawili nie zatarte ślady, bądź miejscowi, lub obcy przybysze z dalekich krajów: niemcy, włosi, francuzi, holendrzy, węgrzy, czesi i inni. z których się złożyła ludność miejska. Cechy ich duchowe są wytworem fizycznej budowy, której poświęcamy pierwszą część pracy niniejszej. Jeżeli badania nasze nie zawsze będą mogły odpowiedzieć na wiele kwestyj, to bądź co bądź zostaną materjałami i pierwszą cegiełką do dalszych badań w przyszłości w tym kierunku a zarazem opisem zbiorów pewnego działu Zakładu Antropologicznego Uniw. Jagiell., pochodzących z dawnych cmentarzy kościelnych, z placów, ulic i dziedzińców starego Krakowa z oznaczeniem liczb inwentarza i roku znalezienia.

Opracowane szczątki pochodziły z następujących dzielnic miasta:

i 1918 r.). L. inw. 461—465, 465, 470—472. Wały poza tym cmentarzem naprzeciw domu Długosza z XV—XVI w. (1918 r.), (L. muz. Zamk. Wawel. 1—5). Około baszty Senatorskiej i z cmentarza ŚŚ. Michała i Jerzego z XV—XVI w. (?) (1912—1913), L. inw. 164, 245, 403, 404, 245, 477).

Róg Jagiellońskiej i św. Anny na przeciw Coll. Majus z XI—XII w. (1911 r.), (L. inw. 0).

Cment. kośc. św. Anny (1911), (L. inw. 37—42, 217)

Cment. kośc. P. Marji (Plac Marjacki) (1912—1913), (L. inw. 218—232, 376—386—a—c, 400—402).

Cment. franciszkański (1914), (L. inw. 468 a—i).

Cment. W. W. Świętych (1912), L. inw. 184—215, 235—246).

Cment. Dominikański (1912), (L. inw. 234 i bez L.).

Cment. kośc. św. Florjana i dawne leprosorium) (1912), (L. inw. 167—183). (Na kościach długich zmiany patologiczne).

Ul. Smoleńsk na przeciw kośc. Bożego Miłosierdzia (1911), (L. inw. 57—91, 162, 184). Kości były zwalcne w jamie i musiały być skąd inąd przywiezione.

Plac Szczepański pod dawnemi wałami (1911), (L. inw. 30—36).

Plac Arjański naz. cmentarzem (1912), (L. inw. 152—161).

Ul. Lubicz, plac Strzelecki (1912), (L. inw. 472—476).

Ul. św. Wawrzyńca (prawdopodobnie z dawnego cmentarza) (1913), (L. inw. 405—408).

Ul. Łobzowska (1912), (L. inw. 166, 287).

Łobzów (1913), (L. inw. 285).

Ul. Wązka (1912), (L. inw. 486).

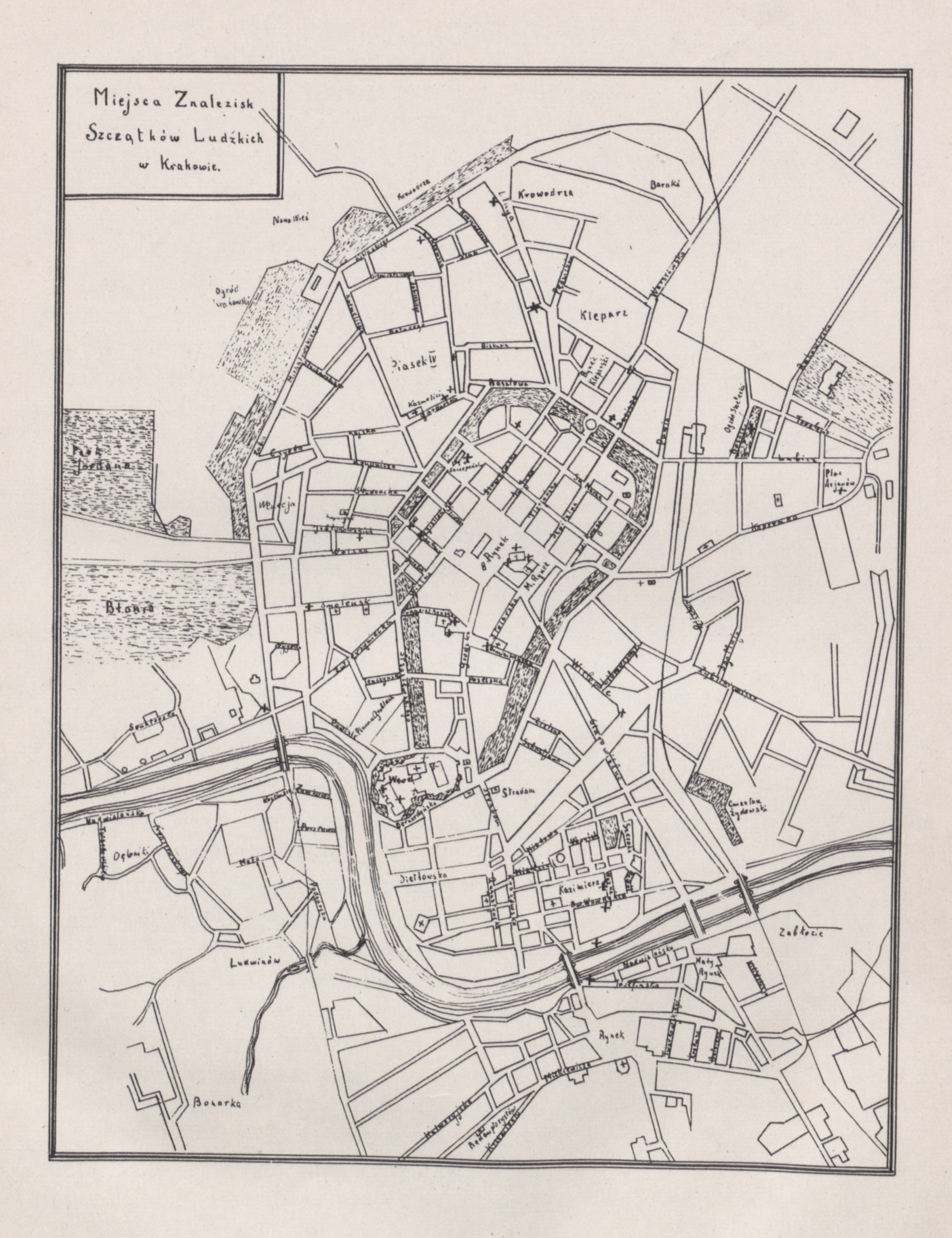
Ul. Długa (1922), (L. inw. 478).

Podgórze po lewej stronie starego mostu na brzegu Wisły (1911). (L. inw. 44—56). Kości zwalone w jamie na głębok. $1^1/_2$ metra.

Klinika chirurg. Uniw. Jagiell. (1922), (L. inw. 375) (z pierwszej połowy XIX w.).

Wawel. Z cmentarza katedry Romańskiej z X—XI w. (1914

Tab. I.

Miejsca Znalezisk
Szczątków Ludzkich
w Krakowie.
Krowodrza
Baraki
Kleparz
Piasek IV
Błonia
Kazimierz
Stradom
Dębniki
Ludwinów
Bonarka
Zabłocie
Rynek
Cmentarz Żydowski

Róg św. Jana i rynku (1922), (L. inw. 479).

Cment. kość. św. Piotra na Garbarach przy ul. Łobzowskiej z XVII—XVIII w. (1872), (L. inw. 424—478). Szczątki te zbadane zostały przez prof. Kopernickiego.

Cment. kość. św. Mikołaja (1923), (L. inw. 480—482, 484—485.

Aleja Słowackiego (1923), (L. inw. 493).

Ul. Jabłonowskich (1924), (L. inw. 494).

W r. 1924 i 1925 zakład zdobył jeszcze około półtorasta czaszek, lecz z powodu, że praca niniejsza była już ukończoną, nie mogły one wejść jako materjał. Natomiast na załączonym planie Krakowa, miejsca te jak i innych znalezisk kostnych oznaczone są krzyżykami (patrz. Tabl. I).

Od czasów najdawniejszych grzebano zmarłych w Krakowie obok domów, lub w ogrodzie. W XIII wieku wszedł zwyczaj chowania nieboszczyków pod posadzką, lub w podziemiach kościołów, a później na cmentarzach kościelnych, co utrzymało się aż do pierwszej ćwierci XIX w., a zrzadka spotykał się ten zwyczaj jeszcze i w połowie zeszłego stulecia. Od tego czasu zgodnie z obowiązującem prawem zaczęto grzebać na osobnych cmentarzach za miastem. Cmentarze więc kościelne były miejscem grzebania zmarłych przez sześć wieków i do tego okresu należy przeważnie zebrany przez nas materjał, albowiem z 270 czaszek, 178 pochodziło z 12 cmentarzy kościelnych (65,9%) a 92 mogły być przewiezione, lub pogrzebane zbiorowo podczas epidemji, ulicznych walk, wreszcie przygodnie na dzisiejszych placach, ulicach, lub w ogrodach (34,1%).

Do najstarszych czaszek krakowskich zbioru naszego zaliczamy 9 pochodzących z cmentarza położonego na $1^1/_2$ metra poniżej 9 pochodzących z cmentarza położonego na $1^1/_2$ metra poniżej katedry gotyckiej na fundamentach romańskiej na Wawelu, a zatem sięgających X—XI w., starszych od pierwszego planu Krakowa z czasów Bolesława Wstydliwego z r. 1257. Cmentarz ten odkryty przy restauracji zamku, znajduje się częściowo pod fundamentami półn.-zach. jego skrzydła, jednym końcem sięga katedry współczesnej, drugim wkracza na dziedziniec zamkowy w dolne izby strażnicze na parterze (patrz Tabl. II. Plan cment. kated. romańskiej). Inne czaszki wawelskie, z wałów, około baszty sena-

torskiej i z cmentarza kościołów Ś. Ś. Michała i Jerzego należą zapewnie do późniejszych może są z wieku XV—XVII. Długosz zalicza oba kościoły z kolegjatą św. Michała na krakowskim zamku, do czasów najdawniejszych. Kazimierz Wielki zamiast drewnianych miał wystawić murowane gotyckie świątynie, które zburzył rząd austrjacki. Kościół św. Jerzego miał być starszym od kościoła św. Michała i według podań był zbudowanym na miejscu świątyni pogańskiej. Kult tych świętych był bardzo rozpowszechniony w XIII—XIV wieku na słowiańszczyźnie w związku z legendą o walce ich ze smokiem wawelskim. Oba kościoły były zbudowane obok siebie i prawdopodobnie miały wspólny cmentarz, z którego pochodzą nasze szczątki.[1]

Do starszych szczątek należy również zaliczyć prawie całkowity szkielet młodej kobiety, pochodzący prawdopodobnie z XI—XII w., wykopany na rogu ulic św. Anny i Jagiellońskiej, naprzeciw Collegium Majus w odległości $2^1/_2$ metra od rogu tego gmachu. Szkielet leżał na wznak z wyciągniętemi rękami na $3^1/_2$ metra głębokości, pod starym drewnianym kanałem, w błocie, przez co kości były zabarwione na ciemno. Około szkieletu ślady spróchniałego drzewa, wskazującego na trumnę. Sądząc z tego, że Collegium było otwarte w r. 1400, trzeba myśleć, że nieboszczka została tu pochowaną o wiele wcześniej. Dane historyczne podają, że przed zbudowaniem gmachu uniwersyteckiego dzielnicę tę zamieszkiwali przeważnie żydzi, dzisiejsza ulica św. Anny nosiła nazwę żydowskiej (platea judeorum) i była główną arterją komunikacyjną pomiędzy Szewską i Wiślną. W okolicy dzisiejszych plant, przy tak zwanej bramce żydowskiej (portula judeorum), stała bożnica, a w kilkudziesięciu sąsiednich domach zamieszkiwali żydzi, których wysiedlono potem na Kazimierz. Pochowanie jednak w trumnie świadczy, że był to grób chrześcijański jeszcze przed czasem osiedlenia żydów może z XI—XII w. Grób ten, jak sądzić można nie miał łączności z cmentarzem kościoła św. Anny i jego szczątki mogą być wcześniejsze. (P a t r z T a b l. III. P l a n g r o b u i c m e n t. k o ś c. ś w. A n n y).

Cmentarz kościoła N. P. Marji na rynku, tej najwspanialszej świątyni Krakowa datuje się z XIV w. Przeważnie grzebani tu

[1] Kopera Fel. O kościołach na Wawelu. Rocz. Krakow. T. VIII.

byli zamożni mieszczanie, wśród nich wielu cudzoziemców: niemców, włochów, holendrów, czechów i innych.

Najstarsze cmentarze krakowskie kościołów franciszkańskiego i dominikańskiego dały nam zbyt szczupły materjał.

Cmentarz b. dawnego kościoła W. W. Świętych w środku miasta położony, oprócz niemców, dał sporą ilość czaszek polskich ze wsi podmiejskich, należących do tej parafji.

Cmentarz parafjalnego kościoła św. Florjana. Parafja ta obejmowała podmiejską wieś Kleparz i inne sąsiednie. Przy kościele istniało leprosorium dla trędowatych. Czaszki przeważnie polskie mogły pochodzić z XVII—XVIII w.

Kości zdobyte z jam na ul. Smoleńsk i z nad Wisły w Podgórzu, należą prawdopodobnie do ludności miejscowej poległej w walce, lub zmarłej z epidemji. Do takich też należą czaszki z dawnych wałów placu Szczepańskiego.

Na placu na Wesołej zwanym cmentarzem Arjańskim przy zakładaniu fundamentów pod gmach obecnej kliniki psychjatrycznej, po wyrąbaniu drzew i krzaków znaleziono czaszki krótkogłowe, mocnej budowy, niektóre z tendencją do długogłowości. Podanie mówi, że na tem miejscu miał być dom modlitwy sekty arjańskiej. Nie stwierdzono tego jednak i nie znaleziono żadnych śladów budynku.

Niedaleko dawnego cmentarza kościoła św. Mikołaja na Wesołej, byłej wsi podmiejskiej, na dziedzińcu, naprzeciw budynku zakładu chemji lekarskiej na $1^1/_2$ met. głębokości wykopano kilka czaszek. Jedne z nich były typu krótkogłowego miejscowego, inne szkielety wzrostu wysokiego, długogłowe, przypominały typ północny. Można przypuszczać, że są to szczątki żołnierzy z wojen szwedzkich.

Z dawnego cmentarza kościoła św. Wawrzyńca na plantach wykopano kilka czaszek wyraźnie krótkogłowych, przypominających typ miejscowy.

Luźnie znajdywano pojedyńcze czaszki w różnych częściach miasta, na ulicach: Lubicz, Wązkiej, Długiej, św.-Jańskiej, Łobzowskiej, Alei Słowackiego, w Łobzowie i t. d., sądząc po budowie i zachowaniu nie przekraczają XVIII i XIX stulecia.

Do materjałów moich włączyłem jeszcze opis szczątków z byłego cmentarza kościoła św. Piotra na Garbarach z XVII—XVIII

w. prof. Kopernickiego. Znaczna część ich była niemieckiego pochodzenia, jak świadczyły księgi metryczne tej parafji, składającej się przeważnie z rękodzielników.

W ten sposób kolekcja antropologiczna krakowska, którą rozporządzałem do pracy niniejszej obejmowała czaszki z różnych okresów z X aż po wiek XX i chociaż żywioł polski był dominującym, w znacznej jednak mierze była domieszka obcego, a wszystko razem złożyło się na wytworzenie przeciętnego typu mieszkańca Krakowa, o jakim potem wspomnimy.

Z ogólnej liczby 270 czaszek badanych, 223 było opisanych przezemnie a 47 przez prof. Kopernickiego. Według płci było: 141 męż., 115 kob. i 14 dzieci. Z pośród dorosłych było: młodych 122, średniego wieku 73 i starców 61. Kości przeważnie były kruche i uszkodzone, niektóre pozbawione wierzchniej kostnej blaszki, nadawały się tylko do niektórych pomiarów, lub trzeba je było całkowicie zaniechać. Całych czaszek, lub bardzo mało uszkodzonych było 62, z uszkodzeniem kości czołowych, ciemieniowych lub łuków jarzmowych 69, bez twarzy 65, jedno sklepienie tylko u 29, oddzielnych żuchw od różnych indywiduów 9. Ułamki czaszek, które nie mogły być zmierzone pozwoliły jednak do pewnego stopnia wnioskować o ich wielkości i kształtach. Linjowe pomiary dokonaliśmy na 221 czaszkach, natomiast u innych z powodu wątłości kości nie udało się zrobić, ani narysów, ani wymiarów pojemności.

Opis poglądowy dwóch typów czaszek, tak się przedstawia:

P a t r z ą c z g ó r y (norma verticalis) u większości czaszek przeważnie krótkogłowych, rzuca się w oczy znaczna krótkość i szerokość ich konturów, względnie do długości czoło nieszerokie, przy występujących niekiedy guzach czołowych, a czasami i ciemieniowych, skronie wypukłe, potylica szeroka i płaska, czasami z nieco wydatnym garbkiem. Niekiedy czaszki są tak szerokie, że przypominają kontury kuliste; boki często wypukłe, sklepienie przypłaszczone i rzadko opada od szczytu szwu strzałkowego dachówkowato na boki. Inne czaszki wkraczające w średniogłowość, lub długogłowe, rzadziej spotykane, mają kształt elipsoidny, lub owalny, bez guzów czołowych i ciemieniowych, czoło i potylica węższe, lub mierne, często z wydatnym garbkiem, boki przypłaszczone.

Patrząc z boku (norma lateralis) czaszki krótkogłowe mają niekiedy kontury kątowate, podstawa krótka, sklepienie słabo wypukłe, potylica zaokrąglona, otwór słuchowy leży w samym środku długości czaszki, szkielet twarzy prosty i rzadko znaczniej wysuwa się naprzód. Wcięcie nosowe miernie zagłębione, co spotyka się przy wydatności guza nosowego i przy spłaszczonym grzbiecie nosowym. Czaszki typu długogłowego mają sklepienie niższe, podstawę dłuższą, potylicę wydłużoną z karczkiem, linja czołowa łukiem prawidłowym przechodzi na dłuższe ciemie. Niekiedy występują dosyć wydatne łuki oczodołowe, otwór słuchowy leży nieco w tyle poza środkiem długości czaszki. Szkielet twarzy nieraz występuje naprzód, tworząc lekki prognatyzm zębodołkowy.

Patrząc z przodu (norma facialis) czaszki krótkogłowe mają twarze częściej niskie, szerokie, lub kątowate, oczodoły stoją poziomo i rozwinięte wszerz, łuki jarzmowe mocnej budowy, miernie, lub słabo wydają się na przód, lub na boki; długogłowe mają twarze wązkie, również często niskie i szerokie, oczodoły nieraz rozwinięte w wysokość, nos węższy niż u pierwszych i łuki jarzmowe nie tak szerokie.

Żuchwa u krótkogłowców silniej rozwinięta, trzon jej szeroki, bródka szeroka naprzód wysunięta, co jest jedną z wyraźnych cech czaszek polskich.

Patrząc z tyłu (norma occipitalis) czaszki krótkogłowe przedstawiają kształt czworokątny o podstawie szerokiej, z wydającemi się bokami; w wydłużonych kształt stożkowaty, wyniosły, z boków spadzisty, ku górze podnoszący się ostrym łukiem; czaszki typu pośredniogłowego mają potylicę zbliżoną do kształtu kulistego, lub czworokątnego.

Przechodzimy do średnich pomiarów czaszek i ich wskaźników, które się wahają w liczbach następnych: [1]

Obwód poziomy u 120 ♂ śr. m. = 523 mm., przy min. — 495 mm. i max + 565 mm.; u 104 ♀ śr. m. = 501 mm., przy min. — 473 mm., i max + 573 mm.

Łuk poprzeczny u 120 ♂ śr. m. = 322 mm., przy min. —300

[1] Do obliczeń weszły tylko czaszki dorosłych, bez dziecinnych i bardzo młodych indywiduów. Czaszki męskie oznaczone znakiem ♂, a kobiece ♀.

mm. i max + 342 mm. i u 104 ♀ śr. m. = 306 mm., przy min. — 280 mm. i max + 335 mm.

Stosunek łuku poprzecznego do obwodu poziomego u ♂ śr. m. = 61,6, u ♀ = 61,1. Widzimy więc, że wielkość czaszek według tych pomiarów jest dość znaczną.

Długość czaszki u 120 ♂ śr. m. = 182 mm. przy wahaniu od 180—188 mm.; u 104 ♀ śr. m. = 168,8 mm., przy wahaniu od 166—172 mm. Na krótkość czaszek kobiecych na Garbarach w Krakowie zwracał uwagę jeszcze Kopernicki, a jak zaraz zobaczymy i na ich znaczniejszą szerokość.

Szerokość czaszki u 120 ♂. śr. m. = 146,2 mm., waha się ona od 134—158 mm.; u 104 ♀, śr. m. = 141,3 mm. wahając się od 128—150 mm.

Wskaźnik główny t. j. długości — szerokości czaszki w ♂ śr. m. = 80,2; w ♀ śr. m. + 80,4. Dla obu płci przypada jednakowy przeciętny wskaźnik pośredniogłowy. Sądząc z wysokiego wskaźnika czaszkowego rdzennej polskiej ludności okolic Krakowa, przeciętny niższy wskaźnik przypisać należy przymieszce znaczniejszej pierwiastku długogłowego w wiekach dawniejszych. Kopernicki obliczając przeciętny wskaźnik ludności przedmiejskiej z cmentarza na Garbarach z XVII—XVIII w., znalazł dla czaszek ♂ 82,3, ♀ 82,8. Obliczając materjał nasz i włączając do niego czaszki zbadane przez Kopernickiego, otrzymaliśmy przeciętny wskaźnik o 2 mniejszy.

Najstarsze czaszki krakowskie z cmentarza romańskiego na Wawelu z X—XI w. mają wskaźnik czaszkowy w ♂ (5) = 79,8 przy wahaniu od 77,6—83,1; u ♀ (2) = 79,0. Wśród nich spotykamy jednak czaszki ktrótkawogłowe 83,1 i 81,2. Czaszka ♀ z ul. św. Anny naprzeciw Coll. Jagiell. z XI—XII w. ma wskaźnik 79,1. Późniejsze czaszki wawelskie może z XVI—XVII w. mają wskaźniki od skrajnej długogłowości do skrajnej krótkogłowości 74.4—92,4. Na innych cmentarzach, jak na Marjackim od 78,5—87,6, z cmentarza Wszystkich Ś. Ś. od 74,3—93,8, a gdzie podobnie jak na poprzednim znacznie przeważają czaszki krótkogłowe, jak również na cmentarzu św. Florjana, św. Wawrzyńca i w jamach zrzucone kości na Smoleńsku i Podgórzu. Element długogłowy nieco częściej występuje w czaszkach z cmentarza św. Mikołaja, z placu Szczepańskiego, Arjańskiego, z cmentarzy franciszkań-

Kształty według wskaźników	Wawelskie		cmentarze kościołów								place		ulice			Razem	
	9	5	6	8	31	10	41	16	5	5	7	10	31	11	12	208	
	Katedr. Romańskiej i ul. Jagiell.	z cmentarzy SS. Jerzego i Michała	z wałów	św. Anny	Marjacki	Franciszk. i Dominik.	Wszystkich Świętych	Św. Florjana	Św. Wawrzyńca	Św. Mikołaja	Szczepański, wały	Arjański	Smoleńsk	Podgórze	z innych ulic	w liczbach bezwzględ.	w %
Długoczaszkowe (Dolichocephalae) (X—75,9)	—	—	2	5	—	—	1	—	—	3	1	—	1	—	2	15	**7,2**
Średnioczaszkowe (Mesocephalae) (76—80,9	7	3	2	3	11	4	5	2	—	1	2	5	8	6	2	61	**29,3**
Krótkoczaszkowe (Brachycephale) (81—85,4)	2	1	—	—	13	3	23	7	3	—	4	4	19	3	7	89	**42,8**
Nadkrótkoczaszkowe (Hyperbrachyceph.) (85,5—89,9)	—	—	2	—	6	3	11	5	1	1	—	1	3	1	1	35	**16,8**
Wyjątkowo krótkoczaszk. (Ultrabrachycephale) (90—X)	—	1	—	—	1	—	1	2	1	—	—	—	1	1	—	8	**3,8**

W drugiej tablicy przedstawiamy według tego samego kranjologicznego układu czaszki dorosłych takie, które mogliśmy określić według płci, w liczbach bezwzględnych i w procentach:

Kształty czaszek	109 męskich	81 kobiec.	190 Razem	męskich	kobiec.	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
Długo czaszkowe (Dolichocephalae) (X—75,9)	12	3	**15**	11,0	3,7	**7,9**
Średnio czaszkowe (Mesocephalae) (76—80,9)	32	21	**53**	29,3	25,9	**27,8**
Krótko czaszkowe (Brachyceph.) (81—85,4)	50	33	**83**	45,9	40,7	**43,7**
Nadkrótko czaszkowe (Hyperbachyceph.) (85,5—89,8)	10	22	**32**	9,2	27,2	**16,8**
Wyjątk. krótko czaszk. (Ultrabrachyceph. (90—X)	5	2	**7**	4,5	2,5	**3,7**

skiego i dominikańskiego, choć i tu przeważa krótkogłowość. Typem więc przeważającym odwiecznym u mieszkańców Krakowa była krótkogłowość. To spowodowało Kopernickiego do wypowiedzenia poniekąd słusznego zdania przy badaniu przedmieszczan krakowskich XVII—XVIII w. z parafji św. Piotra na Garbarach, że ponieważ wśród nich przeważał typ długogłowy, to sądząc z zapisów ksiąg parafjalnych i z nazwisk byli niemieckiego pochodzenia, przeto im jako wychodźcom z południowych Niemiec przypisać należy długogłowość.

W następnej tablicy podajemy rozproszone liczby wskaźników zebrane w oddzielne grupy układu kraniologicznego z oznaczeniem cmentarza, lub miejsca pochodzenia czaszek: (Patrz tabl. str. 15).

Otóż widzimy z tabl. pierwszej, że wskaźniki czaszkowe skupiają się wogóle przy czaszkach przeważnie krótkoczaszkowych (42,8%), a później średnioczaszkowych (29,3), o połowę mniej przy nadkrótkoczaszkowych 16,8%. Rzadsze są o wiele długo- (7,2%) lub wyjątkowo — krótkoczaszkowe (3,8%). Z drugiej tabl. str. 15 z uwzględnieniem płci przekonywujemy się, że typ krótkoczaszkowy najpospolitszy, mniej stale występuje w rozmaitym stopniu rozwoju w męzkich (59,6%) przy nieco częściej spotykanych średnioczaszkowych (29,3%) i długoczaszkowych (11,%), niż w kobiecych, u których krótkoczaszkowość przeważa (70,4%), przy mniejszej ilości średnio- (25,9%), a szczególnie długoczaszkowych (3,7%). Jednem słowem i tu krótkoczaszkowość kobiecych jest znaczniejszą, a co spotykano wogóle w czaszkach polskich.

W przytoczonej krzywej wskaźników głównych czaszek zestawiamy obok 234 czaszek naszych krakowskich z X—XX w. i z Garbarów XVII—XVIII prof. Kopernickiego dla porównania z krzywą 100 czaszek z XII—XV w. z katedry płockiej łaskawie nam udzieloną przez Dra Macieszę z pracy jeszcze drukiem nie ogłoszonej. (Tabl. IV). Krzywa czaszek krakowskich i z Garbarów okazała się wspólną dlatego podajemy ją jedną. Ściele się ona początkowo nizko, następnie od wskaźnika 75 podnosi się do góry dając szczyt niewysoki przy 83 i następnie stopniowo pochyło opuszcza się. Krzywa wskaźników płockich podnosi się ponad krzywą krakowską, tworząc dwa nizkie wierzchołki przy wskaźnikach 74 i 78, później opuściwszy się nagle podnosi się tworząc najwyższy szczyt krzywej przy liczbach 82—83, następ-

Tab. II.

= Wawel =

Plan cmentarza i katedry romańskiej z XI-XII wieku

(krzyżyki oznaczają mogiły)

Zamek

Podwórzec arkadowy

wieża Sobieskiego

Zamek

Brama

Skarbiec

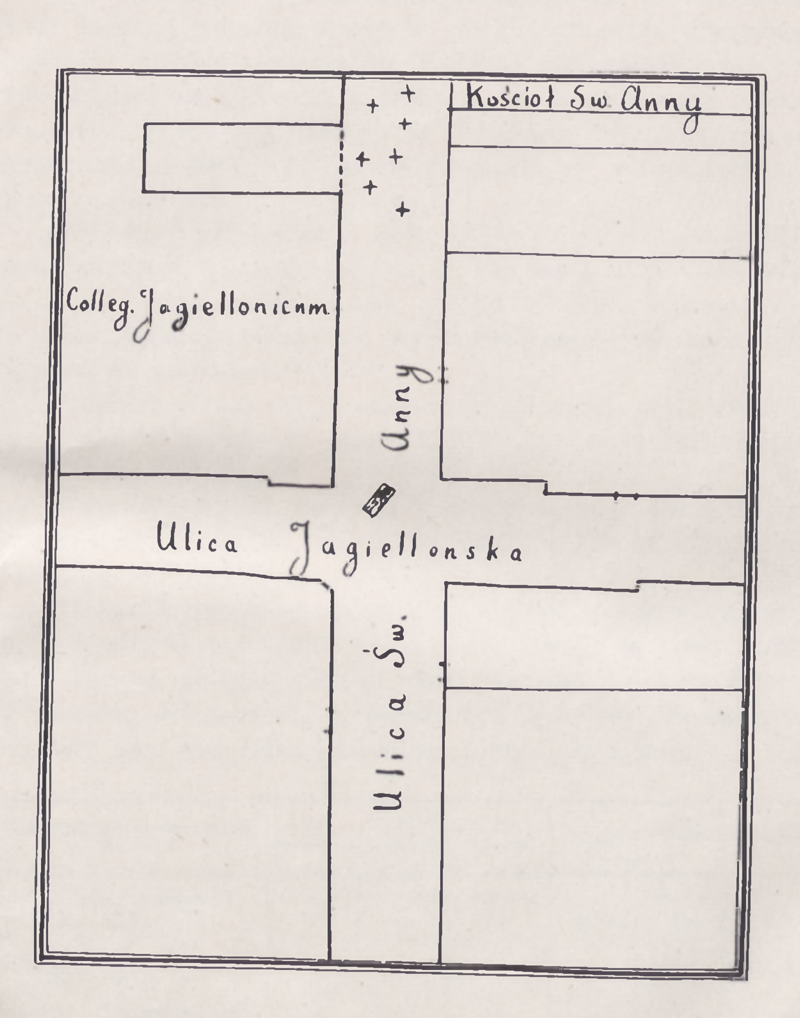
Kaplica Batorego

Dzwon Zygmunta

Katedra gotycka współczesna

Kaplica Zygmunt.

Tab. III.

Kościoł Św. Anny
Colleg. Jagiellonicum
Ulica Św. Anny
Ulica Jagiellonska

nie stromo opuszcza się w dół ścieląc się nisko po za linią krakowską. Typ krzywej krakowskiej wskazuje na krótkoczaszkowość bardziej jednolitą, kiedy w płockiej przeważa długoczaszkowość i większe mieszaństwo. Podobną długoczaszkowość grobów w płockiem z IX—XI w. zaznacza Dr. L. Rutkowski, a kiedy badania współczesnej ludności w Małopolsce wykazują znaczną krótkoczaszkowość, w płockiem przejawia się pewna tendencja do długogłowości.

Wysokość cała czaszki (od Br—Ba) u 62 ♂ śr. m. = 134,2 mm. przyczem waha się od 111 do 148 mm.; u 80 ♀ śr. m. = 127,6 mm., przy wahaniach od 120 do 142 mm. Wahania więc w bezwzględnych wymiarach wysokości czaszki są znaczniejsze w męskich, niż w kobiecych.

Stosunek wysokości czaszki do jej długości, czyli wskaźnik wysokości całej w ♂ śr. m. = 73,7; w ♀ śr. m. + 74,4, różnica więc nieznaczna.

Wysokość czaszki do ucha w 57 ♂, śr. m. = 114 mm., przy wahaniu od 104 do 135 mm.; u 76 ♀ śr. m. = 110,3 mm., przy wahaniu od 100 do 138 mm.

Wskaźnik wysokości (do ucha) do długości czaszki w ♂ śr. m. = 62,7, a w ♀ śr. m. = 60,6; czaszki więc męzkie są nieco wyższe od kobiecych, co zgadza się ze spostrzeżeniami Welckera, Eckera, Weisbacha, Montegazza, Kopernickiego i innych. Podzieliwszy wartości tego wskaźnika na osobne działy, otrzymamy:

Wskaźniki wysokości czaszki do ucha	56 męskie	70 kobiece	126 Razem	męskie	kobiece	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
nizkie (chamaecephal) (X—57,9)	6	5	**11**	10,7	7,1	**8,7**
mierne (ortocephal) (58,0—62,9)	15	15	**30**	26,8	21,4	**23,8**
wysokie (hypsicephali) (63—X)	35	50	**85**	62,5	71,4	**67,5**

Najczęściej spotykane są czaszki wysokie, rzadziej mierne. Czaszki wysokie stalej występują w kobiecych, niż w mężkich.

Wskaźnik wysokości całej do szerokości czaszki w ♂ śr. m. = 91,8, w ♀ śr. m. = 90.3. Męskie znowu są nieco wyższe od kobiecych.

Wskaźnik zaś wysokości ucha do szerokości czaszki w ♂ śr. m. = 78,1, w ♀ śr. m. = 78,1. Różnica więc pomiędzy płciami żadna nie występuje.

Szerokość dolna czoła, czyli najmniejsza (fz do fz) u 100 ♂ śr. m. = 92,6 mm., przy wahaniu od 88—111 mm., w 105 ♀ śr. m. = 92,5, przy wahaniu od 83—110 mm.

Wskaźnik dolnej szerokości czoła do długości czaszki w ♂ śr. m. = 50,8, w ♀ 54,8, przeto w kobiecych czoła są cokolwiek szersze niż w męzkich.

Podzieliwszy liczby wskaźników czołowych na trzy działy, otrzymamy:

Czoła	75 męskie	79 kobiece	154 Razem	męskie	kobiece	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
wązkie (X—59)	66	72	**138**	88,0	91,1	**90,3**
mierne (60—70)	9	7	**16**	12,0	8,9	**9,7**
szerokie (70—X)	—	—	—	—	—	—

Przeważnie czoła są wązkie u obu płci, wyjątkowo tylko mierne. W kobiecych czaszkach wązkie występują stalej.

Szerokość czoła górna, czyli największa u 94 ♂ śr. m. = 120,9 mm. przy wahaniu od 111—142 mm., u 105 ♀ śr. m. = 116,4 mm., przy wahaniu od 99—132 mm.

Stosunek największej szerokości czoła do długości czaszki w ♂ śr. m. = 66,4, w ♀ śr. m. = 68,9. Średni wskaźnik kobiecy bardzo nieznacznie przewyższa męzki. Zupełnie podobny stosunek otrzymał przed laty Kopernicki obliczając czaszki krakowskie na Garbarach.

Szerokość potylicy u 85 ♂ śr. m. = 116,8 mm. przy wahaniu od 95—152 mm., w 95 ♀ śr. m. = 111,4 mm. przy wahaniu od 90—128 mm. Potylice wąskie kobiecie tylko o 5 mm. ustępują męskim. Kopernicki na Garbarach obliczył szerokość potylicy w czaszkach męskich = 127 mm., a kobiecych = 122,5 mm. Być bardzo może, że pomiar ten był przez niego inaczej brany.

Wskaźnik potyliczny, czyli stosunek szerokości potylicy do długości czaszki w ♂ śr. m. = 64.1, w ♀ śr. m. = 66,0; różnicy pomiędzy sobą płcie nie przedstawiają. Częstość spotykanych wskaźników przedstawia przytoczona tabelka.

Potylice	57 męskie	71 kobiece	128 Razem	męskie	kobiece	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
wązkie (X—69)	52	68	**120**	91,2	95,8	**93,7**
mierne (70—79)	5	3	**8**	8,8	4,2	**6,3**
szerokie (80—X)	—	—	—	—	—	—

Najpospolitszemi są potylice wązkie, nieco stalej występujące w czaszkach kobiecych, niż mężkich i wyjątkowo mierne. Różnica w stosunku zachodzącym pomiędzy najmniejszą szerokością czoła i potylicy w czaszkach męskich 24,2 mm., a we wskaźnikach '13,3; w kobiecych 18,9 mm., czyli '11,2. Rozszerzenie czoła od dołu ku górze wynosi w czaszkach męskich 28 mm., w kobiecych 24 mm. t. j. od 14—16, i na tę różnicę dość znaczną zwrócił uwagę Kopernicki przy opisie czaszek z Garbarów, jako na charakterystyczną cechę budowy czaszek krótkoczaszkowych. Wyjątkowo nieznaczne cofnięcie się z przodu na tył wykazuje małą szerokość potylicy.

Dla wykazania zależności kształtów czoła i potylicy od typu zasadniczego czaszek, rozpatrujemy je w związku z 4 głównemi przeciętnemi wskaźnikami czaszkowemi w tablicy korelacji.

Wskaźniki męskie				Wskaźniki kobiece			
	czołowy				czołowy		
główny	dolny	górny	potyliczny	główny	dolny	górny	potyliczny
75,0	53,7	60,9	56,9	74,4	53,7	60,3	60,9
78,9	54 1	65,6	59,9	79,2	54,5	64,6	60,3
83,4	54,7	66,0	63.3	83,3	55,1	66,8	61,0
88,1	57,9	72,0	66,1	87,3	56,9	61,5	61,9

Połączywszy liczby przeciętnych wskaźników tablicy korelacji we dwa działy przez zaliczenie kilku wypadków długoczaszkowych do średnioczaszkowych, a krótko i nadkrótkoczaszkowe połączywszy w jedno otrzymujemy następujące zestawienie:

Wskaźniki męskie					wskaźniki kobiece				
		czołowy					czołowy		
	główny	dolny	górny	potylicz.		główny	dolny	górny	potylicz.
średnio czaszkowy	78,5	54,0	65,1	59,5	średnio czaszkowy	78,4	54,4	63,9	60,4
krótko czaszkowy	84 3	55,3	67,2	63,8	krótko czaszkowy	85,0	55,8	64,6	61,3

Z wykazów przytoczonych widzimy, że w miarę zwiększania się wskaźnika głównego i przejścia z długo w krótkoczaszkowość zwiększają się jednocześnie wskaźniki szerokości czoła i potylicy i to podobnie u obu płci. W budowie czaszek krakowskich rozszerzają się one z przodu i z dołu ku tyłowi, kiedy z góry ku tyłowi szerokość znacznie się zmniejsza, co występuje wybitniej w czaszkach męskich, niż w kobiecych. Cechy tej niespotykamy u współczesnego ludu małopolskiego, u którego potylice są przeważnie szerokie, przy znacznej szerokości czaszek w częściach nadskroniowych przez rozwój przednich zrazów wielkich półkul mózgowych w porównaniu do części potylicznych t. j. budowy rozwiniętego sklepienia, co wpływa na zwiększenie szerokości górnej czołowej i rozmiar obwodu poziomego, którego przeduszna część jest bardziej rozwinięta, niż zauszna.

Długość całej twarzy od nasady nosa do bródki w 16 ♂ śr. m. = 115,9 mm. przy wahaniu od 106—126 mm., u 26 ♀ śr. m. = = 106,3 mm. przy wahaniu od 91—113 mm.; męskie więc twarze o 10 mm. są dłuższe od kobiecych.

Długość górna twarzy (n—pr.) u 24 ♂ śr. m. = 69,2 mm. przy wahaniu od 63—78 mm., u 42 ♀ śr. m. = 61,7 mm. przy wahaniu od 57—73 mm., a więc męzkie o 7 mm. są dłuższe od kobiecych.

Szerokość twarzy największa w 25 ♂ śr. m. = 131,0 mm. przy wahaniu od 118—143 mm., u 42 ♀ śr. m. = 123,8 mm., przy wahaniu od 116—132 mm., męskie więc o 7,2 mm. przewyższają kobiece, to jest tyleż długością co i szerokością.

Wskaźnik całej długości twarzy do jej największej szerokości wynosi w ♂ śr. m. = 52,8, w ♀ śr. m. = 49,8.

Wskaźnik zaś górno-twarzowy t. j. stosunek długości górnej twarzy do jej największej szerokości w ♂ śr. m. = 69,2, w ♀ śr. m. 61.9.

Co do pojedyńczych wskaźników górno-twarzowych to takowe wahały się od 45,4—61,7, a całej twarzy od 75,8—96,6; wykazuje to taką samą różnorodność typów twarzy jak i kształtów czaszki. Chociaż długość całej twarzy powiększa znacznie wysokość żuchwy, jednak w obu wypadkach kształt twarzy przeważnie okrągłolicy i szeroki.

Co do kształtu nosa. Wysokość nosa w 19 ♂ śr. m. = 49,5 mm., w 38 ♀ śr. m. = 47,2 mm. Szerokość otworu nosa w 19 ♂ śr. m. =

= 24,8 mm., w 38 ♀ śr. m. = 24,6 mm., a więc wskaźnik nosowy w ♂ śr. m. = 50,0, a w ♀ 52,1. Przeciętnie czaszki średnionose, co znalazł i Kopernicki u przedmieszczan krakowskich, chociaż męskie czaszki miały nieco węższe nosy niż kobiece.

Częstość spotykanych kształtów nosa przedstawia następna tabelka:

Kształty nosów	19 męskich	38 kobiec.	57 Razem	męskich	kobiec	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
Wązkonose (leptorrhini) (X—47,9)	7	14	**21**	36,8	36,8	**36,8**
Średnionose (mesorrhini) (48,0—52,9)	7	14	**21**	36,8	36,8	**36,8**
Szerokonose (platyrrhini) 53,0—X)	5	10	**15**	26,4	26,4	**26,4**

Tabelka stwierdza przeciętny typ średnionosy, przy jednocześnie częściej występujących wązko i średnionosych i o wiele rzadziej szerokonosych.

Oczodołów wysokość u 28 ♂ śr. m. = 38,6 mm., u 41 ♀ śr. m. = 36,7 mm.; szerokość u 28 ♂ śr. m. = 33,8 mm., u 41 ♀ śr. m. = 33,1 mm. Wskaźnik oczodołowy, czyli stosunek wysokości do szerokości w ♂ śr. m. = 87,6, w ♀ śr. m. = 90,2. Rozproszone liczby wskaźników zbieramy w 3 działy:

Kształty oczodołów	28 męskich	41 kobiec.	69 Razem	męskich	kobiec.	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
Wąsko-oczodołowe (microsèmes) (X — 82,9)	8	6	**14**	28,6	14,6	**20,3**
Mierno-oczodołowe) (mesosèmes) (83,0—88,9)	9	9	**18**	32,1	21,9	**26,1**
Szeroko-oczodołowe (megasèmes) (89,0—X)	11	26	**37**	39,3	63,3	**53,6**

W czaszkach spotykają się oczodoły wszystkich trzech kształtów. W męskich przeważają nieco szerokooczodołowe, w kobiecych stanowią $^{2}/_{3}$.

Podniebienie. Długość w 19 ♂ śr. m. = 48,6 mm.; w 38 ♀ śr.

m. = 45,1 mm.; szerokość w 19 ♂ śr. m. = 35,4 mm., w 38 ♀ śr. m. = 34,7 mm.

Wskaźnik podniebienia w ♂ śr. m. = 72,8, w ♀ śr. m. = 78,3; kobiecy więc o 6 przewyższa męski.

Liczby oddzielne wskaźników zbieramy w 3 rzędy:

Podniebienia	19 męskie	38 kobiece	57 Razem	męskie	kobiece	Razem
	w liczbach bezwzględnych			w %		
małe (X — 71)	6	10	**16**	31,6	26,3	**28,1**
mierne (71,1—77)	6	8	**14**	31,6	21,0	**24,7**
wielkie (77,1—X)	7	20	**27**	36,8	52,6	**47,2**

W czaszkach męskich występują podniebienia różnych kształtów, w kobiecych więcej niż w połowie wypadków wielkie, a w drugiej połowie małe, lub mierne.

Opisawszy w krótkości materjał osteologiczny zebrany w Krakowie, przechodzimy do charakterystyki poszczególnych czaszek i do zboczeń dość zresztą w budowie rzadko spotykanych. Częstszemi są zboczenia w obrębie rozwoju szwów, które, jak już wspomniałem, dzięki zawiłej ich budowie, szczególnie w czaszkach krótkogłowych wytwarzają zmiany w kierunku szwów i w związku z tem niekiedy rozwój kosteczek dodatkowych (ossa epactale) założonych w szwach, co stwierdzono w sześciu wypadkach. Trzy razy występowały one w szwie węgłowym *(Sutura lambdoidea)* (w czaszkach oznacz. w inwent. L. 157, 208, 383), po razie w tymże szwie jako szereg ossa Wormii (L. 386), w bregmie (L. 36), w sutura transv. occipit przy jednoczesnym rozwoju kilku kostek wstawkowych, pomiędzy tym szwem i węgłowym (L. 476). Dziewięć razy zanotowaliśmy niezarośnięty szew śródczołowy (metopion) (L. 45, 71, 77, 153, 167, 193, 204, 221 i 380,) raz jeden zboczenie w skrzydlaku *(Pterion),* w którem szwy tworzyły zamiast zwykłej litery H, literę X, przyczem w jednym punkcie środkowym stykały się z sobą cztery kości: czołowa, ciemieniowa, klinowa i skroniowa (L. 221). Rozwój silnej chropowatości potylicznej w rodzaju wału (torus occipitalis) spostrzegano w ośmiu czaszkach (L. 35, 184, 188, 234, 380, 400, 468. g, 486) i wał podniebieniowy

(Torus palatinus) cztery razy (L. 162, 195, 222, 468. b). Do tego musimy dodać wypadki silniej niż zwykle rozwiniętych łuków nadoczodołowych, guzów czołowych, nosowych i potylicznych. Nosowe wcięcia silniej wyrażone zauważono częściej w czaszkach krótkogłowych.

Oprócz wrodzonych zboczeń w budowie czaszek, stwierdzaliśmy wypadki uszkodzeń czaszek dawnych, może w celu przygotowania z kości amuletów dla praktyk leczniczych, lub czarodziejskich, a przesąd ten zachował się przez czas długi w Polsce. Podają o tem nie tylko stare średniowieczne recepty lekarskie, lecz i szlacheckie s i l v a r e r u m i dawne kalendarze.[1] Znaleźliśmy raz jeden trepanację dokonaną u żywego na kości potylicznej w czaszce z XVI—XVII w. wykopanej wraz z innemi na górze zamkowej w Wilnie. Inne wypadki trepanacji pośmiertnej opisanej też przez nas odnoszą się do 4 czaszek z cmentarzyska w Lankiszkach pod Naczą (w lidzkiem na Litwie) z XV—XVII w., do 3 czaszek z podziemi kościoła św. Piotra w Wilnie z czasów bodaj późniejszych; natomiast na czaszce Ks. Piotra Skargi, którego szczątki spoczywają w osobnej trumience w sklepie kościoła św. Piotra w Krakowie znalazłem pośmiertne podpiłowanie górnej szczęki dokonane być może w celu leczniczym, lub dla przechowywania jako relikwje. Ponieważ długi czas trumna była otwieraną dla przybywających do jego grobu, wiele kości słynnego kaznodzieji zostało uniesionych jako świętość.

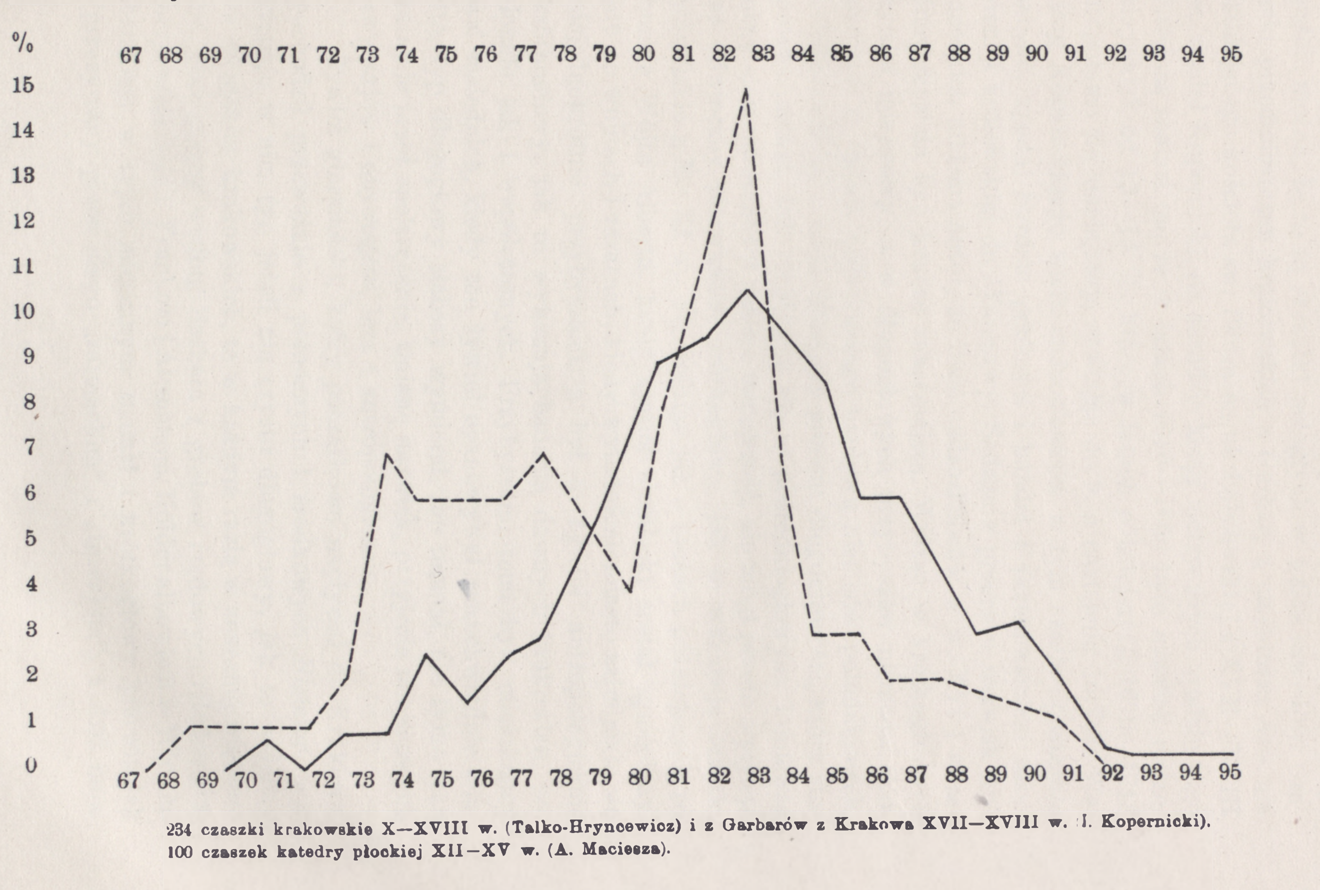
Z materjału krakowskiego przechowujemy trzy wypadki pośmiertnej trepanacji. Jedna z czaszek wykopana na plantach z byłych wałów przed przeszło pół wiekiem, młodego mężczyzny długogłowego, gdzie trepanacja dokonana na lewej stronie kości ciemieniowej (L. 472). Druga czaszka z cmentarza Marjackiego, z wyglądu bardzo dawna, pokryta dendrytami, ultra-brachykephaliczna (wsk. główny 94,0) mężczyzny młodego, budowy mongolopodobnej. Trepanacja dokonana na lewej stronie kości potylicznej. (L. 219). Trzecia wykopana pod wałami z placu Szczepańskiego czaszka też młodego mężczyzny budowy krótkogłowej (wsk. 82,2) trepanacja dokonana na lewej stronie kości potylicznej (L. 35).

---

[1] Patrz J. Talko-Hryncewicz: „Lecznictwo ludowe na Rusi południowej. 1893. Wydan. Akad. Um. Kraków.

Ogólną charakterystykę fizyczną szczątek ludzkich znalezionych na cmentarzach i innych placach i ulicach Krakowa rozpoczniemy od Wawelu, gdzie obok najstarszych występują i późniejsze typy analogiczne dzisiejszym, począwszy od X—XVIII w. z głównemi wskaźnikami, od wyraźnych długogłowych aż do skrajnej krótkogłowości (74,4—92,4) o silniejszej i słabszej budowie, dają nam obraz urozmaicony typów wielu pokoleń. Cmentarz św. Anny jest jedyny, na którym występują tylko czaszki długogłowe, podobne z sobą co do budowy, tak jakby były jednego pochodzenia (wskaź. główn. 73,4—79,3) znacznych rozmiarów, miernie wysokie (wsk. 54,3—65,2) o wązkich czołach (wsk. 48,9—56,1) i potylicach (55,3—66,3). Cmentarz Marjacki dostarczył nam sporą ilość materjału lepiej zachowanego i bardzo jednolitego. Czaszki przeważnie krótkogłowe (wsk. 78,5—94,0), znacznej szerokości i rozmiarów, miernie wysokie, o twarzy niskiej i szerokiej ze znacznie występującem nadnosiem i niekiedy z wyraźnem wcięciem nosowem. Z cmentarzy kościołów parafjalnych, do których wchodziły wsie podmiejskie jak W. W. Świętych, św. Wawrzyńca, św. Florjana na Kleparzu, przeważa krótkogłowość, z mniejszą przymieszką długogłowych niż na innych cmentarzach, to typ ludności miejscowej. Przy kościele było leprosorium, do którego zwożono widocznie trędowatych i z dalszych okolic. Patologiczne zmiany na kościach długich są często tu spotykane. Z placu t. z. Arjańskiego, z jam wykopanych ze zwalonemi kośćmi na Smoleńsku naprzeciw kościoła Bożego Miłosierdzia i na Podgórzu nad Wisłą przedstawiających jakby wspólne mogiły, to szczególnie w dwuch ostatnich spotykały się kości jak dorosłych, tak też i dzieci, niekiedy i typu długogłowego, przy przeważającej jednak krótkogłowości. To samo wynieśliśmy wrażenie przy rozpatrywaniu czaszek z placu Szczepańskiego. Najwyraźniej jednak typ długogłowy czaszek wystąpił opodal cmentarza kościoła św. Mikołaja na Wesołej na ul. Kopernika w dziedzińcu zakładu chemji lekarskiej, gdzie z pięciu znalezionych czaszek dwie były typu miejscowego, a trzy wyraźnie długogłowe (ze wskaźnikami 70,8, 74,6, 75,3), znacznych rozmiarów, mocnej budowy, o wąskich konturach, miernie wysokie o wąskiem czole i potylicy, i wydłużonych twarzach, a sądząc z kości długich o wysokim wzroście. Na jednej z czaszek (L. 480) na górnym brzegu prawego oczodołu znajduje się blizna kostna od zada-

TAB. IV. **Krzywa wskaźników głównych czaszek.**

234 czaszki krakowskie X—XVIII w. (Talko-Hryncewicz) i z Garbarów z Krakowa XVII—XVIII w. (I. Kopernicki).
100 czaszek katedry płockiej XII—XV w. (A. Maciesza).

nej rany ostrem narzędziem, co zdaje się stwierdzać, że byli to żołnierze. Sądząc z budowy — z pewnem prawdopodobieństwem przypuścić można, że to są szczątki poległych w walce szwedów. Czaszki przedmieszczan krakowskich z Garbar, z cmentarza dziś nie istniejącego kościoła św. Piotra na ul. Łobzowskiej z XVII—XVIII w. zbadał Kopernicki; na zasadzie ksiąg metrycznych urodzin tego kościoła znalazł on, że w latach 1610—1660 było nazwisk cudzoziemskich od 12—14 %, które w latach późniejszych 1670—1718 stopniowo się zmniejszają spadając do 9, a następnie do 7%. Według Kopernickiego wielu cudzoziemców w tym czasie opuszczało miasto, upadał bowiem przemysł i handel z przeniesieniem rezydencji królewskiej do Warszawy. Sądząc z procentu nazwisk niemieckich mniema autor, że ilość cudzoziemców w w. XVI i wcześniej musiała być jeszcze znaczniejszą. Widząc w krótkogłowych żywioł miejscowy, a w długogłowych przybyszów niemców, Kopernicki w dniach największego napływu niemców południowych, przypisywał im o wiele silniejszy procent długogłowości, który stopniowo znikał, lub rozpływał się w pośredniogłowym. Ponieważ obcy element stanowił zawsze mniejszość, nie mógł przeto wpłynąć na odwieczny pierwiastek krótkogłowy, jak to wskazują czaszki wawelskie z X—XI w., nie mówiąc już o czasach późniejszych po buncie Wójta Alberta, kiedy żywioł niemiecki został zgnieciony, lub po wojnach i zarazach, kiedy wyludnione miasto zaludniało się niejednokrotnie przybyszami, a był to żywioł antropologicznie krótkogłowy, jak to wykazują badania dawnych krakowian. podobnie jak i współczesnych. Przybyszami temi byli mieszkańcy wsi sąsiednich, kiedy ten żywioł opanowywał wszechwładnie miasto, typ długogłowy słabszy wymierał, lub topniał, nie tylko kulturalnie przez spolszczenie, zmianę nazwisk, przyjęcie miejscowych zwyczajów i obyczajów, lecz i antropologicznie.

Żywioł giermański, który początkowo napływał do Krakowa, pochodził przeważnie z północnych i środkowych Niemiec, występuje w nim typ jeżeli nie czysto długogłowy, jak to widzimy ze szczątków krakowskich, to w każdym razie w znacznej większości, pochodzący według Eschera z grobów rzędowych (Reihengräber) właściwych Frankom i Alemanom. Hölder albowiem w Wirtemberskiem w typie mieszanym znalazł i krótkogłowy pierwiastek (przezywany przez niego „sarmackim“ i „tureckim“, a dziś mon-

golopodobnym „mongoloidny“) oraz długogłowy przezywany przez niemców *„giermańskim“*, w którym współcześni antropolodzy niemieccy (Ammon, Klaatsch, Günther i cały ich szereg) chcą widzieć geniusz niemiecki, kiedy krótkogłowemu słowiańskiemu przypisują niższe instynkty i zmaterjalizowanie. Typ zasadniczy krakowski krótkogłowy temu zaprzecza.

Typ długogłowy w Niemczech spotyka się tem częściej, im dalej od Schwarzwaldu i Bodeńskiego jeziora, a bliżej ku granicy Frankonji. Kollmann w grobach rzędowych Bawarji spotykał pośrednio 45%, długo 43% i krótkoczaszkowych tylko 9%. Ranke z ogromnej liczby zbadanych czaszek znalazł u półn. niemców (Fryzów) krótkogłowych 49%, u środkowych (Franków, mieszkańców Turyngji) 75% i u południowych 97%. Z pomiarów innych autorów (Virchow, Schafhausen, Luze, Eckert) ludność miejska w Niemczech posuwając się z północy na południe wykazuje wskaźnik czaszkowy 78 i wyżej, w Niemczech północnych (Bremen) posiada długogłowych 42%, w Bonn 61%, w Niemczech środkowych (Frankfurt nad M.) 77%, a w Niemczech południowych (Freiburg w Br.) 93%. Pierwiastkiem więc długogłowym Niemcy przeważają o wiele Polskę i dlatego ludność niemiecka, według Kopernickiego, przesiedlając się w dość znacznej ilości do Polski była przenosicielką tego typu. Chociaż Niemcy pod względem kranjologicznym nie są jednolitego typu, południowi są długogłowi, a znaczny ich procent przypada na środkowe, a nawet na północne Niemcy — ponieważ jednak do Krakowa i miast polskich przybywali przeważnie z krajów południowo- i środkowoniemieckich, dlatego sądził Kopernicki, że długogłowość wśród polskich krótkogłowych czaszek do nich przeważnie należy. Uczony nasz w części tylko miał słuszność, gdyż nie uwzględniał tego, że oprócz napływowej ludności długogłowej, musiała być wśród krótkogłowej ludności polskiej X—XI wieku pewna grupa długogłowej, która utrzymała się z czasów jeszcze prahistorycznych.

Co do później przybyłych do Polski Włochów, to Kopernicki na zasadzie badań pierwotnych Calori, stwierdzonych następnie przez G. Nicolucci w Neapolu, na podstawie własnych spostrzeżeń, jak i innych badaczy na osobach żywych i czaszkach, twierdził, że typ krótkogłowy (47%) przeważa w północnych i środkowych prowincjach Italji, a długogłowy na południu, w prowin-

cjach Rzymskiej, Neapolitańskiej i w Sardynji (52%). Rzemieślnicy i artyści włoscy przybywający niegdyś do Krakowa, pochodzili z północnych i środkowych Włoch, gdzie typ krótkogłowy jest dominującym (68—84%), mogli więc oni, powiada Kopernicki, pomimo nawet niewielkiej ich liczby przyczynić się do zrównoważenia przymieszki długogłowej niemieckiej, a nie do wytworzenia bardziej znacznej i bez tego krótkogłowości ludności krakowskiej.

Na zasadzie opracowanych szczątków osteologicznych typ przeciętny mieszkańca Krakowa z X—XX w. mało się wyróżniał od współczesnego, jak również od mieszkańca wsi okolicznych. Mężczyzna wzrostu miernego, którego jednak, jak wykazują badania na żywych w latach ostatniego półwieku, wzrost stopniowo się zwiększał w miarę ulepszonych warunków życiowych, temu towarzyszy krępa i rozrośnięta postawa, mocna budowa kości długich i czaszki. Ta ostatnia o grubych ściankach, bardzo rozwinięta w szerz, miernie wysoka, znacznych rozmiarów, według wskaźnika wybitnie krótkogłowa, a nieraz krótkogłowość dosięga liczb skrajnych. Czoło wązkie i potylica, twarz niska i szeroka, o wąskim, średnim, wyjątkowo szerokim nosie, szerokich, poziomo stojących oczodołach i miernem podniebieniu. Kobieta wzrostem odpowiada mężczyźnie, wyróżnia się od niego jeszcze silniejszą budową, znaczniejszą krótkogłowością i wysokością czaszki.

W tabl. V pomiarów czaszek znajduje się cały materjał antropologiczny, zebrany z cmentarzy, placów i ulic Krakowa, a obok pomiarów bezwzględnych, obliczone są wskaźniki i stosunki, z których korzystaliśmy dla wywodów podanych w I części pracy niniejszej.

II. Skład ludności m. Krakowa w związku z innemi stosunkami społecznemi.

Drugi rozdział pracy niniejszej, chociaż na pozór pozostaje w luźnym związku z fizyczną budową, tem nie mniej ma głębsze antropologiczne znaczenie, albowiem wyjaśnia skład żywiołów, z jakich się narodowość przed wiekami złożyła, rozwój i ruch ludności. Dlatego to na znaczenie studjów opartych na metrykach zwracali już uwagę uczeni zachodni w XVII i XVIII w., a w czasach ostatnich Gmelin ogłosił pracę o ruchu ludności w okręgu parafjalnym m. Halli od połowy XVI w., a O. Roller o ludności miasta Durlach w XVIII w. U nas zapoczątkował ruch w tym względzie ks. J. Gacki, ogłosiwszy w r. 1874 parę rocznych wykazów urodzin jako ilustrację rozwoju ludności, z czego jako ze źródeł statystyczno-gospodarczych korzystał prof. F. Bujak dla swych cennych monografij (1901—1903), które nie pozostały bez wpływu na podobne studja u nas. Nie dawno znowu zwrócił uwagę na znaczenie metryk ślubnych i urodzin dr. K. Dobrowolski w ciekawej swej rozprawie „Znaczenie metryk kościelnych dla badań naukowych" (Roczn. Towarz. herald. we Lwowie", T. V, r. 1920), wskazując na związek tych badań z rozmaitemi zjawiskami społecznemi, jak przyrost i ubytek ludności, stan moralności, procent dzieci nieślubnych, wpływ wojen i napadów na przyrost lub ubytek ludności, płodność kobiet, odsetek bezdzietnych, dziedziczność i wpływ jej na drzewo genealogiczne, rozrodczość, zwyrodnienie i wygasanie rodów, a prof. S. Kutrzeba w osobnej notatce („Mies. herald., Rocz. III. 1910) wykazał znowu znaczenie tego rodzaju badań tak kościelne, jak i państwowe.

Takie spostrzeżenia demograficzne jeszcze dawniej zastosowuje dla swych celów antropologja, czy to dla wykazania praw

biologicznych rządzących społeczeństwami, lub grupami ludzkiemi, czy też w celach prześledzenia pewnych procesów fizjologicznych. Badania takie przeniknęły z zachodu i pierwszy zapoczątkował je u nas prof. J. Majer, ogłosiwszy „Trwanie życia w Krakowie na zasadzie wykazu zmarłych w latach 1859—1868 obliczone u ludności chrześcijańskiej. (Wiad. do antrop. kraj. T. V. 1881, Kraków). W roku następnym dr Jan Buszek ogłosił „Trwanie życia ludności chrześcijańskiej i żydowskiej, zmarłej w Krakowie od r. 1859—1880“ (tamże. T. VI, 1882), a dr Wł. Ściborowski „Trwanie życia w Krzeszowicach i okolicy w ciągu lat 50“ (1834—1883) (tamże), wreszcie w r. 1883 dr J. Talko-Hryncewicz opublikował „Trwanie życia ludzkiego w pow. Zwinogródzkim (gub. kijowskiej) obliczone na zasadzie wykazu zmarłych w ciągu 26 lat (1860—1885), polaków, ukraińców i żydów (tamże. T. XII, 1887, Kraków). W r. 1897 tenże ogłosił po rosyjsku „Trwałość życia ludności rosyjskiej w Zabajkalji“, obliczonej na zasadzie śmiertelności i metryk urodzin w 11 parafjan za lat 23 (1869—1891). (Trudy Troick-Kiacht. Otd. Imp. Rus. Geogr. Obszcz T. I); dalej tenże dwie prace dotyczące objawów fizjologicznych życia płciowego u mieszkanek pow. Zwinogródzkiego (gub. Kijów), polek, ukrainek i żydówek) (Wiad. do antr. kraj. Akad. Um. T. X, 1886, Kraków) i takąż po rosyjsku u rosjanek w Zabajkalji (Trudy Troick-Kiach, Otd. Imp. Rus. Georg. Obszcz. T. I. 1897).

Znaczenie badań tego rodzaju zjawisk bio-socjologicznych, z któremi ściśle się łączy i antropologja dosadnie scharakteryzował w swej pracy dr G. Papillanult, [1] mówiąc, że wartość kulturalnego ośrodka pewnego społeczeństwa ocenia się w przeważającej mierze wartością indywiduów, które je tworzą. One są w znacznej mierze wynikiem czynności pokoleń poprzedzających (dziedziczność), z drugiej strony rozwijają się pod wpływem warunków socjalnych. Odnajdywanie zależności pomiędzy charakterami indywidualnemi i przeciętnemi, wykazanie jak jedne oddziaływują na drugie i ocena ich współzależności (korelacja) jest zadaniem bio-socjologji. Jeżeli dodamy, że wiedza ta posiada ścisłość naukową w badaniach, zdolność objektywną spostrzegania zjawisk biolo-

---

[1] Dr. G. Papillault. La bio-sociologie son but. ses méthodes, son domaines, ses applications à la criminologie. à l'hygiène sociale etc. (Rev. antrop. N. 1. Janv. 1912)

gicznych i socjalnych, opartych na danych statystycznych, możemy z tego wnioskować, że pomimo iż wytworzyła się w dziedzinie tak zagmatwanych faktów socjalnych, jest wiedzą zasługującą w całej swej rozciągłości na nazwę nauki ścisłej.

Zanim przystąpimy do rozpatrzenia ruchu rodzących się w Krakowie, który dla wykazania składu narodowościowego ludności według nas bardziej odpowiada celowi aniżeli metryki ślubów, lub śmierci, musimy się zatrzymać nad tem, jaką była liczebnie ludność miasta, przynajmniej w ważniejszych epokach jego życia historycznego. Ludność ta podlegała bardzo znacznym wahaniom w rozmaitych czasach, a to wskutek wojen, napadów, pożarów, epidemji, które wyludniały nieraz miasto, a wówczas nowe fale ludności, jak o tem wspomniałem, napływały ze wsi okolicznych jeszcze w znaczniejszej ilości, niż żywioł obcokrajowy, a co nie mogło nie zaciążyć nie tylko na składzie narodowościowym, lecz i zwiększeniu, lub zmniejszeniu liczby rodzących się. O znacznej ludności Krakowa podają kroniki XIV w. i w r. 1360 jeżeli wierzyć temu, miało umrzeć z epidemji 20 tysięcy, a w ostatnich 9 latach wspomnianego wieku jakoby 1097 osób uzyskało prawo miejskie. Za Wład. Jagiełły w r. 1430 należał Kraków do związku miast hanzeatyckich, za Zygmunta I wzmogła się na tyle ilość rzemieślników i kupców, że przypuszczają, że liczba ludności doszła do 80 tysięcy. Ponieważ miasto zmieniało wciąż swe granice, bardzo prawdopodobnie, że obliczenie obejmowało i wsie okoliczne jako stanowiące dzielnice miejskie. Może pośrednie dane, jak spisy przyjmowanych do obywatelstwa, cechów, poborowych, podatków, wykażą choć w przybliżeniu ludność XIV, jak również XV—XVI w., która jest nieznaną. Ludność Kazimierza ze spisów podatkowych obliczył prof. S. Kutrzeba. Klęski jakie dotknęły Kraków w XVII i XVIII w., wojny szwedzkie (1655—1656), częste pożary, morowe powietrze (1702—1711), wreszcie okupacja przez wojska sprzymierzone, nakoniec rozbiór kraju przyczyniły się do stopniowego upadku i wyludnienia miasta. Według Ambrożego Grabowskiego [1] Kraków w r. 1787 i w latach następnych posiadał bez przedmieść 539 domów i 9.449 mieszkańców. Stanisław Krzyżanowski [2] na zasadzie

[1] Kraków i jego okolica. Nakł. i druk Józefa Czecha. Kraków.

[2] Ludność Krakowa z końcem XVIII w. (Józefa Czecha kalendarz krakowski za r. 1902).

spisów ludności 1791 r. systematycznie prowadzonych, a przechowanych w archiwum miejskiem Krakowskiem, bezpośrednio obliczył ludność XVIII w. razem z 7 jurysdykcjami na 13,437 (♂ 6839 ♀ 6598). We cztery lata potem w r. 1795 było ludności zaledwie 10,178 (♂ 6,067, ♀ 4,111). W r. 1790 Kazimierz ze Stradomiem, Podzamczem i przedmieściem za Bramą Krakowską miał ludności 1,900 (♂ 905, ♀ 995), a w r. 1791 Kleparz 1906 (♂ 841 ♀ 1065). W pierwszym spisie Krakowa kamienic żydowskich tak w mieście, jak i na przedmieściach nie było, „tylko po najemnych domach obsiadają i w pożywieniu obywateli rujnują". W mieście byli tylko przechodzący lichwiarze, wekslarze, tandeciarze i faktorów co nie miara. Dalej spis zaznacza, że nie było ani domów, ani mieszkańców żydów na Kleparzu, a na Kazimierzu 16 głów; w powiecie zaś krakowskim i proszowskim w r. 1790 spis żydów wynosił 1683 (♂ 860, ♀ 823). Na Kazimierzu mieszkali tylko przy starej synagodze oddzielonej od chrześcijańskiego miasta murami. W parafji N. P. Marji w r. 1790 było parafjan 6253 (♂ 3000, ♀ 3253), z czego w samym Krakowie 5968; w tejże parafji ślubów 80, chrztów 306, pogrzebów 288. W parafji W. W. Świętych w r. 1791 na 3902 mieszkańców ♂ 1934, ♀ 1968) było ślubów 62, chrztów 197, pogrzebów 58. Wyznaniowa gmina protestancka miała razem mieszkańców ewangielików i kalwinów w r. 1791 zaledwie 39 (♂ 23, ♀ 16). Innych obcych wyznań nie było. Ogólna liczba mieszkańców w r. 1791 była 19.213.

Kongres Wiedeński 3 maja 1815 r. tytułem ekwiwalentu za rozbiór Polski stworzył Rzeczpospolitą Krakowską z władzą naczelną, Senatem, obejmującą Kraków z 3 miasteczkami (Chrzanowem, Trzebinią i Nową Górą) z 9 gminami miejskiemi i z 17 wiejskiemi. Ludność Rzeczypospolitej, wraz z wolnem miastem wynosiła 120,737, a w tej liczbie żydów 12,636. Według St. Krzyżanowskiego w r. 1815 w samem mieście było ludności 23,409 (chrześć. 18525, żydów 4,884). Ambroży Grabowski oblicza, że w latach 1827—1828 miasto z przedmieściami miało ludności 32,905 (chrześć. 23.173, żydów 9732). Ośrodek miasta otoczony murami, bez przedmieść miał tylko 12,791 z ilością domów 683. Dalej Krzyżanowski obliczył ludność w r. 1842 na 41,832 (chrześc. 30,038, żydów 11,794. Z liczby ostatniej było *cywilizowanych 251).* We-

dług spisu ludności w r. 1900 miał Kraków 91,323 ludności (w tem wojska 6049). Z tej liczby chrześcijan 65,653 (70,3%) i żydów 25,670 (28,1%). Jako mowę macierzystą podało język polski 64.210 (91,3%), inne języki stanowiły 6,098 (8,7%). Ponieważ władze nie przyznawały odrębnego języka żydowskiego, żydzi podawali za rodzinny język polski, a ci co mówili żargonem nie weszli do tego obliczenia. Według Krzyżanowskiego od r. 1791 do 1900 t. j. w ciągu 109 lat ludność miasta wzrosła blisko pięć i pół razy, chrześcijańska prawie o 4, a żydowska o 13 razy. Żydzi stanowiący w r. 1791 nie całą $^1/_{10}$, wówczas stanowili prawie $^1/_3$ część ogółu ludności Krakowa.

Wobec nieustannej zmiany terytorjum zajmowanego przez miasto, bardzo rozmaicie obliczano ludność, włączając te, lub inne przedmieścia. W końcu XVIII w. włączono już urzędownie Kazimierz i Stradom, później wsie podmiejskie Kleparz, Wesołą, Piaski, Smoleńsk, wreszcie w r. 1910 Zakrzówek, Półwsie zwierzynieckie, Dębniki, Zwierzyniec, nakoniec Dąbie, Ludwinów, Płaszów i Podgórze. Obliczenia ludności wobec takiej zmiany terytorjalnej miasta są bardzo problematyczne. Krzyżanowski w r. 1902 dołączył do dzielnic śródmieścia: Wawelu, Nowego Światа, Piasku, Kleparza, Wesołej, Stradomia, gminy przyległe z ludnością 2692, oraz Półwsie zwierzynieckie (2701), Zwierzyniec (2477), Czarną wieś (2973), Nową wieś (2372), Łobzów (791), Krowodrzę (4212), Prądnik czerwony (2951), Rakowice (484), Grzegórzki (3173), Dąbie (1092) i inne, razem 25,918. Gminy te przylegające do Krakowa i z nim połączone tworzyłyby wówczas, powiada Krzyżanowski, gminę liczącą 111.179 mieszkańców, a połączywszy Kraków z Ludwinowem i Podgórzem z 19,749, liczyłby ludności cywilnej 130.928.

We dwadzieścia lat później według przezemnie zebranych danych w Biurze statystycznem miasta Krakowa, dzięki uprzejmości jego naczelnika p. Sarneckiego, za rok ostatniego ogólnego spisu ludności 1921 i następny 1922, ruch ludności Wielkiego Krakowa z przyłączonemi do niego wszystkiemi przedmiejskiemi gminami z Podgórzem za dwa te lata był następujący:

W r. 1921 ludność cywilna miasta wynosiła ogółem 181.239 (z wojskiem 183,764). W tej liczbie było ♂ 80,913 czyli 44,6% i ♀ 100,326, czyli 55,4%, jak widać ze znacznym powojennym ubyt-

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki – Długość – największ. (g–op)	Czaszki – Długość – podstawy (n–ba)	Czaszki – Szerokość – największ. (eu–eu)	Czaszki – Szerokość – podstawy (au–au)	Czaszki – Szerokość – między wyrost. sutk. (ms–ms)	Czaszki – Wysok. – cała (b–ab)	Czaszki – Wysok. – do ucha (po–b)	Czoła – Szerokość – najmniej. (ft–ft)	Czoła – Szerokość – najwięk. (co–co)	Potylicy (ast–ast)	Otworu potylicznego – długość (ba–o)	Otworu potylicznego – szerokość
1	Wawel. Cmentarz z czasów katedry romańskiej	1914	461	♂	40	186	93	146	103	111	133	104	102	112	113	38	30
2			462	♂	śr	178	88?	148	98	92	111?	106	94	114	108	—	—
3			463	♀	mł	176	—	142	—	—	—	—	86?	114?	—	—	—
4			464	♀	mł	176?	—	136?	—	—	—	—	80?	102?	—	—	—
5			465a	⚥	dz	—	—	—	—	—	—	—	80??	—	Czaszka średniogłowa, delikatnej budowy.		
6			465b	♂	mł	Sądząc ze szczątków, czaszka średniogłowa, wąska.											
7	Cmentarz z czasów katedry romańskiej	1918	470	♂	50	180	—	142?	—	—	132	—	96?	113?	114?	—	—
8			471	♂	mł	170??	—	138?	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9			472?	?	mł	176?	—	136?	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Z wału, naprzeciw Domu Długosza	1918	Z muzeum zamku na Wawelu 1	♂	60	196?	—	138	—	107	137	112	96	116	132	—	—
11			2	♂	śr	188	—	162	—	—	—	—	102	—	152	—	—
12			3	♀	mł	172	86	128	—	96	126	106	92	—	118	—	—
13			4	♀	20	167	90	148	104	106	126	117	94	113?	112	—	—
14			5	♀	mł	181	101	136	101	95	130	114	93	112	108	—	—
15			477	♀	mł	180	86	142	104	104	122	104	98	116	116	38	33
16	dół dla wap.	1912	164	♀	mł	186	100	150	94	96	140	121	102	116	110	33	28
17	Około Baszty Sen. cmentarz św. Mich. i Jerzego	1913	245	♂	mł	178	—	140	—	—	—	—	98	118	—	—	—
18	Wawel. Dziedziniec wawelski		403	♀	mł	—	—	—	—	—	—	—	96	—	—	—	—
19			404	♂	śr	171?	—	158	—	—	128	—	110?	131?	120	33	28
20			bez N	♂	mł	168	87	141	105	110	132	105	96	112	106	36	30
21	Róg ul. Jagiell. i św. Anny, naprzeciw Coll. maius		42	♀	mł	172?	93	136	87	90	123	105	96	112	114	30	26
22	Cmentarz przy kościele św. Anny	1911	37	♂	mł	190	—	142?	—	—	—	111	99	118	118	—	—
23			38	♂	śr	188	—	142	—	—	—	110	92	115?	104?	—	—
24			39	♂	śr	186	—	144	—	117?	141	101	95	120?	106?	38	31
25			40	♀	mł	184	—	136	—	106	136	120	98	108	102	39	30
26			41	♂	st	188?	—	138	—	—	—	—	102	120	—	—	—
27			43	⚥	mł	Sklepienie i szczątki kości potylicznej i ciemieniowej przypominają budowę czaszki N.N. 37 i 38.											
28	Cmentarz Marjacki	1912	217	♀	b. mł	164	86	130	104	92	122	106	92	108	98	35	26
29			218	♂	st	186	83	146	119	106	133	114	92	122	110	33	28
30			219	⚥	b. mł	166	—	156?	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31			220	♂	śr	172	86	136	121		126	106	104	110	106	35	31
32			221	♀	śr	170	88	146	116	100	126	112	102	126	106	32	29
33			222	♂	st	184	94	146	122	106	138	122	100	122	102	33?	28
34			223	♀	st	170	86	138	105	—	127	102	96	112	106	34	25
35			224	♂	śr	178	102	144?	122	108	134	116	94	115	102	34	29
36			225	♂	mł	170?	93	144?	118	100	122	108	92	120	110	33	29
37			226	♀	st	160	—	138	—	—	—	—	94	111	98?	—	—
38			227	♂	śr	178?	—	156	—	—	—	124	99	126	—	—	—

Liczba porządkowa	Wskaźniki czaszkowe – dług.–szerok.	dług.–wysok. całej	dług.–wysok. do ucha	szerok.–wysok. całej	szerok.–wysok. do ucha	Wskaźniki szerokości czołowej – najmniej. do dług. czaszki	najwięk. do dług. czaszki	najm. najw. szer. czoła	najm.–szer. potylicy	Wskaźniki szerokości potylicznej – do długości czaszki	do szerok. czaszki	otworu potylicznego	Obwody i łuki – obwód poziomy	łuk poprzeczny
1	78,5	71,5	55,0	91,1	71,2	54,8	60,2	91,1	90,3	60,7	77,4	78,9	518	333
2	83,1	62,4	59,5	75,0?	71,6	52,8	64,0	82,5	87,0	—	—	—	515	320
3	80·7	—	—	—	—	48,9	64,8	75,4	—	—	—	—	508	—
4	77,6?	—	—	—	—	45,4?	57,9	78,4	—	—	—	—	509	—
5	Czaszka średniogłowa, delikatnej budowy.													
6	Sądząc ze szczątków, czaszka średniogłowa, wąska.													
7	78,9	73,3	—	—	—	53,3	62,8	85,0?	—	—	—	—	576?	—
8	81,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	77,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	86,2	69,9	57,1	99,3	81,2	49,0	59,2	82,8	72,7	67,3	95,6	91,7	535	308
11	74,4	—	—	—	—	54,3	—	—	67,1?	—	—	—	—	—
12	88,6	73,3	61,6	98,4	82,8	53,5	—	—	78,0	68,6	92,2	81,8	495	293
13	75,1	75,4	70,1	85,1	79,0	56,3	67,7	83,2	83,9	67,1	75,7	86,1	500	290
14	78,9	71,8	63,0	95,6	83,8	51,4	61,9	83,0	86,1	59,7	79,4	83,3	500	300
15	78,9	67,8	57,8	85,9	73,2	54,4	64,4	84,5	84,5	64,4	81,7	86,8	510	300
16	80,6	75,3	65,0	93,3	80,7	54,8	62,4	87,9	92,7	59,1	73,3	84,8	520	335
17	78,8	—	—	—	—	55,1	66,3	83,0	—	—	—	—	—	—
18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	92,4?	74,8	81,0	81,0	—	64,3	76,6	84,0	91,7	70,2	75,9	84,8	—	—
20	83,9	78,6	62,5	93,6	74,5	57,1	66,7	85,7	90,6	63,1	75,2	83,3	495?	305
21	79,1	71,5	61,0	90,4	77,2	55,8	65,1	85,7	84,2	66,3	80,8	86,7	483	290
22	74,7?	—	58,4	—	78,2	52,1	62,7	83,9	83,9	62,1	83,1	—	527?	—
23	75,5	—	58,5	—	77,5	48,9	61,2	80,0	88,5	55,3	73,2	—	—	—
24	77,4	75,8	54,3	97,9	70,7	51,1	64,5	79,2	89,6	57,0	73,6	81,6	525	310
25	73,9	73,9	65,2	100,0	88,2	53,3	58,7	90,7	96,1	55,4	75,0	76,9	575	300
26	73,4	—	—	—	—	54,3	63,8	85,0	—	—	—	—	—	—
27	Sklepienie i szczątki kości potylicznej i ciemieniowej przypominają budowę czaszki N.N. 37 i 38.													
28	79,3	74,4	64,6	93,8	81,5	56,1	65,8	85,2	93,9	59,8	75,4	74,3	475	295
29	78,5	71,5	61,3	91,1	78,1	49,5	65,6	75,4	83,6	59,1	76,3	84,8	532	323
30	94,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	79,1	73,3	61,6	92,6	77,9	60,5	63,9	94,5	98,1	61,6	77,9	88,6	503	300
32	85,9	74,1	65,9	86,3	76,7	60,0	74,1	80,9	96,2	62,3	72,6	90,6	515	320
33	79,3	75,0	66,3	94,5	83,6	54,3	66,3	82,0	98,0	55,4	69,9	84,8	520	330
34	81,2	74,7	60,0	92,0	73,9	56,5	65,8	85,7	90,6	62,3	76,8	73,5	485	300
35	80,9	75,3	65,2	93,1	80,6	52,8	64,6	81,7	92,1	57,3	70,8	85,3	520	330
36	84,7	71,8	63,5	84,7	75,0	54,1	70,6	76,7	83,6	64,7	76,4	87,9	510	318
37	86,2	—	—	—	—	58,7	69,4	84,7	95,9	61,2	71,0	—	478	—
38	87,6?	—	69,7	—	79,5	58,2	70,8	78,6	—	—	—	—	560?	342

Liczba porządkowa	Twarzy – Wysok. – górna (n–pr)	Twarzy – Wysok. – cała (n–gn)	Twarzy – Szer. – największa (z–z)	Twarzy – Wskaźniki – górno-twarzowy	Twarzy – Wskaźniki – twarzowy cały	Oczodołów – wysokość	Oczodołów – szerokość	Oczodołów – wskaźnik	Nosa – wysokość (n–sn)	Nosa – szerokość	Nosa – wskaźnik	Podniebienia – długość	Podniebienia – szerokość	Podniebienia – wskaźnik	Uwagi
1	65	114	143	45,4	79,7	31	40	77,5	46	28	60,9	49	37	75,5	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5															z X. i XI. wieku (l. p. 1–9)
6															
7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	71	125	131	54,2	95,4	35	35	100,0	51	21	41,2	—	·	—	
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12	62	104	126	49,2	82,5	35	30	85,7	50	27	54,0	46	36	93,9	z XV. i XVI. wieku (l. p. 10–16)
13	66	109	124	53,2	87,9	35	41	85,4	46	24	50,0	52?	38	73,1	
14	70	113	128	54,7	88,3	37	33	89,2	51	25	41,2	48	36	75,0	
15	70	—	126	55,6	—	36	35	97,2	54	34	37,0	46	39	84,8	
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Znaleziono przy kopaniu studni, na głębokości 8 m.
18	63	—	119	52,9	—	36	33	91,7	50	26	52,0	—	—	—	
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	69	—	123?	56,1	—	37	33	87,2	50	20	40,0	52	30	57,7	
21	65	113	117	55,6	96,6	39	35	89,7	50	24	48,0	53	35	66,0	Pod dawnym kanałem XI.-XII. w.
22	65	—	121?	53,7	—	38	32	84,2	—	—	—	—	—	—	
23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
27															
28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
29	72	119	135	53,3	88,1	39	33	84,6	52	22	42,3	45	35	77,8	
30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
31	66	107	128	51,6	83,6	37	35	94,6	43	22	51,2	51	34	66,7	
32	61	—	124	49,2	—	36	35	91,7	42	25	59,0	44	35	79,5	
33	73	—	136	53,7	—	39	28	71,8	57	26	51,0	49	36	73,5	
34	65	—	121	53,7	—	37	36	97,3	46	26	56,5	47	32	68,1	
35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
37	63	—	126	50,0	—	38	35	92,1	48	21	43,7	41	34	82,9	
38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki: Długość największ. (g—op)	Długość podstawy (n—ba)	Szerokość największ. (eu—eu)	Szerokość podstawy (au—au)	Szerokość między wyrost. sutk. (ms—ms)	Wysok. cała (b—ab)	Wysok. do ucha (po—b)	Czoła: Szerokość najmniej. (ft—ft)	Czoła: Szerokość największ. (co—co)	Potylicy (ast—ast)	Otworu potylicznego: długość (ba—o)	Otworu potylicznego: szerokość	Wskaźniki Czaszkowe: dług.—szerok.	dług.—wysok. całej	dług.—wysok. do ucha	szerok.—wysok. całej	szerok.—wysok. do ucha	Wskaźniki szerokości czołowej: najmniej. do dług. czaszki	najwięk. do dług. czaszki	najm.—najw. szer. czoła	najm.—szer. potylicy	Wskaźniki szerokości potylicznej: do długości czaszki	do szerok. czaszki	otworu potylicznego	Obwody i łuki: obwód poziomy	łuk poprzeczny	Twarzy Wysok.: górna (n—pr)	cała (n—gn)	Szer.: największa (z—z)	Wskaźniki: górno-twarzowy	twarzowy cały	Oczodołów: wysokość	szerokość	wskaźnik	Nosa: wysokość (n—sn)	szerokość	wskaźnik	Podniebienia: długość	szerokość	wskaźnik	Uwagi
39	Cmentarz Marjacki		228	♂	mł	182?	—	150	—	100	—	126	99	126	104	—	—	82,4	—	69,2	—	84,0	54,4	69,2	78,6	95,2	57,1	69,3	—	538	338	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
40			229	♀	śr	170	84	142	116	106	130	108	86	108	98	—	—	83,5	76,5	63,5	91,5	76,1	51,8	63,5	81,5	89,8	57,6	69,0	—	500	305	65	109	120	54,2	91,8	34?	30?	88,2	48	23	47,9	48	39	81,2	
41			230	♀	śr	174	—	140	—	—	—	—	92	120?	104?	—	—	80,5	—	—	—	—	52,9	69,0	76,7	86,5	59,8	74,3	—	505?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
42			231	♂	mł	Sądząc ze szczątków, czaszka przypomina pośrednioglową, o wysokiem czole i potylicy.																																								
43			232	♂	śr	174	—	152?	—	—	—	—	94	124	112?	—	—	87,4	—	—	—	—	54,0	71,3	75,8	83,9	64,4	73,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
44		1912	376	♂	śr	180	—	148	—	106	139	125	98	126	116	—	—	82,2	77,2	69,4	93,9	84,5	54,4	70,0	77,8	84,5	64,4	78,4	—	525	335	68	114	138	49,3	82,6	38	33	86,8	48	25	52,1	46	34	73,9	
45			377	♂	st	178	95	151	124	102	132	118	94	124	102	35	30	84,8	74,2	66,3	87,4	78,1	52,8	69,7	75,9	92,2	57,3	67,5	85,7	528	325	69	106	133	51,9	78,7	38	32	84,2	49	24	49,0	48	36	75,0	
46			378	♀	st	176	84	140	116	106	124	110	90	111	107	34	33	79,5	70,4	62,5	88,6	78,6	57,1	63,1	81,1	84,1	60,8	76,7	97,0	505	305	63	102	125	50,4	81,6	35	33	94,3	57	22	43,1	48	32	66,7	
47			379	♀	śr	164	81	146	116	102	128	115	102	122	102	38	28	89,0	78,0	70,1	87,7	78,8	62,2	74,4	83,6	100,0	62,2	69,9	73,7	500	320	65	—	131	49,6	—	35	36	102,9	47	24	51,1	42	34	80,9	
48			380	♂	mł	184	95	148	121	110	148	118	104	128	114	37	32	80,4	80,4	64,1	100,0	79,7	56,5	69,6	81,2	91,2	62,8	77,0	86,5	536	335	77	—	136?	56,5	—	37	34	91,9	55	24	43,6	41?	35?	85,4?	
49			381	♀	śr	176	93	146	120	102	120	113	98	126	98	32	29	82,9	68,2	64,2	82,2	77,4	55,7	71,6	77,8	100,0	55,7	67,1	90,6	518	312	—	—	—	—	—	36	34	94,4	—	—	—	—	—	—	
50			382	♀	st	170	—	144	—	102	—	106	90	118	106	—	—	84,7	—	62,3	—	73,6	52,9	69,4	76,3	84,9	62,3	73,6	—	505	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
51			383	♀	mł	176	94	148	111	102	130	108	100	118?	111	34	27	84,1	73,9	61,4	87,8	73,0	56,8	67,0	84,7	90,1	63,1	75,0	79,4	575	322	64?	—	125	51,2?	—	34	29	85,3	47?	23?	48,9?	—	—	—	
52			384	♂	mł	174	90	147	119	108	134	118	94	111	104	37	31	84,5	77,0	67,8	91,2	80,3	54,0	63,8	84,7	90,8	59,8	70,7	83,7	575	315	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
53			385	♂?	śr	176	95?	143	109	104	—	115	98	122	98	—	—	81,2	—	65,3	—	80,4	55,7	69,3	80,3	100,0	55,7	68,5	—	525?	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
54			386a	♀	mł	166?	—	136	—	—	—	—	88	113	—	—	—	81,9	—	—	—	—	53,0	68,5	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
55		1913	b	♀	mł	czaszka nieszeroka niewysoka, wydłużona						105	94	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62?	—	121?	51,2?	—	38	34	89,5	47	23?	48,9?	44	34	72,3	
56			c	♂	mł	180?	—	144?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,0?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
57			d	♀	st	Czaszka nieszeroka, wydłużona																																								
58			e	♂	st	173	—	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
59			400	♂	st	178	—	156	—	110	—	115	108	142	108?	—	—	87,6	—	64,8	—	73,7	60,7	79,8	76,1	100,0	60,7	69,2	—	540	325?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
60			401	♂	st	188	—	152?	—	—	—	114	100	130	110?	—	—	80,8	—	60,6	—	75,0	53,2	69,1	76,9	90,9	58,5	72,4?	—	538?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
61			402	♂	st	180	107	152	123	112	132	120	98	123	110	34	29	84,4	73,3	66,7	86,8	78,9	54,4	68,3	79,7	89,1	61,1	72,4	85,3	520	333	—	—	—	—	—	34	41	82,9	—	—	—	—	—	—	
62	Cmentarz Franciszkański		468a	♂	mł	166	—	144	—	—	—	115	94	118	106	—	—	86,7	—	68,3	—	79,9	56,6	75,1	78,7	88,7	56,6	73,6	—	495	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
63			b	♂?	st	170	—	148	—	—	—	100	—	—	100	—	—	87,1	—	58,8	—	67,6	—	—	—	—	58,8	67,6	—	520?	290?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
64			c	♀	st	170	—	138	—	—	—	117	92	118	110?	—	—	81,2	—	68,8	—	84,8	54,1	69,4	78,0	83,6	64,7	79,7	—	503	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
65		1914	d	♂	st	182	—	144	—	102	—	110	94?	—	102?	—	—	79,1	—	60,4	—	76,4	51,6	—	—	92,1	56,0	70,8	—	530	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
66			e	♂	mł	184	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	535	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
67			f	♂	mł	166?	—	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89,2?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	520?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
68			g	♀	śr	174	98	144	120	102	134	117	83	124	110	35	29	82,8	77,0	67,2	93,1	81,2	47,7	71,3	66,9	75,4	63,2	76,4	82,9	510	315?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
69			h	♂	st	190	—	146	—	—	—	—	94	122	110??	—	—	76,8	—	—	—	—	49,5	64,2	77,0	85,4	57,9	75,3	—	540?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
70			i	♀	mł	Czaszka niewielka, szeroka							88	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
71	Cmentarz WW. Świętych		184	♂	mł	182	88	156	126	106	134	125	104	119	118	33	30	85,7	73,6	68,7	85,9	80,1	57,1	65,4	87,4	88,1	64,8	75,6	90,9	540	340	69	—	134?	51,5	—	38	34	89,5	51	24	47,1	46	34	73,9	
78			185	♀	st	170	86	146	124	112	142	118	96	120	104	35	30	85,9	83,5	69,4	97,3	80,8	56,6	70,6	80,0	92,3	61,2	71,2	85,7	513	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
73			186	♂	st	178	96	148	118?	—	138	124	96?	114	112?	40	32	83,1	77,5	69,7	93,2	83,8	53,9	64,0	84,2	85,7	62,9	75,7	80,0	530	305?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
74		1912	187	♂?	st	182	98	152	125	118?	144	120	98	122	106	41	33	83,5	79,1	65,9	94,7	78,9	53,8	67,0	80,3	92,4	53,8	69,7	80,5	540	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
75			188	♀	st	170	93	145	121	112	130	122	92	122	96	37	32	85,3	76,5	71,8	89,7	84,1	54,1	71,8	75,4	95,8	56,5	66,2	66,5	506	318	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
76			189	♂	śr	190	—	148	—	—	—	124?	94	121	100?	—	—	77,9	—	65,3	—	83,8	49,5	63,7	77,7	94,0	52,6	67,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki – Długość – największ. (g—op)	Czaszki – Długość – podstawy (n—ba)	Czaszki – Szerokość – największ. (eu—eu)	Czaszki – Szerokość – podstawy (au—au)	Czaszki – Szerokość – między wyrost. sutk. (ms—ms)	Czaszki – Wysok. – cała (b—ab)	Czaszki – Wysok. – do ucha (po—b)	Czoła – Szerokość – najmniej. (ft—ft)	Czoła – Szerokość – największ. (co—co)	Potylicy – Szerokość (ast—ast)	Otworu potylicznego – długość (ba—o)	Otworu potylicznego – szerokość
77	Cmentarz Wszystkich Świętych	1912	190	♀	st	178	95	146	125	110?	128	115	94	116	102	35	28
78			191	♀	st	168	90	142	113	100?	130	115	102?	122?	111	30	28
79			192	♀	śr	157	—	136	—	104?	—	107	92	108	96?	—	—
80			193	♀	mł	168	88?	141	115	102?	122?	111	96	118	100	33?	27
81			194	♂	śr	178	—	146	—	—	—	110	94	112	111	—	—
82			195	♀	śr	164	—	136	—	—	—	113	89	108	—	—	—
83			196	♂	st	178	94?	152	129	110	134	114	107	122	122	35	33
84			197	♀	śr	170	97	146	114	98	140	119	94	120	103	33	29
85			198	♀	śr	183	—	136?	—	—	128?	117?	94	100?	110	33	30
86			199	♂	st	178?	—	144?	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87			200	♂	śr	186	—	146	—	—	—	—	94	124	—	—	—
88			201	♀	mł	162??	—	152	—	—	—	—	96	116	—	—	—
89			202	♀	b.st	168	—	142	—	110	122	108	94	121	108	34	33
90			203	♀	st	170	64	140	—	118	117	105	92	104	96	32	31
91			204	♀	b. mł	152	88	134	106	100	122	114	90	104	94	31	28
92			205	♀	śr	163	86	144	113	100	128	115	96	116	90	31	29
93			206	♀	śr	168	88	142	120	108	130	112	86	108	104	39	32
94			207	♀	mł	162	—	141	—	—	—	112	96	111	102	—	—
95			208	♂	śr	Czaszka wydłużona, znacznych rozmiarów.											
96			209	♀	st	182	94?	148	118?	103	—	120	94	112?	98	—	—
97			210	♀	mł	Czaszka wydłużona, niewielkich rozmiarów.											
98			211	♀	mł	170	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99			212	♂?	mł	172	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100			213	♂	st	172	—	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101			214	♀	st	166?	—	135?	—	—	—	105	—	—	—	—	—
102			215	♂	mł	163?	—	142?	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103			235	♀	śr	178	—	146	—	106	—	105	92	120	110	—	—
104			236	♀	mł	168?	—	148?	—	—	—	110	96	111	104	—	—
105			237	♀	st	172	—	147	—	—	—	—	100	112	104??	—	—
106			238	♂	st	178	112	148	—	98?	144	—	96	120	103?	38	33
107			239	♂	śr	164?	—	136	—	100	—	119	92	114	95	—	—
108			240	♂	st	180	—	146	—	—	—	108	104	124	—	—	—
109			241	♀	śr	176	—	140	—	—	128	110	95	118	96	33	29
110			242	♂	st	186	—	148??	—	—	—	113	106	126?	—	—	—
111			243	♀	b. mł	163?	—	133	—	—	122	105?	—	110	96	31	28
112			244	♂	mł	170?	—	150??	—	—	—	—	110	126	—	—	—
113			246	♀?	śr	180	98	148	117	102	130	110	96	114	110	34	28
114	Cmentarz Dominikański	1912	234	♂	mł	180	89	145	126	111	134	120	100	120	104	38	31

Liczba porządkowa	Wskaźniki czaszkowe – dług.—szerok.	dług.—wysok. całej	dług.—wysok. do ucha	szerok.—wysok. całej	szerok.—wysok. do ucha	Wskaźniki szerokości czołowej – najmniej. do dług. czaszki	największ. do dług. czaszki	najm.—najw. szer. czoła	najm.—szer. potylicy	Wskaźniki szerokości potylicznej – do długości czaszki	do szerok. czaszki	otworu potylicznego	Obwody i łuki – obwód poziomy	łuk poprzeczny
77	82,0	71,9	64,6	87,7	78,8	52,8	65,2	81,0	92,1	57,3	69,9	80,0	515	305
78	84,5	77,4	68,4	91,5	81,0	55,9	72,6	83,6	91,9	66,1	78,2	93,3	500	313
79	86,6	—	68,1	—	78,7	58,6	68,8	85,2	95,8	68,8	70,6	—	475	—
80	83,9	72,6?	66,1	86,5	78,7	57,1	70,2	81,4	96,0	59,5	70,9	81,8	500	310
81	82,0	—	61,8	—	75,3	52,8	62,9	83,9	84,7	62,4	76,0	—	520	—
82	82,9	—	68,9	—	83,1	54,3	54,3	82,4	—	—	—	—	485	—
83	85,4	75,3	64,0	88,2	75,0	60,1	68,5	87,7	87,7	68,5	80,3	94,3	536	320
84	85,9	82,3	70,0	95,9	81,5	55,3	70,6	78,3	91,3	60,6	70,5	87,9	515	323
85	74,3?	69,9?	63,9?	94,1?	86,0??	51,4	54,6	94,0	85,4	60,1	80,9	90,9	520	—
86	80,9?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	78,5	—	—	—	—	50,5	66,7	75,8	—	—	—	—	525	300
88	93,8	—	—	—	—	59,3	71,6	82,8	—	—	—	—	502	—
89	84,5	72,6	64,3	85,9	76,1	55,9	72,0	77,7	87,0	64,3	76,1	80,5	505	301
90	82,3	68,8	61,8	83,6	75,0	54,1	61,2	88,5	95,8	56,5	68,6	96,9	500	292
91	88,2	80,3	75,0	91,0	75,0	59,2	68,4	86,5	95,7	61,8	70,1	90,3	462	290
92	88,3	70,5	70,5	88,9	79,9	58,9	71,2	82,8	106,7	55,2	62,5	93,5	493	310
93	84,5	77,4	66,7	91,5	78,9	57,2	64,3	79,6	82,7	61,9	73,2	82,0	500	295
94	88,1	—	63,1	—	79,4	59,3	68,5	86,5	94,1	63,0	72,3	—	488	290?
95														
96	81,3	—	65,9	—	81,1	51,6	61,5	83,9	95,9	53,8	66,2	—	530	310
97														
98	84,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	520	—
99	83,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	515	—
100	82,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	510??	—
101	81,3	—	49,1	—	77,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	87,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	82,0	—	58,1	—	71,9	57,7	67,4	76,7	83,6	61,8	75,3	—	515	305
104	88,1?	—	65,5	—	74,3	57,1	66,1	86,5	92,3	61,9	70,3	—	510?	280?
105	85,5	—	—	—	—	58,1	65,1	89,3	96,1	60,5	60,5	—	510	—
106	83,1	80,9	—	97,3	—	53,9	67,4	80,0	93,3	57,9	69,6	86,8	525?	—
107	82,9?	—	72,6	—	87,5	56,1?	69,5?	80,7	96,8	57,9	69,8	—	500	323
108	81,1	—	60,0	—	74,0	57,8	68,9	83,9	—	—	—	—	535	—
109	79,5	72,7	62,5	91,4	78,6	54,0	67,0	80,5	99,0	54,5	68,6	87,9	510	303?
110	79,6?	—	60,7	—	76,3?	56,1	67,7?	84,1	—	—	—	—	540?	—
111	81,6?	74,8	64,4	91,7	78,9?	—	67,5	—	—	58,9	72,2	90,3	492?	300?
112	88,2??	—	—	—	—	64,7??	74,1??	87,3	—	—	—	—	—	—
113	82,2	72,2	61,1	87,8	74,3	53,3	63,3	84,2	87,3	61,1	74,3	82,3	524	320
114	80,6	74,4	66,7	92,4	82,8	55,6	66,7	83,3	96,1	57,8	69,0	81,6	523	320

Liczba porządkowa	Twarzy – Wysok. – górna (n—pr)	Twarzy – Wysok. – cała (n—gn)	Twarzy – Szer. – największa (z—z)	Twarzy – Wskaźniki – górno-twarzowy	Twarzy – Wskaźniki – twarzowy cały	Oczodołów – wysokość	Oczodołów – szerokość	Oczodołów – wskaźnik	Nosa – wysokość (n—sn)	Nosa – szerokość	Nosa – wskaźnik	Podniebienia – długość	Podniebienia – szerokość	Podniebienia – wskaźnik	Uwagi
77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
81	67?	—	124	54,0	—	38	34	89,5	49?	26	53,1	—	—	—	
82	57	—	120?	47,5	—	34	28	82,3	45	22	48,9	44	35	79,5	
83	67?	113	138?	48,5	81,9	39	29	74,4	—	—	—	—	—	—	
84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
85	68	—	124?	54,8	—	36	32	88,9	51	25	49,0	45	39	86,7	
86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
87	70	—	123	—	—	38	33	—	54	26	—	53	33	—	
88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
90	69	—	123	56,1	—	41	39	105,1	48	21	43,7	37	36	97,3	
91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
92	66?	—	124	53,2	—	36	33	91,7	—	—	—	—	—	—	
93	63	—	125	50,4	—	35	32	91,4	47	24	51,1	45	34	75,6	
94	61	—	122	50,0	—	36	34	94,4	46	20?	43,4	38	36	94,7	
95															
96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
97															
98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
101	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
103	60	105	127	47,2	82,7	34	38	89,5	48	25	52,1	34	35	102,9	
104	66	107	119?	61,7	89,9	35	34	102,9	48	22	45,8	40	33	82,5	
105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
112	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
113	64	113	127	56,6	89,0	43	23	53,5	43	23	53,5	48	34	70,8	
114	65	—	137	47,4	—	49	32	65,3	46	24	52,2	49	34	69,4	

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki – Długość – największ. (g—op)	Czaszki – Długość – podstawy (n—ba)	Czaszki – Szerokość – największ. (eu—eu)	Czaszki – Szerokość – podstawy (au—au)	Czaszki – Szerokość – między wyrost. sutk. (ms—ms)	Czaszki – Wysok. – cała (b—ab)	Czaszki – Wysok. – do ucha (po—b)	Czoła – Szerokość – najmniej. (ft—ft)	Czoła – Szerokość – największ. (co—co)	Potylicy (ast—ast)	Otworu potylicznego – długość (ba—o)	Otworu potylicznego – szerokość	Wskaźniki – Czaszkowe – dług.—szerok.	Wskaźniki – Czaszkowe – dług.—wysok. całej	Wskaźniki – Czaszkowe – dług.—wysok. do ucha	Wskaźniki – Czaszkowe – szerok.—wysok. całej	Wskaźniki – Czaszkowe – szerok.—wysok. do ucha	Wskaźniki – szerokości czołowej – najmniej. do dług. czaszki	Wskaźniki – szerokości czołowej – najwięk. do dług. czaszki	Wskaźniki – szerokości czołowej – najm.-najw. szer. czoła	Wskaźniki – szerokości czołowej – najm.—szer. potylicy	Wskaźniki – szerokości potylicznej – do długości czaszki	Wskaźniki – szerokości potylicznej – do szerok. czaszki	Wskaźniki – otworu potylicznego	Obwody i łuki – obwód poziomy	Obwody i łuki – łuk poprzeczny	Twarzy – Wysok. – górna (n—pr)	Twarzy – Wysok. – cała (n—gn)	Twarzy – Szer. – największa (z—z)	Twarzy – Wskaźniki – górno-twarzowy	Twarzy – Wskaźniki – twarzowy cały	Oczodołów – wysokość	Oczodołów – szerokość	Oczodołów – wskaźnik	Nosa – wysokość (n—sn)	Nosa – szerokość	Nosa – wskaźnik	Podniebienia – długość	Podniebienia – szerokość	Podniebienia – wskaźnik	Uwagi
115	Cmentarz Dominikański	1912	Bez N	♂	śr	182	—	144	—	112	136	121	100	122	103	38	33	79,1	74,7	66,5	94,4	84,0	54,9	67,0	82,0	97,1	56,6	71,6	86,8	520	313	65	—	137?	47,4?	—	40	32	80,0	45	25	55,6	44	34	77,3	
116	Cmentarz św. Florjana i dawnego leprosorium	1912	167	⚥	[illegible]	146	—	126	—	—	—	82	72	104	86?	—	—	86,3	—	56,2	—	65,1	49,3	71,2	69,2	83,7	49,3	57,1	—	458?	255?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
117			168	♀	mł	163	82	136	112	96	126?	123	94	111	102	40	29	89,0	75,0	73,2	92,6	90,4	55,9	66,1	84,7	92,2	60,7	75,0	72,5	495	300	58	99	120	48,3	82,5	34	30	88,2	43	28	65,1	44	37	84,1	Na wielu kościach długich zmiany patologiczne.
118			169	♂	st	182	91	150	128	114	138	125	94	124	110	36	31	82,4	75,8	68,7	92,0	83,3	57,6	68,1	75,1	85,4	62,4	74,3	86,1	534	335	75	126	138	54,3	91,3	38	36	94,7	52	24	46,1	47	38	80,5	
119			170	♀	st	166	92	144	119	106	120	107	94	114	100	32	33	86,7	72,3	64,5	83,3	74,3	56,6	68,7	82,5	94,0	64,2	69,4	103,1	500	295	61	91	120	50,8	75,8	38	35	92,1	47	23?	48,9?	50	37	74,0	
120			171	♀	śr	174	97?	146	115	108	132	122	102	120	104	40	32	83,9	75,9	70,1	93,4	83,6	58,6	69,0	85,0	98,1	59,8	71,2	80,0	522	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
121			172	♀	mł	163	82	140	117	102	122	110	96	114	98	36	27	85,9	74,8	67,5	87,1	78,6	58,9	68,9	84,2	98,0	60,1	70,0	75,0	495	310	57	—	125	45,6	—	35	34	97,1	45	25?	55,6?	—	—	—	
122			173	⚥	mł	180	—	152	—	—	129	114	100	122	100	35	31	84,4	71,7	57,8	84,9	68,4	55,6	67,8	82,0	100,0	55,6	65,8	88,6	545	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
123			174	♀	b. mł	170	—	138	—	—	—	86	94	112	—	—	—	81,2	—	50,6	—	62,4	53,3	65,9	83,9	—	—	—	—	500	290?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
124			175	♀	st	168	88	130	114	108	128	112	98	111	98	37	31	76,2	66,7	76,2	98,5	86,1	58,3	66,1	88,3	100,0	58,3	75,4	83,8	495	290	65	100	126	51,6	79,4	37	36	97,3	49	27	46,9	46	34	75,6	
125			176	♀	b. mł	150?	—	142	—	—	—	—	90?	110	—	—	—	89,8?	—	—	—	—	56,7	69,5	81,8	—	—	—	—	495?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
126			177	♀	mł	172	73	138	112	96	120	114	86	113	96	35	29	80,2	69,8	66,3	87,0	82,6	55,8	65,7	76,1	89,6	56,8	69,6	82,9	505	305	65	102	125	52,0	81,6	39	38	97,4	47	22	46,8	43	38	88,4	
127			178	♂	st	162?	—	148?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91,4?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
128			179	♂	śr	161?	—	146?	—	—	—	110	100	123	116	—	—	90,7?	—	68,3	—	75,3	62,1	76,4	81,3	86,2	72,0	78,4	—	505	301?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
129			180	⚥	6?	Czaszka bardzo krótkogłowa, szeroka, o bokach wypukłych.																																								
130			181	⚥	7?	Czaszka krótkogłowa, kształtu owalnego.																																								
131			182	⚥	7?	Czaszka kształtem podobna do poprzedniej.																																								
132			183	♂	śr	Czaszka krótkogłowa, szeroka, rozwinięta znacznie w wysokość.																																								
133	Ulica Smoleńska obok Kościoła Miłosierdzia Bożego	1911	57	♀	mł	176	91	138	116	100	120	110	98	99	90	34	27	78,4	68,2	62,5	86,7	79,7	55,7	56,2	99,0	108,9	51,1	65,2	79,4	505	295	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
134			58	♂	st	170	94	148	123	112	138	125	111	128	108	33	30	87,1	81,2	73,5	93,8	84,5	58,2	75,3	86,7	102,8	63,5	73,0	90,9	530	332	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
135			59	♀	mł	164	88	136	111	98	120	110	104	112	111	35	34	82,9	73,2	67,1	88,2	80,9	63,4	68,3	92,9	93,7	67,7	81,6	97,1	478	290	64?	—	122?	—	—	34	30	88,2	—	—	—	—	—	—	
136			60	♂	st	178	98	148	125	112	126	115	98	120	108	35	32	83,1	70,8	64,6	85,1	77,7	55,1	67,4	81,7	90,7	60,7	73,0	91,4	523	323	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
137			61	♀	śr	172	92	136	111	96	124	112	96	116	100	33?	30	79,1	72,1	65,1	91,2?	82,3	55,8	67,4	82,8	96,0	58,1	73,5	90,9	502	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Czaszki i kości długie zwalone w jamie w nieporządku.
138			62	♂	st	178	96	146	121	96	138	123	96	114	110	30	22	82,0	77,5	69,1	94,5	84,2	53,9	64,0	84,2	87,3	61,8	75,3	96,7	505	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
139			63a	♂	st	194?	—	141?	—	—	—	—	108	—	—	—	—	72,7?	—	—	—	—	55,7	—	—	—	—	—	—	585?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
140			63b	♂	mł	182?	—	139?	—	—	—	—	88	115?	—	—	—	76,4?	—	—	—	—	48,3	63,2	76,5	—	—	—	—	518	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
141			64	♀	śr	174?	—	146	122?	108	123	138	—	—	104?	35	32	83,9	63,8?	70,7?	84,2?	76,0?	—	—	—	—	59,8	71,2	91,4	515?	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
142			65	♀	śr	178	95	151	121	100	111	127	96	113	102	31	28	84,6	77,5	71,3	94,9	84,1	53,9	63,5	85,0	94,1	57,3	67,5	90,3	535	339	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
143			66	⚥	5	Ułamki czaszki dziecięcej krótkogłowej szerokiej.																																								
144			67	♂	mł	176?	—	143?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
145			68	♂	mł	177?	—	142?	—	—	—	120	—	—	—	—	—	80,2	—	67,8	—	84,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
146			69	♂	mł	Czaszka średniogłowa, wydłużona.																																								
147			70	♂	mł	174??	—	142	—	—	—	—	94	112	—	—	—	81,6??	—	—	—	—	54,0?	64,4	83,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
148			71	♂	mł	175?	—	142?	—	—	—	—	102?	120?	—	—	—	81,1?	—	—	—	—	58,3	68,6	85,0	—	—	—	—	520?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
149			72	♂	st	176?	—	144?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81,8?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
150			73	♀	mł	Czaszka wydłużona, delikatnej budowy.																																								
151			74	♂	st	Czaszka średniogłowa, wydłużona.																																								
152			75	♂	st	176	—	148	—	—	—	115	—	—	—	—	—	84,1	—	65,3	—	77,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki							Czoła		Potylicy	Otworu potylicznego		Wskaźniki												Obwody i łuki		Twarzy					Oczodołów			Nosa			Podniebienia			Uwagi
						Długość największ. (g—op)	Długość podstawy (n—ba)	Szerokość największ. (eu—eu)	Szerokość podstawy (au—au)	Szerokość między wyrost. sutk. (ms—ms)	Wysok. cała (b—ab)	Wysok. do ucha (po—b)	Szerokość najmniej. (ft—ft)	Szerokość najwięk. (co—co)	(ast—ast)	długość (ba—o)	szerokość	Czaszkowe dług.—szerok.	Czaszkowe dług.—wysok. całej	Czaszkowe dług.—wysok. do ucha	Czaszkowe szerok.—wysok. całej	Czaszkowe szerok.—wysok. do ucha	szerokości czołowej najmniej. do dług. czaszki	szerokości czołowej największ. do dług. czaszki	szerokości czołowej najm.—najw. szer. czoła	najm.—szer. potylicy	potylicznej do długości czaszki	potylicznej do szerok. czaszki	otworu potylicznego	obwód poziomy	łuk poprzeczny	Wysok. górna (n—pr)	Wysok. cała (n—gn)	Szer. największa (z—z)	Wskaźniki górno-twarzowy	Wskaźniki twarzowy cały	wysokość	szerokość	wskaźnik	wysokość (n—sn)	szerokość	wskaźnik	długość	szerokość	wskaźnik	
153	Ulica Smoleńska, Kościół Bożego Miłosierdzia	1911	76	♂	śr	178	—	151	—	—	—	—	96	120	—	—	—	84,8	—	—	—	—	53,9	67,4	80,0	—	—	—	—	525	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
154			77	♂	śr	180	—	145	—	—	—	—	104	126	106	—	—	80,6	—	—	—	—	57,8	70,0	82,5	97,2	58,9	73,1	—	525	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
155			78	♂♀	dz	154	—	140	—	—	—	—	99	122	—	—	—	90,9	—	—	—	—	64,3	72,2	81,1	—	—	—	—	490?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
156			79	♂♀	dz	150?	—	130?	—	—	—	—	88	110?	—	—	—	86,7	—	—	—	—	58,7?	73,3	80,0	—	—	—	—	440?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
157			80	♂	śr	180	—	146	—	—	—	—	92?	112?	—	—	—	81,1?	—	—	—	—	57,1?	62,2	82,1	—	—	—	—	540?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
158			81	♂	mł	174?	—	140??	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,5?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
159			82	♂	st	178	—	144?	—	—	134?	—	104?	128?	114??	34	26	81,8?	75,1?	—	93,1?	—	59,1	72,7	81,2	91,2	64,8	79,2	76,5	530	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
160			83	♂♀	dz	Ułamki czaszki dziecięcej, wydłużonej, o wązkiem czole.																																								
161			84	♂	mł	178?	—	150?	—	—	—	—	96	113	108	—	—	84,3?	—	—	—	—	53,9	63,5	85,0	88,9	60,7	72,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
162			85	♂	mł																																									
163			86	♀	mł	Ułamki czaszek, średnich rozmiarów, znacznie																																								
164			87	♂♀	dz	rozwiniętych w szerokość. Czaszki																																								
165			88	♂♀	dz	młodych indywiduów																																								
166			89	♂♀	dz	i																																								
167			90	♂♀	dz	dzieci.																																								
168			91	♂♀	dz																																									
169		1912	162	♀	śr	168	94	150	127	110?	138	115	96	132	113	36	31	89,3	82,1	65,5	92,0	73,3	57,1	78,6	72,7	85,0	67,3	88,0	86,1	506	323	63	—	132	47,7	—	41	31	75,6	48	37	77,1	48	37	77,1	
170			284	♀	mł	170	95	140	119	102	135	115	92	108	102	39	33	82,3	79,4	67,5	96,4	82,1	54,1	63,5	85,2	90,2	60,0	72,9	84,6	485	300	66	112	126	52,4	88,9	40	31	77,5	44	24	54,5	45	24	53,3	
171	Plac Szczepański pod dawnemi wałami	1911	30	♀	śr	168	87	140	116	100	134	120	98	118	112	35	29	83,3	79,8	71,4	95,7	65,7	58,3	70,2	83,0	87,5	66,7	80,0	82,9	487	310	57	—	119	47,9	—	34	33	97,1	45	21	46,7	57	31	60,8	
172			31	♂	śr	176	97	144	115	104	134	113	94	120	114	35	27?	77,4	76,1	64,2	93,0	78,5	53,4	68,2	78,3	82,5	64,8	79,2	77,1	504	306	66	—	129	51,2	—	40	32	80,0	47	24	51,1	57	36	63,2	
173			32	♂	st	176	94	148	121	110	136	117	96	114	114	35	31	84,1	77,3	66,5	91,9	79,0	54,5	64,8	84,2	84,2	64,8	77,0	88,6	505	320	69	—	127	54,3	—	39	35	89,7	50	21	42,0	55	36	65,4	
174			33	♀	mł	168	88	142	109	96	124	110	94	119	118	33	26	85,4	73,8	65,5	87,3	77,5	55,9	70,8	79,0	79,7	70,2	83,1	78,8	490	305	59	—	119?	49,6	—	37	29	78,4	42	22	52,4	46	33	71,7	
175			34	♀	st	170	97?	136	116	109	128	115	87	110	113	36	29	80,0	75,3	67,6	94,1	84,6	51,2	64,7	79,1	77,0	66,5	83,1	80,6	484	298?	62?	—	124??	50,0	—	34	30	88,2	48?	23	47,9	42?	40?	95,2?	
176			35	♂	śr	180?	—	148?	—	—	—	—	92	121?	—	—	—	82,2?	—	—	—	—	57,1	67,2	76,0	—	—	—	—	520?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
177			36	♂	st	186	—	134?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72,0?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	515??	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
178	Plac Arjański zwany cmentarzem	1912	152	♀	st	176	83	148	120	100	132	120	92	110	128	35	26	84,1	75,0	68,2	89,2	81,1	52,3	62,5	83,6	71,9	72,7	86,5	74,3	505	320	68	—	131	51,9	—	40	38	95,0	44	34	77,3	44	34	77,3	
179			153	♀?	st	183	88	146?	117	108	134	100	110	122	112	40	33	79,8	73,2	54,6	91,8	68,5	56,8	66,7	90,2	98,2	61,2	76,7	82,5	528	315	65	—	131	49,6	—	40	35	87,5	47?	37	78,7	47	37	78,7	
180			154	♂	st	190	104	158	128	108	140	115	104	120	134	33	30	83,2	73,7	60,5	88,6	72,8	57,1	63,2	86,7	77,6	70,5	84,8	90,9	540	332	78	—	138	56,6	—	40	38	95,0	47	39?	83,0	47?	39	83,0	
181			155	♀	st	170	86?	134	122	100	126	100	90?	109?	104	30	25	78,8	74,1	58,8	94,0	74,6	52,9	64,1	82,6	86,5	61,2	77,6	83,3	480?	283	73	—	128?	57,0	—	36	31	86,1	—	—	—	—	—	—	
182			156	♂?	mł	Czaszka niewielkich rozmiarów, krótka i szeroka																																								
183			157	♀	mł	Czaszka wielka, o grubych ściankach, krótkoczaszkowa.																																								
184			158	♀	mł																																									
185			159	♂	st	Ułamki czaszek znacznych																																								
186			160	♂?	śr	rozmiarów, średnioczaszkowa.																																								
187			161	♂	śr																																									
188	Ul. Lubicz		472	♂	mł	179	91	148	120	100	140	120	100	118	110	34	31	82,7	78,2	67,0	94,6	81,1	55,9	65,9	84,7	90,9	61,4	78,6	91,2	573	325	63?	—	129	48,8	—	40	33	82,5	50	28	56,0	46	35	76,1	L. 472, 473, do L. 476. z byłych zbiorów Polsk. Akad. Umiej. złożone w depozycie w Zakł. Antr.
189	Ogród		473	♀	st	171?	—	140?	—	92	130	100	—	—	—	—	—	81,9?	76,0	58,5	92,9	71,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	—	130?	52,3	—	—	—	—	49	26	53,1	49	33	67,3	
190	Strzelecki		474	♀	st	176	—	150	118	109	130	115	100	120	110	36	30	85,2	73,9	65,3	86,7	76,7	56,8	68,2	83,3	90,9	62,5	73,3	83,3	573	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Liczba porządkowa	Miejsce znalezienia	Rok	Liczba inwentarza zakł. antropolog.	płeć	wiek	Czaszki							Czoła		Potylicy	Otworu potylicznego		Wskaźniki												Obwody i łuki		Twarzy					Oczodołów			Nosa			Podniebienia			Uwagi
						Długość		Szerokość			Wysok.		Szerokość					Czaszkowe					szerokości czołowej				szerokości potylicznej					Wysok.		Szer.	Wskaźniki											
						największ. (g—op)	podstawy (n—ba)	największ. (eu—eu)	podstawy (au—au)	między wyrost. sutk. (ms—ms)	cała (b—ab)	do ucha (po—b)	najmniej. (ft—ft)	najwięk. (co—co)	(ast—ast)	długość (ba—o)	szerokość	dług.—szerok.	dług.—wysok. całej	dług.—wysok. do ucha	szerok.—wysok. całej	szerok.—wysok. do ucha	najmniej. do dług. czaszki	najwięk. do dług. czaszki	najm.—najw. szer. czoła	najm.—szer. potylicy	do długości czaszki	do szerok. czaszki	otworu potylicznego	obwód poziomy	łuk poprzeczny	górna (n—pr)	cała (n—gn)	największa (z—z)	górno-twarzowy	twarzowy cały	wysokość	szerokość	wskaźnik	wysokość (n—sn)	szerokość	wskaźnik	długość	szerokość	wskaźnik	
191	Ogród	1912	475	♀	mt	Czaszka małych rozmiarów, wydłużona, średnioczaszkowa.																																								
192	Strzelecki		476	♀	bmt	178?	—	146	—	—	—	112	92	108	122?	—	—	82,0	—	62,9	—	76,7	51,7	60,7	85,2	75,4	68,5	83,6	—	502	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
193	Ulica św. Wawrzyńca	1913	405	♂	mt	176	90	150	128?	110	128	107	96	116	128	32	28	85,2	72,7	60,8	85,3	71,3	54,5	65,9	82,8	75,0	72,7	85,3	87,5	510	310	77	123	131?	58,8	93,9	38	34	89,5	57	27	47,4	46	37	80,4	
194			406	♂	mt	184	90	154	124	110	136	106	96	118	118	36	29	83,7	74,3	57,6	88,3	68,8	52,2	64,1	81,4	81,4	64,1	76,6	80,6	530	330	73	121	135	54,1	89,6	42	33	78,6	50	23	46,0	51	35	68,4	
195			407	♀	mt	172	—	148	—	110	135	100	94	128	120	35	31	86,0	78,5	58,1	91,2	67,6	54,6	74,4	73,4	78,3	69,8	81,1	88,6	500	316	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
196			408	♀	mt	164	93	148	121	111	139	110	96	110	110	33	30	90,2	84,8	67,1	93,9	74,3	58,5	67,1	87,3	87,3	67,1	74,3	90,9	473	305	65	118	128	50,8	92,2	37	30	81,1	49	23	46,9	46	36	78,3	
197	Ulica Łobzowska	1912	166	♀	st	170	86	140	111	90	120	110	98	118	112	30	28	82,3	70,6	64,7	85,7	78,6	57,6	69,4	83,0	87,5	65,9	80,0	93,3	493	302	63	—	123	51,2	—	36	32	88,9	48	23	47,9	46	36	78,3	
198	Ulica Łobzowska	1912	287	♀	mt	188?	—	144?	—	—	—	—	102	116	—	—	—	76,6	—	—	—	—	54,3	67,1	67,9	—	—	—	—	530?	—	—	—	—	—	—	39	35?	87,9	—	—	—	—	—	—	
199	Łobzów	1913	285	♂?	mt	174	103	148	—	110	142	114	96	120	110	36	30	85,1	81,6	65,5	95,9	77,0	55,2	69,0	80,0	87,3	63,2	74,3	83,3	503	320	—	—	133	—	—	39	33	84,6	—	—	—	—	—	—	
200	Ul. Długa	1912	478	♀	mt	168	—	146	—	—	122	109	92?	126	111	36	29	86,9	72,6	64,9	83,6	74,7	54,7	75,0	73,0	82,9	66,1	76,0	80,6	502	307	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
201	Ul. Wązka	1922	486	♂	st	188	100	140	127	110	136	100	110	114	110	37	30	74,5	72,3	53,2	97,1	71,4	58,5	60,6	96,5	100,0	58,5	78,6	81,1	520	308	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Na Kazimierzu
202	Podgórze, na lewym brzegu Wisły, za starym mostem	1911	44	♀	mt	172	—	144	—	—	—	120	96	108	120?	—	—	83,7	—	69,8	—	83,3?	55,8	62,8	88,9	80,0	69,8	69,8	—	508	342?	62?	105	125	59,1	84,0	35	32	91,4	46	25	54,3	47	32	68,1	—
203			45	♂	st	186	—	150	—	—	—	—	104	131?	124?	—	—	80,6	—	—	—	—	55,9	70,4	79,4	83,9	66,7	82,7	—	545	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
204			46	♀?	śr	174	—	134?	—	—	—	105	—	—	—	—	—	77,0	—	60,3	—	78,4	—	—	—	—	—	—	—	510	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
205			47	♂	śr	Czaszka wydłużona, średnioczaszkowa, przypomina budową czaszkę L. 45.																																								Kości były
206			48	♀	mt	174	—	136	—	94	—	130	98	116	110	—	—	78,2	—	74,7	—	95,6	56,3	66,7	84,5	89,1	63,2	84,6	—	514	323	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	znalezione
207			49	♂	mt	159	—	152	—	106	—	135	—	—	104?	—	—	95,6	—	84,9	—	88,8	—	—	—	—	65,4	68,4	—	525?	362?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	w jamie,
208			50	♂	śr	172?	—	146	—	—	—	135	—	—	—	—	—	80,7	—	78,5	—	92,5	—	—	—	—	—	—	—	575	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	na głębokości
209			51	♀	śr	174	—	152	—	—	—	105	94?	130	116?	—	—	87,4	—	60,3	—	69,1	54,0	74,7	72,3	81,0	66,7	76,3	—	530?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	przeszło
210			52	♀	b.mt	166	—	138	—	—	—	111	92	106	108	—	—	83,1	—	66,9	—	80,4	55,4	63,9	86,8	86,8	65,1	78,3	—	488	290	60	—	116?	52,2	—	33	31	93,9	46	24	52,2	44	31	70,4	1 metr.
211			53	♂?	st	178	—	136	—	—	—	105	100	120	114	—	—	76,4	—	59,0	—	77,2	56,2	67,4	83,3	87,7	64,0	83,8	—	578	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
212			54	♂	mt	176	—	148	—	—	—	130	96	126	132	—	—	84,1	—	73,9	—	87,8	54,5	71,6	76,2	72,7	75,0	89,2	—	535	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
213			55	♂	mt	Krótkoczaszkowe							94	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
214			56	♂	mt	miernie wysokie.							90	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
215	Klinika chirurgiczna	1922	376	♂	mt	178	—	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	z pierwszej połowy XIX w.
216	Róg ulicy św. Jana i Ryn.		479	♂	mt	188?	—	133?	—	—	—	—	92?	—	—	—	—	70,7?	—	—	—	—	48,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Na czaszce, ozna-
217	Cmentarz kościoła św. Mikołaja	1923	480	♂	śr	192	101	136	124	102	136	116	102	115	112	38	31	70,8	70,8	60,4	100,0	85,3	53,1	59,9	88,7	91,1	58,3	82,3	81,6	526	300	64?	121	132	48,5	52,9	31	40	77,5	42	23	54,8	55	37	67,3	czonej L.480. blizna
218			481	♀	st	182	87	137	123	100	140	113	92	114	108	35	30	75,3	76,9	62,1	102,2	83,2	50,5	62,6	80,7	85,2	59,3	78,8	85,7	520	315	68	118	129	52,7	57,3	31	36	86,1	44	22	50,0	49	34	69,4	kostna po ranie rą-
219			482	♂	mt	173	97?	129?	124?	98?	130	92	92	100	105	35	28	74,6	74,6	53,2	100,8	71,3	53,2	57,8	92,0	87,6	60,7	81,4	80,0	488	303	70	—	124	56,4	—	35	36	92,7	50	22	44,0	47	36	76,6	banej nad prawym
220			484?	?	?	Ułamek sklepienia, części ciemienia i potylicy, z wyglądu — średnioczaszkowa.																																								oczodołem.
221			485	♂	mt	172	—	148?	—	—	—	—	96	118?	110?	—	—	86,0	—	—	—	—	55,8	68,6	81,4	87,3	63,9	74,3	—	512	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Czaszki 480, 481 i 482
222	Aleja Słowackiego	1923	493	♂	st	184	—	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	540	—	73	—	138	52,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	wyróżniają się szcze-
223	Ulica Jabłonowskich		494	♂	st	172	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	505	—	65	—	127	51,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	gólnie mocną budową
224-270	Dawny cmentarz kościoła św. Piotra na Garbarach	1872	424-447; 448-472	♂; ♀	Różnego wieku	Szczątki z tego cmentarza (47 czaszek), zbadane przez profesora J. Kopernickiego (patrz jego: Czaszki przedmieszczan krakowskich z XVII. i XVIII. wieku. Zbiór wiadomości do antropologji kraju, wydany staraniem Komisji Antropologicznej Akademji Umiejętności w Krakowie. Tom XI. Kraków, 1887.)																																								przy wysokim wzroście. Czaszki pod L.424-472 są depozytem Pols. Akad. Um.

kiem mężczyzn, tak że kobiety o 19,413, czyli o 10,8% przewyższały mężczyzn. Pod względem wyznania było chrześcijan 135,838 (74,9%), w tem ♂ 59191 (43,6%) ♀ 76,647 (56,4%), żydów 45,401 (25,0%), w tem mężczyzn ♂ 21,722 (47,8%), ♀ 23,679 (52,2%). Urodziło się 4,979, zmarło 4,428, liczba więc urodzin przewyższyła śmiertelność o 551, z przyrostem 30 osób pro mille. Na ogół podało język rodzinny polski 152,128 (83,9%), żydowski 27,343 (15,1%) i inne języki 1,768 (1,0%).

W r. 1922 ludność cywilna wynosiła 182,997 [♂ 81,698 (44,6%) i ♀ 101,299 (55,3%)]. Pod względem wyznania było chrześcijan 137,156 (74,4%), żydów 45,841 (25,6%). Urodzin 5529 i zmarłych 3,677, z przyrostem 1,852 t. j. 101 pro mille.

Z zestawienia liczb ludności Krakowa za lata ostatnie z tem co było przed 20 laty, a mianowicie z r. 1902, widzimy, że Wielki Kraków w porównaniu z dawnym powiększył liczbę mieszkańców ze 130,928 na 182,997 t. j. o 52,069 ludzi, czyli o 39,8%. Z powiększeniem miasta i przyłączeniem do niego wsi podmiejskich liczba żydów stanowiąca $^1/_3$ ludności zeszła do $^1/_4$. Liczba kobiet u chrześcijańskiej ludności zaledwie o kilka % ustępująca mężczyznom, po latach wielkiej wojny przewyższa ostatnich o kilkanaście, u żydów stosunek ten pozostał jednakowy. Na lata powojenne przypadła nizka śmiertelność, a przy wielkiej ilości zawartych małżeństw ogromny przyrost ludności w r. 1922.

Wobec wciąż zmieniającej się liczebnie ludności Krakowa wskutek różnych wypadków politycznych i zmian granic miasta z posuwaniem się wałów, trudno dla pewnego okresu historycznego wykazać ruch ludności w dawnych wiekach. Korzystając z łaskawie mi udzielonych wypisów z liber mortuorum z czterech parafji z obrębu dawnych wałów zrobionych przez p. kand. filoz. Betleja przytaczamy tabelkę zmarłych mężczyzn i kobiet od r. 1721—1800. W księgach występują braki i defekty za niektóre lata. Na zasadzie wyżej przytoczonych zestawień A. Grabowskiego i S. Krzyżanowskiego o ludności Krakowa, przyjmujemy dla naszych obliczeń przypuszczalnie, że ludność 5 parafij w obrębie dawnych murów w pierwszej ćwierci aż do końca XVIII w. wynosiła przeciętnie 7 tysięcy.

Tabelka zmarłych. [1]

Lata	Parafje									
	Katedra na Wawelu		Św. Anny		Św. Krzyża		Św. Szczepana		W. W. Świętych	
	męż.	kob.	męż.	kob.	męż.	kob.	męż.	kob.	męż.	kob.
od 1721 do 1730	—	—	43	35	—	—	—	—	—	—
„ 1731 „ 1740	—	—	76	65	30	26[4]	22	6[5]	—	—
„ 1741 „ 1750	8	6[1]	54	32	76	68	89	48[6]	—	—
„ 1751 „ 1760	29	22[2]	76	49	101	130	77	52	—	—
„ 1761 „ 1770	—	—	137	111	161	134	79	63	458	454[7]
„ 1771 „ 1780	—	—	142	131	158	137	64	64	476	478
„ 1781 „ 1790	—	—	184	202	184	185	56	45	438	480
„ 1791 „ 1800	27	14[3]	147	161	201	235	82	64	541	513
Razem	—	—	859	786	911	915	469	342	1913	1925
			1645		1826		811		3838	

Z przytoczonych danych zebranych przez p. Betleja widzimy, że za 80 lat (1721—1800) w parafji św. Anny zmarło 1645 i liczba mężczyzn (859) o 73 przewyższa liczbę kobiet (786), w parafji św. Krzyża za 70 lat (1731—1800) zmarło 1826 (męż. 911, kob. 915) i śmiertelność ostatnich zaledwie o 4 jest znaczniejszą niż mężczyzn. Za ten sam czas w parafji św. Szczepana zmarło 811, mężczyzn 469 i kobiet 342 i śmiertelność męzka o 127 przewyższała kobiecą, natomiast z kościoła W. W. Świętych za czas od 1761—1800 t. j. za 40 lat zmarło 3838, męż. 1913, kob. 1925 i liczba tych ostatnich przewyższa mężczyzn o 12. Ogółem liczba zmarłych w 4 parafjach, wyłączywszy katedralną z powodu małej ilości spostrzeżeń i braku metryk, wynosiła 8,120, przyczem śmiertelność męska (4152) o 184 czyli o 2,2% przeważała kobiecą (3,968). Zestawiając liczby zmarłych z liczbą urodzin za ten sam okres, urodziło się w parafji św. Anny 1725, św. Krzyża 3347, św. Szczepana 8992, a u Wszystkich Ś. Ś. 7573. Razem za cały okres tych lat urodziło się 14,517 t. j. rocznie 241,9 czyli 48,1% p r o m i l l e, liczbę przewyższającą

[1] Drobne liczby ponad większemi jako odsyłacze wykazują braki metryk za pewne lata:

1) 1743—1747
2) 1751—1760
3) 1797—1800
4) 1736—1740
5) Brak od paźdz. 1736—1740
6) „ od maja 1741 — 1742
7) Brak od 20 paźdz. 1761—1762.

znacznie średnią rozrodczość obliczoną do niedawna dla Rosji 47,2%. Jeżeli pomijając nieścisłość tych danych, w braku pewniejszych, od liczby urodzonych odejmiemy liczbę zmarłych, otrzymamy przyrost ludności za cały długoletni okres 6397, przy przyroście rocznym + 106,6 t. j. 1,5%, średni zaś roczny przyrost na każdy tysiąc ludności za lat 60 wyniesie według naszych obliczeń 10,9.

Najdawniejsze kościelne metryki urodzin *(Metricae baptisatorum)* i ślubów *(Metricae copulatorum)* w Krakowie odnoszą się tylko do drugiej połowy XVI w., wprowadził je sobór trydencki w r. 1563, następnie postanowieniem papieża Pawła V-tego w r. 1614 wprowadzono księgi zapowiedzi, bierzmowania, zmarłych i *libri animorum,* choć księgi metryczne tylko w początkach XVII w. zostają ogólnie przyjęte.[1] W Polsce jednak jak wiadomo księgi metryczne wcześniej zostają zaprowadzone niż w innych krajach Europy, szczególnie *metricae copulatorum* na mocy statutów synodalnych biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego w r. 1559 wydanych dla plebanów djecezji krakowskiej. Chodziło tu o ulegalizowanie małżeństw i potomstwa ze związków nieprawych; metryki chrztów zaprowadzono później i na nich w znacznej części opartą jest druga połowa pracy niniejszej. Rozpatrujemy tu oddzielnie każdą parafję z wykazami liczb nowonarodzonych, z oznaczeniem nazwisk polskich i obcych, jak również nieraz i rodziców chrzestnych. Osobno zapisywaliśmy nowonarodzonych ze związków ślubnych i nieślubnych, wreszcie żydów neofitów. W oddzielnych tablicach w załączeniu podajemy obliczone przez nas średnie co lat 20, w każdej parafji, a potem liczby ogólne. Brak za lata całe ksiąg metrycznych, które zniszczyły wojny i pożogi w niektórych parafjach, jak również brak stronic wielu, lub zbutwiały papier, wykwitłe i nieczytelne pismo wytwarzały znaczne luki. Po klęskach jakie dotykały miasto, jak wojny, pożogi, lub morowe powietrze, w niektórych kościołach księgi metryczne przez czas dłuższy nie były prowadzone. Oprócz tego w w. XIX i w początkach XX uwzględnialiśmy niektóre tylko lata w pewnych parafjach. W czterech diagramach podany jest co lat 20 procent przypadający na nazwiska polskie i obce, dzieci nieślubne, wreszcie na neofitów żydów. W dodatkach podaliśmy słowniczek spo-

[1] Dobrowolski l. c.

tykanych w Krakowie obcych nazwisk, a przy każdem oznaczony wiek, z którego pochodziły. Pominąwszy zapisy w księgach metrycznych XVI—XVII wieku po łacinie bardzo nieortograficznych, a nieraz przeplatanych z polszczyzną, pisownia nazwisk szczególnie obcych jest bardzo zmienna i taką zachowaliśmy jak w oryginale. Jedno i to samo nazwisko nie mówiąc o niemieckiem, ale i polskie ulegało zmianie, spolszczeniu, zdrobnieniu, dodatkom końcówek ic, icz, lub ski i t. d.

Nazwisk u polskiej ludności XVI i XVII w. nie było, wyjąwszy szlachty. Mieszczanie do imienia dla wyróżnienia dodawali albo przezwisko lub profesję, jak kupiec, przekupień, chirurg, konsul, lub rzemiosło, jak zegarmistrz, kowal, krawiec, szewc, murarz, lub stopień naukowy: dr. teologji, prawa, medycyny, lub urząd jaki piastuje. Do imion nieraz dodawano ulicę, lub część miasta, którą kto zamieszkiwał, jak np. krawiec z ul. Szewskiej, lub doktor z Czarnej wsi, lub do imienia dodawano narodowość i w ten sposób zapisywano w księgach metrycznych. Dopiero w końcu XVII, lub na początku XVIII w. za przykładem szlachty, a może jeszcze bardziej cudzoziemców i mieszczaństwo zaczyna tworzyć nazwiska, albowiem imiona, zawód i miejsce zamieszkania stają się niewystarczającemi. Nazwiska tworzą się od przezwisk, od nazw zwierząt i roślin i innych przedmiotów, wreszcie od imion. Naśladują ich chłopi przesiedlający się do miasta i tworzący późniejszy patrycjat miejski. Ludność cudzoziemska czy to niemiecka, lub włoska przynosiła zwykle nazwiska ze swego kraju, lecz często w drugiem pokoleniu spolszczała je, zmieniając ich zakończenia na ic, później na icz, rzadziej na ski. Tak np. bardzo rozpowszechnione nazwisko w metrykach XVI w. Szwander, lub Szwender, przemienia się w Szwenderek, a później na Szwendrowica, lub Szwendrowskiego, Szender i Sznajder na Szenderka, lub Sznajderka, a później na Sznajderowica, Gross przemienia się w Grosyka, a później w Grosowica, Henke w Heńczyka i Heńkowica, Wulff w Wolfowica, Westfal w Westfalewica, Jamrozyn w Jomrozowica, Knap w Knapczyka i Knapińskiego, Lentz w Lencowskiego, Nikiel w Niklewica i Niklewskiego, Nayman w Najmanowica, Ochman i Ofman w Ochmańskiego i Ofmańskiego, Sendor w Sendorowica, Szmidt w Smidowica, Waxman w Waxmanowica, Wilpolt w Wilpoltowica i t. d. Niemieckie nazwiska, których było więcej, dłużej się prze-

chowały, niż później przybyłych włochów, jeżeli nie w swej pierwotnej, to w zmienionej formie. Z metryk chrztów sądzić można, że obcokrajowcy przybywali w większości bezżenni i tu z miejscowemi kobietami wstępowali w związki małżeńskie, o wiele rzadziej spotykają się śluby kobiet o cudzoziemskich nazwiskach z polakami. Temu przypisać należy to szybkie polszczenie się u nas niemców wchodzących przez żony do rodzin polskich.

Wedle ksiąg metrycznych, z których korzystaliśmy, podajemy obliczenia (patrz V. Tablice nowourodzonych i chrzczonych według metryk kościel. m. Krakowa co 20 lat obliczonych z drugiej połowy XVI—XX w. w liczbach bezwzględnych i w procentach). Oprócz tego w niektórych księgach parafjalnych znaleźliśmy nazwiska i wiadomości o obywatelach miasta, które podajemy w przypiskach, jak również niekiedy notowane przez niektórych księży wypadki, co do wojen, pożarów i morowego powietrza. Księgi i wyciągi jakie z nich udało się zrobić rozpatrujemy według parafji.

Kościół parafjalny N. P. Marji na rynku, jeden z największych w mieście, szczególnie pod względem zamożności i znaczenia był najprzedniejszą świątynią nie tylko w Krakowie, lecz i w Polsce, bogatej i wpływowej burżuazji, której stanowisko równało się ze szlachtą. Wobec znacznej ilości niemieckiej ludności, nabożeństwa dodatkowe, kazania i śpiewy odbywały się początkowo po niemiecku, potem w dwóch językach, polskim i niemieckim. Trwało to do czasu zanim żywioły obce napływowe nie uległy asymilacji pod wpływem mas ludowych. Ta wspaniała świątynia zgodnie z potrzebami duchowemi parafjan obsługiwana była przez przeszło 60 księży, miała osobnego kaznodzieję niemieckiego, później dwóch niemieckiego i polskiego, czas pewien była areną walk nie tyle może religijnych co narodowych i politycznych. Ks. Jan Sygański T. J. badając księgi metryczne ślubów klasy uprzywilejowanej w kościele marjackim, od r. 1586—1782 [1] podaje cyfrę ślubów za ten czas 1289, w tem według naszych obliczeń było małżeństw o nazwiskach polskich 937 (72,9%), niemieckich 173 (13,3%), a innych cudzoziemskich: włoskich, holenderskich, szwedzkich, czeskich i rosyjskich 179 (13,8%), razem 352 t. j. 27,1%. Ponieważ w pewnym czasie uważano za dobry ton brać ślub w kościele ma-

[1] „Miesięcz. herald.“. Roczn. V, 1912, Lwów.

rjackim, powiada ks. Sygański, korzystali z tego zwyczaju i przyjezdni do Krakowa cudzoziemcy, przy ich większym napływie w latach 1716—1717 liczba ślubów się podwoiła, tymczasem w latach 1707—1708, lub w r. 1711 nie odbył się ani jeden ślub szlachecki w kościele marjackim.

Na zasadzie pracy ks. Sygańskiego zestawiamy w osobnym wykazie ilość zawartych ślubów polaków i cudzoziemców według nazwisk za perjod lat od 1586—1782.

Ilość ślubów według nazwisk.

Lata	polskich	niemieck.	innych obcych	razem cudzoziem.	Ogólna ilość ślubów
1586—1645	149	16	23	39	**188**
1646—1676	156	22	31	53	**209**
1677—1695	145	16	21	37	**182**
1696—1721	323	62	69	131	**454**
1722—1756	36	8	11	19	**55**
1757—1782	128	73	49	122	**250**
Razem	937 (70%)	197 (14,7%)	204 (15,2%)	401 (29,9%)	**1338**

Z przytoczonego widzimy, że w parafji marjackiej za perjod 196 lat na trzy nazwiska polskie było jedno obce, t. j. że trzecia część inteligencji składała się z pierwiastków obcych, na połowę pochodzenia niemieckiego, a na połowę z narodowości innych. Ponieważ autor wypisywał z metryk nazwiska obu małżonków, okazało się przy obliczeniach, że z liczby 937 ślubów od 1586—1782 r. za dwa prawie stulecia przypada 312 t. j. $^1/_3$ część małżeństw takich (33,3%), w których małżonek nosił nazwisko obce, a małżonka polskie, 219, czyli 23,4% takich gdzie mężczyzna polskie, a kobieta obce, wreszcie 197 (21,0%) kiedy oboje małżonkowie nosili nazwiska polskie i nakoniec 209 (22,3%) kiedy oboje nosili nazwiska niemieckie. Przeto czystość antropologiczna przechowała się tylko u $^1/_3$ wstępujących w związki hymenu.

Metryki urodzin kościoła marjackiego lepiej przechowały się niż w innych, a przytem wzorowo uporządkowane i wydane przez dra E. Długopolskiego [1] co wielce ułatwia pracę temu, kto je

[1] Teka grona konserwatorów Galic. Zachod. T. VI. katol. kościół. N. P. Marji w Krakowie.

przegląda. Z *Metricae Baptisatorum* (Catalogus puerorum baptisatorum) zrobiłem wyciągi z ksiąg L. 367—371 od r. 1578—1688 i otrzymałem za 100 lat 19,803 urodzin. Z tego przypadło na nazwiska polskie, lub spolszczałe 81,5%, a na obce 16,9% (niemieckie 7,3% i inne 9,6%), na dzieci nieślubne 1,6%. Na okres najstarszy od r. 1578—1680 przypadło obcych nazwisk 29,1%, t. j. tyle ile wykazał ks. Sygański ślubów ze sfer uprzywilejowanych w kościele marjackim od r. 1586—1782, w następnych latach ilość nowonarodzonych z nazwiskami obcemi stopniowo upada od 19 do 11,2%, a za ostatnie lat 8 (1681—1688) schodzi do 7,8%. [1]

[1] W najstarszych księgach urodzin kościoła Marjackiego XVI w. spotykają się rzadko nazwiska polskie, a tylko nazwy profesji, jak np. kowal. ślusarz, piekarz, krawiec, rzeźnik, przekupień i t. d., co trwa i w wieku następnym, podobnie jak i w metrykach innych kościołów. Z najstarszych nazwisk mieszczańskich spolszczonych najczęściej są spotykane Urbankowic, Furmankowic, Westfalewic, nieco późniejsze są: Wosiński, Stowałkowic, Ochocki, Łopacki. Z obcych Barklow, Faltyn, Waxsman, Lang, Pipan, Gineli. Spiglar, Delpace, Montelupi, Pernus, Szembek, Wulfh, Fiorentini; Nikiel, Fontany. Są to zresztą nazwiska zamożniejszych patrycjuszów. Do imion ludzi pochodzących z plebsu dodawano często nazwy narodowości: Germanus, lub Niemiec, Italianus, Włoch, Węgier, Moskwa i t. d., lub oznaczano miejsce pochodzenia np. de Bronowice, de Dobczyce, de Sławków itd. Pomiędzy r. 1578—1586 występuje wciąż jako matka chrzestna widocznie wynajmowana dla dzieci mieszczańskich niejaka wdowa Krukierowa, być może uboga kościelna. W XVII w. oprócz wymienionych nazwisk pojawiają się nowe, między innemi są częstsze: Szwander, Weber, Celary, Gottfridi, Ebert, Baer, Wencel, Lechman, de Tolentino, Nayman, Pesteonloci Cyrus. Ze spolszczonych widocznie: Trynkowic, Ziołkowic, Jeżowic, Jarowic. Tylko w metrykach tego kościoła spotkaliśmy się wyłącznie z nazwiskiem Kopernika natomiast w innych nazwisko *Koperników.* Znaleźliśmy w zapisach, że 16 stycznia 1624 r. był ochrzczony Sebastjan, syn Jerzego i Katarzyny Koperników, a 2 maja 1625 r. córka tychże rodziców Anna. Wiadomo, że antenaci wielkiego astronoma w XV w. przesiedlili się ze Śląska do Krakowa i zamieszkiwali na Kleparzu uprawiając różne rzemiosła; byli wśród nich kowale, kamieniarze, piekarze, piwowarzy, rolnicy i chirurdzy. Być bardzo może, że wyżej wspomniani należeli do tej rodziny. Słynny lekarz i filozof dr. med. Sebastjan Petrycy trzymał do chrztu wnuka swego Szymona, syna dra med. Jana Petrycego 6 paźdz. 1623 r., a następnie córkę Barbarę 13 listop. 1628 r. Spotkaliśmy się tu jeszcze z nazwiskami innych lekarzy, jak z Gabrjelem Ochockim w latach 1643, 1650 i 1673, Wosińskim z r. 1675, Stanisławem Stowałkowiczem z r. 1677, Jackiem Łopackim z r. 1683, Dumanem chirurgiem z r. 1665. Dr. med. z Villa nigra (Czarnej wsi z r. 1650?), z Zadlerem z r. 1624.

Parafja katedralna św. Wacława na Wawelu była od początku swego istnienia najmniejszą w mieście i pozostała taką aż do czasów ostatnich, obejmując tylko wzgórze wawelskie, zamek, dwór królewski, kościoly św. Jerzego i św. Michała jako wchodzące w obręb parafji, starostwo Grodowe, Wielkorządstwo, Zarząd ekonomiczny królewski, Wikarjuszostwo katedralne, Seminarjum duchowne, Burgrabstwo, Załogę wojskową, wreszcie muzykę, służbę i rzemieślników. Parafja w najświetniejszych czasach liczyła zaledwie kilkaset dusz, a potem malała stopniowo, wzrosła tylko jej ludność kiedy zamek wawelski zajął rząd austrjacki, zbudował osobne gmachy pod koszary i szpitale i zapełnił żołdactwem. Po odzyskaniu zamku i zwróceniu wzgórza wawelskiego jego prawowitym właścicielom przez cesarza Franciszka Józefa jeszcze przed wielką wojną, ludność parafji w r. 1923 kiedyśmy przeprowadzali badania wynosiła zaledwie 92 osoby z przypadającem jednem urodzeniem na lat kilka. Pewnym miernikiem rozkwitu i upadku Polski była parafja wawelska, tak co do liczebności, jak i składu parafjan. Podczas zajęcia zamku przez wojska sprzymierzone i pożary szczególnie w r. 1797 wiele ucierpiało archiwum katedralne, jak i księgi kościelne, które od r. 1700 uważał ks. Sygański za zaginione, lecz udało mi się je, dzięki ks. kanonikowi Korzonkiewiczowi, w bibljotece katedralnej odszukać. Dlatego to pomieniony autor opracował metryki chrztu katedry wawelskiej tylko od r. 1598—1699 i wyłącznie nobilium, osobno znowu chrzty neofitów od r. 1600—1699, w tychże parafjach katedralnej i marjackiej metryki ślubów też wyłącznie u szlachty. [1] Ponieważ my w naszej registracji nie uwzględnialiśmy wyłącznie szlachty, a całą ludność parafji katedralnej, i za większą o wiele ilość lat co do urodzin, dlatego nie przytaczamy jego danych, a ograniczamy się tylko co do małżeństw zawartych przez niespełna wiek XVII (1608—1699), a liczba ich była niewielka bo tylko 27, z których na nazwiska polskie przypada 21 (77,8%), a na cudzoziemskie 6 (22,2%). Z tych ostatnich było 3 wypadki, w których małżonek był o nazwisku obcem, 2 gdzie takież miała żona, a 1 gdzie oboje małżonkowie mieli obce nazwisko.

[1] Z dawnych metryk katedry na Wawelu w Krakowie („Miesięcz. herald.", Roczn. V, 1912. Lwów).

Przepatrzyliśmy w parafji katedralnej liczbę urodzin za lat 260 (1598—1860), a z ogólnej liczby przez ten czas urodzonych 2,283, było o nazwiskach polskich 79,0% i obcych 12,4% (z ostatnich niemieckich 70% i innych 5,4%, żydów neofitów tylko 0,3%). Liczba rodzących się o nazwiskach obcych w pierwszem dwudziestodwuleciu (1598—1620) wynosiła 9,3%, wkońcu dwudziestolecia XVII w. spada do 3,5%, podnosząc się w początkach XVIII w. podczas wojen szwedzkich do 7,0%, później znowu podczas rozbiorów Polski (1761—1800) waha się od 9,1—11,5%. Sześćdziesięcioletni okres porozbiorowy kiedy wojska okupacyjne, to rosyjskie, to austrjackie zajmowały na przemian Wawel, a na gruzowiskach dawnych kościołów wawelskich powstawały szpitale i koszary, liczba rodzących się o obcych nazwiskach dosięgła swego maximum od 20,1—26,2%, a liczba dzieci nieślubnych wzrosła do 8,2%. W końcu XVIII w. w epoce rozbiorów liczba nieślubnych dzieci odpowiada procentowi o obcych nazwiskach (18,7—27,1%). Ogólny nieznaczny odsetek wychrzczonych żydów przypadający na niektóre lata waha się od 0,5—1,5%). [1]

Parafja W. W. Świętych należała do największych w mieście i obejmowała od XVI w. znaczną część śródmieścia, Stradom, część Kazimierza, Podgórze, część głównego rynku, Dębniki, ulicę Zwierzyniecką, późniejszą T. Kościuszki, Szpitalną, Szlak i wiele nowych ulic dzisiejszych. Po zburzeniu kościoła W. W. Świętych w połowie zeszłego wieku parafja ta została przeniesiona do kościoła św. Piotra na Grodzkiej. W r. 1911 według biura statystycznego m. Krakowa parafja ta co do wyznań obejmowała katolików 10,703, greko-katolików 135, greko-wschod. 6, ewangiel.-augsb. 85, ewangiel.-helwec. 8, anglikanów 1, izraelitów 3,934,

[1] Znaczny wzrost nazwisk niemieckich następuje za panowania Augusta II, za czasów W. Ks. Warszawskiego w 1809—1813 r., i w latach 1830—1831, kiedy Kraków trzykrotnie był zajmowany przez wojska rosyjskie. Wogóle w ciągu 1801—1840 przebywa na Wawelu wielu cudzoziemców. W kościele katedralnym 10 września 1607 r. odbył się uroczysty chrzest turka syna Ibrahima. Ojcem chrzestnym w zastępstwie królewicza Władysława, syna Zygmunta był kasztelan Konarski. Dnia 22 kwietnia 1717 r. ochrzczono niemowlę Jana, syna Piotra i Magdaleny małżonków Heningów. Rodzicami chrzestnemi byli generał Gasparij i królowa, żona Augusta II. 17 lipca 1761 r. przeszedł z judaizmu na katolicyzm niejaki Paweł Lipiński.

innych wyznań 2, bezwyznan. 10, razem 14,884 osób. Od 1 stycznia 1923 r. przy nowym podziale parafij zmniejszono ją do 4 tys., obejmuje ona zaledwie kilkanaście ulic śródmieścia dosyć gęsto zaludnionego przez żydów. Metryki urodzin tego kościoła przepatrzyliśmy za 203 lata (1593—1800) i następnie dla porównania ich z dzisiejszemi, obliczyliśmy za parę dziesiątków lat ostatnich (1891—1922). Ogólna liczba urodzin za lata powyższe wynosiła 40,593 z 6,5% obcych nazwisk (niemiec. 3,1% i innych cudzoziemskich 3,4%). Procent nazwisk obcych w XVII w. jest od 3,3—5,0%, w końcu XVIII w. podwaja się (8,3%) a w początkach XX w. zwiększa się jeszcze (od 9—13%). Pomimo nikłej wogóle liczby żydów neofitów w Krakowie w tej parafji jest ona największą i w XX w. dochodzi do 7% wszystkich ochrzczonych za lata ostatnie. Liczba neofitek żydówek przewyższa liczbę żydów. Prozelityzm pomiędzy żydówkami był wzmożony od r. 1891—1910 dzięki staraniom Sióstr Felicjanek. [1]

[1] W tej parafji odbywała się znaczna ilość chrztów w domach ludzi bardziej znanych w mieście, i tacy bywali nieraz rodzicami chrzestnymi. Niektóre z tych nazwisk wynotowaliśmy z ksiąg metrycznych. W r. 1597 dnia 4 grudnia odbył się chrzest w domu dra med. Felixa Wołowicza na ul. św. Mikołaja, w r. 1598, dnia 4 kwietnia u Strophowica dra jurispr., w r. 1609 paźdz. 13 u Mikołaja i Magdaleny Pipanów ochrzcz. córka Teresa, a w r. 1620 grud. 19 syn Józef, w r. 1611 maja 22 u małżonków Jana i Walentyny Kossaków syn Adam, w r. 1680 stycznia 29 na placu Szerokim u *zegarmistrza (?)* trzymał do chrztu syna, Berychowicz dr. med. z żoną Hiacynta Łopackiego prokonsula krak., w r. 1703 wrześ. 3 u Stijrkowskiego Adama prof. i urzęd. konsystorza i jego żony Salomei Elżbiety trzymał do chrztu syna Jan Łukaszkiewicz dr. med. i konsul krak., w r. 1717 marca 23 u dr. phil. i med. Godeckiego trzymał do chrztu Słowakowicz konsul krak. W r. 1719 lut. 2 dn. u Piotra Petrycego trzymał do chrztu St. Hier. Wielopolski. W r. 1781 stycz. 16, u Ign. Wielopolskiego był ojcem chrzestnym umierającego dziecka Andrzej Badurski dr. phil. i med., w r. 1794 stycz. 3 u Franciszka Zuchowskiego byli rodzicami chrzestnemi córki, prof. Czerwiakowski z Lichocką (prezydentową). W r. 1743 lut. 15 u niejakich Królikowskich trzymali do chrztu dziecko prepozyt katedralny Adam Komorowski z Józefą Marją de Constantini Sobieską król. polską. W r. 1740 czerwca 26 u Camelina dra med. de Palatio capitan. Cracov. był kumem Revel Andreas dr. med. W r. 1748 paźdz. 1 u Petrałowskiego był kumem Stanisław Wadowski dr. med. Wspomnieni tu są jeszcze w r. 1763 jako kumowie Tuater Casimirus Consul et dr. med. i Antoni Karski dr. med. W w. XVII i XVIII w tym kościele ochrzczeni byli członkowie bardzo dzietnych rodów arysto-

Parafja kolegjaty św. Anny posiada niestety tylko niektóre księgi metryczne i to z wielkiemi lukami, wojny i pożary przyczyniły się do ich zniszczenia, natomiast te, które pozostały są pieczołowicie przechowywane, pomimo braku w nich często początku, lub końca. Parafja św. Anny należy do bardzo dawnych. Niegdyś była o wiele liczniejszą mając do paru tysięcy parafjan, w wieku XX zmniejszyła się do 1,300, z liczbą chrztów rocznych od 30—40, a w tem od 1 do 3 dzieci nieślubnych. Przyczyną tak małej liczby ostatnich, szanowny proboszcz obecny przypisuje temu, że do tej parafji należą domy położnicze, w których rodzą kobiety niezamężne, a gdzie praktykuje się na wielką skalę zwyczaj usynowiania dzieci nieślubnych.

Pomimo znacznych luk w metrykach przepatrzyliśmy je w parafji św. Anny za 241 lat (1568—1809) ogółem 6,252 metryk urodzin i znaleźliśmy wśród nich 6,6% nazwisk obcych (w tej liczbie 3,7% niemieckich i 2,9% innych). Z powodu znacznych braków w metrykach, jak wyżej wspomniałem, w każdem dwudziestoleciu liczba urodzonych waha się bardzo nieproporcjonalnie (od 87—1004). Procent nazwisk obcych, podobnie jak i w innych parafjach zwiększa się w pewnych okresach, jak np. skutkiem napływu imigracji z Niemiec i Włoch jako uczonych, artystów i rzemieślników w czasie rozkwitu Polski, czy to znowu podczas wojen i najazdów i w końcu po rozbiorze z przybyciem obcego wojska i urzędników w XVIII—XIX w. szczególnie w latach 1791—1809 i następnych kiedy liczba cudzoziemskich nazwisk doszła do 13,1%. [1]

---

kratycznych, szczególnie Wielopolskich z Żywca, z Pieskowej Skały, z Pińczowa i Wielopola, Jordanów, Lanckorońskich, Czartoryjskich i t. d. Między neofitami w późniejszych już czasach znajdujemy nazwiska szanowanych bankierów krakowskich Mendelsburgów Alberta założyciela firmy lat 83 urodz. w r. 1828 i żony jego Marji wychrzczonych 1911 r. czerw. 13 dnia i syna ich Zygmunta lat 52 wychrz. 1911 r. lipca 29 dnia. W r. 1891 spotykamy nazwisko Mendla, czy nie jest on krewnym znakomitego botanika ks. Grzegorza Mendla rodem ze Śląska. Jaką obawą przejmowała współczesnych grasująca dżuma, którą chciano przekazać potomności świadczy na marginesie księgi pod r. 1707 napis wyrazu *Pestis* podkreślony.

[1] W księgach metrycznych jeszcze zachowanych, były częściej spotykane nazwiska Leijnera, Driznera, Glogera, Rozmanita, Majznera, Reynera, Deschamps, Fachinetty, Sebastiani, Mandrini, Ferrarij, rzadziej występują Reijnck'er Dominik Jakób dr. med. (9 stycz. 1699 r.), Camelin Jan dr. med. (16 paźdz. 1749 r.), Luccy dr. med. (22 paźdz. 1785 r.).

Parafja św. Szczepana przeniesiona po zburzeniu parafjalnego kościoła na placu Szczepańskim w XIX w. do kościoła X. X. Karmelitów na Piasku była jedną z większych obejmującą część śródmieścia, przedmieścia i przyległe wsie. W śródmieściu ulice: Szczepańską, Świecką, i przedmieście Garbary, Biskupią, Garncarską, Krupniczą, Czarną i Nową wieś, Łobzów, Mydlniki, Rząskę do Collegium majus. Sądząc z przestrzeni parafja była bardzo rozległą z ludnością obejmującą tak klasę uprzywilejowaną, jak i mieszczan, przedmieszczan i chłopów, a więc bardzo mieszaną. Obce nazwiska mają przeważnie ojcowie rodzin, matki zaś miejscowe. Na ogólną liczbę 39,612 urodzonych w parafji św. Szczepana w ciągu 212 lat (1586—1798) przypadło 7,1% obcych nazwisk (niemiec. 3,2%, innych 3,9 %). Największą liczbę urodzin daje dwudziestolecie od 1621—1640, a mianowicie 5,240, a następnie od 1601—1620 r. 4018. Liczba nazwisk obcych waha się od r. 1586—1740 od 4,7—6,5%, od połowy XVIII w. podnosi się do 9,4%. Ogólna ilość dzieci nieślubnych za czas cały stanowi 5,6%, przyczem w każdem dwudziestoleciu waha się od 4,0—6,6%, dosięgając najwyższej liczby od 1661—1680 r. (8,0%) i od 1701—1720 r. (7,3%). Na neofitów żydów przypada bardzo drobny odsetek (0,05%). [1]

---

[1] W XVII w. spotykamy uboższych mieszczan bez nazwisk, do imion których dodawano miejsce zamieszkania, lub pochodzenia, np. de plato żydowska, de Krupniki, de Garbari, de Krowodża, de Ogrodniki, de Villa nigra, de Villa nuova. Wśród obcych nazwisk końca XVII w. wiele starych zanika a pojawiają się nowe. W latach 1680—1685 żyje jeszcze dawny możny ród Bonerów, lecz jak sądzić można, zeszedł on do stanu bardzo miernego. W parafji tej w końcu XVII w. pojawiają się często nazwiska szwedzkie: Gelhorn, Christan, Kollstroff, Colstern. W r. 1725 spotykamy nazwisko mieszczańskie Kopernak (nie Kopernik). Zanotowaliśmy kilka chrztów. W r. 1634 wrześ. 11 u Sebastjana i Zofji Segielów trzymał do chrztu Christophorus Nikłopowski dr. med. W r. 1636 sierpnia 3 u tychże był kumem Excell. Miklaszowski dr. med. W r. 1674 lipca 6 dn. odbyły się chrzciny w domu Stanisława Kossaka. W r. 1707 stycz 1 biskup Krakowski Łubieński ochrzcił Konstancję córkę Stefana Branickiego Wojewody Podlaskiego i żony jego Konstancji z Myszkowskich. W r. 1727 wrześ. 29 chrzciny Zofji córki jenerałostwa Alberta i Zofji Godebskich. W r. 1726 i 1731 u dra de Krowodża, (bez podania nazwiska). W tychże latach chrzciny kilkakrotne u Michałowstwa de Granow Wodzickich i u Wielopolskich. W r. 1787 wrześ. 14 u Ublakierów trzymał do chrztu syna Andrzeja prof. dr. med. Rafał Czer-

Parafja i kościół św. Florjana pod wezwaniem najstarszego patrona Krakowa pomimo swej dawności różniła się co do składu ludności jako parafja poza miejska. Ksiąg metrycznych starszych kościół nie posiada, niewiadomo czy czas je zniszczył, czy burze dziejowe, lub mogły później być zaprowadzone, bo rozpoczynają się zaledwie od r. 1662, przepatrzyliśmy je od tego czasu do r. 1773, przy brakach metryk od r. 1693 do 1731, razem za 71 lat zanotowaliśmy 8,674 metryk urodzin przy kościele było przez czas dłuższy leprosorium dla trędowatych, być może zwożono tu chorych i z dalszych okolic. Wieś ta, jak i sąsiednie podmiejskie były osiedlone przez żywioł przeważnie miejscowy, gdyż ilość obcych nazwisk za cały okres wynosi zaledwie 3,3%, a ilość dzieci nieślubnych mało co ustępuje przeciętnemu procentowi parafji śródmiejskich (5,4%).

---

wiakowski, jak również tenże z Zofią Gregorowiczową u małżonków Rafała i Rozalji Oesterreicherów dzieci w r. 1791, 1793, 1795. U Józefa i Anny Kromerów ochrzczony syn Józef Bonawentura Alexy 4 czerwca 1758 r.

W „*Liber Baptisator. et Copulation. ab anno 1690 ad annum 1713, IV*", na marginesie znajdujemy przypisek zrobiony ręką ks. Kazimierza Pabiszowskiego, jak świadczy jego podpis, że od 25 sierpnia 1707 r. grasowała w Krakowie dżuma, od której zmarło przez wrzesień w Krakowie i na Kazimierzu 19,270 ludzi. W marcu tegoż roku zmarł prepozyt u św. Szczepana nazwany „bonus pater" ks. Dziublowski, a w listopadzie ks. Józef Miodoński wikary u św. Szczepana. Według tej notatki zmarło w tym czasie: na Garbarach 670, na Krowodży 355, na Nowej Wsi 280, w Łobzowie 187, na Kawiorach i w Czarnej wsi 100, na Biskupiej 200, na Gramatyce 200, w Bronowicach 180, a razem 2251, co wyniesie blisko $^1/_5$ ludności miasta. Ks. Pabiszowski wikarjusz kościoła W. W. Świętych opisuje jak jeździł chrzcić podczas morowego powietrza pod klasztor Zwierzyniecki i do Budy w Czarnej wsi i widział, jak matka z dzieckiem na ręku idąc drogą padła nieżywa. Jadąc znowu z Prądnika spotkał leżącą umierającą z dzieckiem na ręku kobietę, a była to Stanisława córka Kazimierza i Zofji Pyrlowiczów. Większość ochrzczonych dzieci w budach, polach i błoniach pomarło, „nie było czasu zapisania metryk, chrztu, a com pamiętał tom zapisał", pisze ks. Pabiszowski. W r. 1708 wielka panika z powodu dżumy panowała w mieście, wszyscy uciekali i metryk nie prowadzono, ponownie rozpoczęto w r. 1709. W r. 1710 znowu umarło z dżumy wielu nowonarodzonych. Tyle ks. Pabiszowski. W r. 1711 ponownie morowe powietrze nawiedziło Kraków. Sądząc z opisu musiała to być forma dżumy płucnej z krwotokami t. zw. „piorunująca", która dziś od czasu do czasu wybucha jako epidemja lokalna w różnych miejscach Azji Środkowej i na Hymalajach.

Parafja św. Krzyża ufundowana prawdopodobnie w początkach XIII w. Następnie za czasów biskupa Jana Prandoty herbu Odrowąż w połowie tegoż wieku. Przy kościele powstał szpital i klasztor św. Ducha przeniesiony tu ze Sławkowa. Zakonników opiekujących się chorymi przezywano duchakami. Już w czasach późniejszych około r. 1490 obok męskiego klasztoru powstał żeński duchaczek, pielęgnujących chore. Szpital ten zwany, Hospitale magnum S. Spiritus, jak powiada prof. L. Wachholz [1] dawał przez 7 wieków nie tylko przytułek dla chorych, podrzutków, sierot, lecz i schronisko dla kobiet bezdomnych i położnic, a ilość rodzących była bardzo zmienną, a w niektóre lata dochodziła rocznie do znacznych liczb. Do parafji należało bardzo mało mieszkańców miasta, a tylko szpital i wieś Biały Prądnik. Do 1 stycznia 1923 r. t. j. do nowego podziału, parafję św. Krzyża stanowiło 700 mieszkańców miejskich i do 800 z Białego Prądnika, razem 1,500. Roczna liczba chrztów wynosiła do 50, z tych 15 z miasta i do 35 ze wsi. Do parafji należała ludność najuboższa miejska i szpitalna. W Krakowie szeroko był praktykowany zwyczaj podrzucania nieślubnie urodzonych, dzieci, które jako *ignorant parenti* oddawano do szpitala, gdzie były chrzczone i utrzymywane, a od r. 1641—1690 istniał przy szpitalu osobny oddział dla podrzutków. Na ogólną ilość przejrzanych metryk od r. 1598—1823 za 225 lat było 9110 urodzeń. Liczba obcych nazwisk w w. XVII wynosiła zaledwie od 1—2,2%, w XVIII i XIX w. silnie wzrasta od 8,2—14%. Co do dzieci nieślubnych najczęściej nieznanych rodziców, to ich przeciętna liczba za czas cały wynosiła czwartą część wszystkich urodzonych w parafji (23,9%), a w latach wojen, upadku politycznego i idącego z nim w parze wstrząśnienia podstaw porządku społecznego i moralności liczba dzieci nieslubnych w r. 1761—1780 dochodzi do 43,5%, od r. 1781—1800 do 30,9%. Procent neofitów żydów wahał się w nikłych bardzo liczbach i to tylko od początków XVIII w. od 0,2—0,3%. [2]

Parafja św. Salwatora na Zwierzyńcu przy kościele P. P. Norbertanek obejmuje przeważnie wsie podmiejskie: Półwsie v.

[1] Szpitale Krakowskie. 1220—1920. T. I. (Bibl. Krakow. N. 59, 1921.

[2] W metrykach chrztu znajdujemy nieznane nazwiska Jana Gennera dra med. z r. 1803 stycz. 18 i Karola Appeltauera dra jurispr. prof. z r. 1807 list. 17 dnia.

Królewszczyznę, Zwierzyniec, Wolę, Chełm, Podkamycze, Olszanicę, Przegorzały i Bielany. Parafja ta do ostatniego podziału w r. 1923 miała 12 tys. wiernych i przeciętnie do 300 chrztów rocznie. Przepatrzyliśmy tu księgi metryczne od r. 1592—1800 za lat 199, przy brakach za lata 1669 i 1670 podczas bezkrólewia za czasów Jana Kazimierza, a potem znowu za lata 1797—1800. Razem przejrzeliśmy 19,892 metryk urodzin, wśród nich znaleźliśmy o wiele znaczniejszy procent nazwisk polskich (91,5%) niż w śródmieściu, a mniejszy odsetek nazwisk obcych (5,4%), który stopniowo zaczął się zwiększać w miarę ciążenia podmiejskich wsi ku miastu, wzmożonego tu handlu i przemysłu t. j. z końcem XVII w. i przez wiek XVIII, procent wynosił (6,4—7,8%). Ilość dzieci nieślubnych o wiele niższa niż w śródmieściu, zwiększała się stopniowo od 1 do 5,8% (1691—1710). Chrzest żydów spotykał się tylko w latach wyjątkowych (0,02%). Utrudniało bardzo przepatrywaniu tych ksiąg to, że były prowadzone nie według lat w liczbowym porządku, a według wsi. [1]

[1] Z niewielu nazwisk obcych spotykamy tu nazwisko Mateyka z połowy XVII w. o pisowni już spolszczonej choć zakończonej literą a. Obce nazwiska pojawiają się tu dość późno. W r. 1758 kwiet. 29 u Stanisława Adalberta administratora wsi Chełma i jego żony Jadwigi ochrzczony syn imieniem Filip. Kumami byli Lewandowski ekonom Zwierzyniecki i żona administratora Woli Justowskiej (bez wymienienia nazwiska). W połowie XVIII w. spotyka się nazwisko Bonar. Być może, że to jest połączone z pobliskim dworem Bonarką. Do najczęściej spotykanych nazwisk w tej parafji należy nazwisko Knap i od tego zdrobniałe Knapik. Można przypuścić, że na Zwierzyńcu mogła istnieć osada niemiecka z mieszkańcami tego nazwiska. Z nazwisk cudzoziemskich spotkaliśmy Waloy i od niego być może pochodne Walczy, Walek, Walcy, również Szwender, Szwenderek, Szwendrecki, Szwendrowicz, nazwisko znane w XVI—XVII w parafji P. Marji w śródmieściu.

W Klasztorze pp. Norbertanek na Zwierzyńcu przechowuje się kilka ciekawych dokumentów złączonych z historją i przeszłością klasztoru i miasta, których mnie łaskawie udzielił do przepatrzenia Szanowny ks. proboszcz. Najprzód rękopis spisany ze starych wspomnień i dokumentów przez zakonnicę Klasztoru Zwierzynieckiego M. A. w r. 1922 9./IV. o kościele św. Salwatora, również inny rękopis poczet proboszczów Zwierzynieckich 1919 14./IV. i nakoniec drukowaną broszurkę Juljana Baczyńskiego „Wieniec wspomnień z historji Zwierzyńca w 50-tą rocznicę powstania 1863/4", z której się dowiadujemy wiele interesujących danych o całym szeregu epidemji morowego powietrza na Zwierzyńcu. Pojawia się takowa w r. 1677, potem powta-

Parafja św. Mikołaja na Wesołej była całkowicie poza miejską, obejmująca wsie: Grzegórzki, Rakowice, Piaseczną, Dąbie, Prądnik, Wesołą (Łęk, Blech miejski, Beszcz, Psią Górkę, Celisowskie, Nową Portę), a później i szpital św. Łazarza. Ogół parafjan w r. 1922 wynosił 26 tys., chrztów 1053, w tej liczbie dzieci nieślubnych 100 (10%). Najdawniejsze księgi metryczne nie ocalały, innych brak za lata całe, z pozostałych wiele odczytać się nie dają. Kościół i parafja wielokrotnie podlegały różnych losów kolei, jak o tem świadczą notatki zrobione w księgach metrycznych. Skutkiem wojen od połowy 1656 do marca 1662 kościół stał ruiną i parafja nie funkcjonowała przez lat $5^1/_2$. W sierpniu 1768 było najście moskali i podczas pożaru miasta kościół był obrabowany i spalony, a wielu ludzi zabito. Dla tych powodów mogliśmy tylko metryki urodzin od r. 1628 do 1796 i to z wielkiemi lukami przepatrzeć, razem za 158 lat. Za ten czas było urodzonych 18,217, w tej liczbie 3,9% obcych nazwisk. Taki procent wykazują i lata oddzielne, tylko w końcu XVIII w. dochodzi do 5,6%. Ilość dzieci nieślubnych zwiększa się tempem jeszcze bystrzejszym niż w innych dzielnicach miasta i z 0,4% dosięga w końcu XVIII w. do 8,7%. Metryki neofitów w drobnych odsetkach pojawiają się w końcu XVIII w. [1]

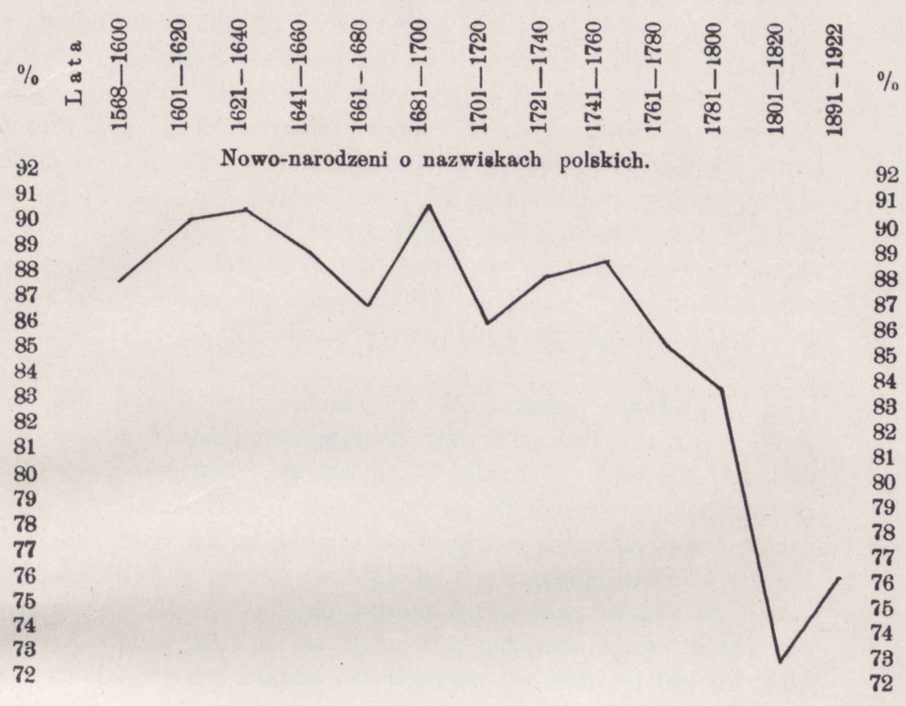
Parafja Bożego Ciała na Kazimierzu przy zakonie kanoników regularnych lateraneńskich powstała w r. 1405 i obejmowała

rza się w r. 1702, z której zmarł, udzielając pomocy duchownej chorym, ks. Karol Michalski Norbertanin z Hebdowa. W tymże roku był napad szwedów na klasztor, po wyjściu których nowa klęska go nawiedziła gdyż zmarł ks. proboszcz Bogumił Byszewski z Witowa, oddając też duchowną posługę współbratu. Obu pochowano w kościele pod progiem kruchty północnej, jak o tem świadczy marmurowa tablica. W r. 1704 i 1708 ponowna epidemja nawiedziła Zwierzyniec i wielu ludzi zginęło, a ciała ich zakopywano w różnych miejscach prawdopodobnie bez chrześćjańskiego pogrzebu. Tylko w r. 1726 za czasów probostwa ks. Mikołaja Łukowskiego odkopane kości zmarłych były ułożone w piramidy w kościele przy wielkim napływie ludności z Krakowa, a po odprawieniu żałobnego nabożeństwa zostały przez pobożnych zaniesione na cmentarz Salwatorski i złożone do wspólnego głębokiego dołu.

[1] Z kroniki chrztów zanotowaliśmy, że w r. 1790 stycz. 24 u niejakiego Kozakiewicza trzymał do chrztu dziecko Franciszek Żukowski *artis medicae*, a tegoż roku 15 grud. u Polaczka intendanta szkoły botanicznej Franciszek Szeidt prof. fizyki.

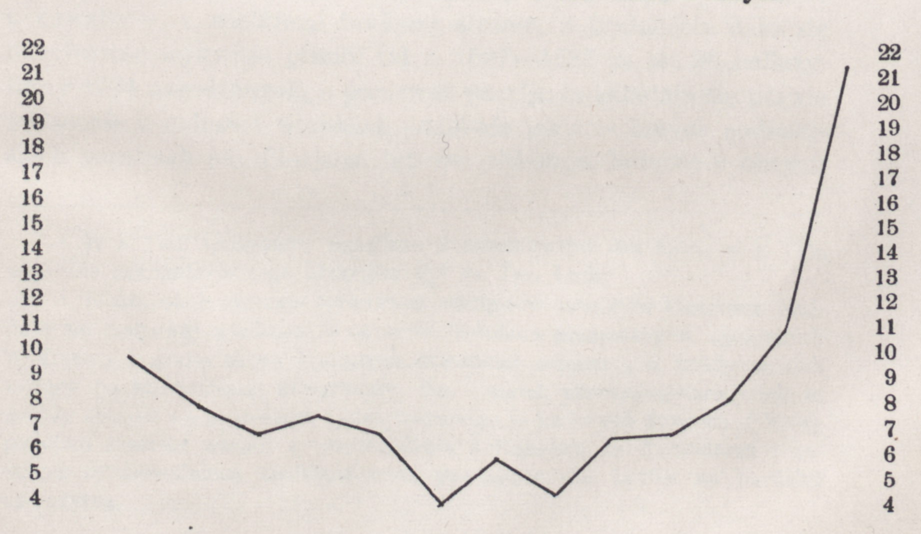
TAB. VI.

Krzywa ruchu urodzin mieszkańców o nazwiskach polskich od r. 1568—1820 i od 1891—1922.

TAB. VII.

Nowo-narodzeni o nazwiskach niemieckich i innych.

znaczną część Kazimierza i przyłączonej w drugiej połowie XVIII w. parafji św. Jakóba i Skałecznej wcielonej 1 stycznia 1923 r. obecnie posiada 6 tysięcy parafjan. Wspaniałe kościoły i trzy parafje dawne na Kazimierzu wskazują na znaczną tam niegdyś ludność katolicką, która została wyciśnięta przez silnie tam rozmnażającą się żydowską, a liczba parafji zredukowana została do jednej ubogiej i nielicznej. Metryki urodzin z tego kościoła mogłem przepatrzeć od r. 1578—1797 za lat 119, z liczbą urodzin 6,913 z procentem nazwisk obcych (4,5%), który się waha bardzo nieznacznie za wszystkie lata. To samo da się powiedzieć o dzieciach nieślubnych (5,6%). Na chrzty żydowskie przypada drobny odsetek (0,1%).[1]

Do parafji św. Jakóba na Kazimierzu, należała niegdyś przeważnie ludność przyległych wsi: Płaszowa, Jugowic, Wróblowic, Prokocima, Swoszowic, Podbrzezia, Zabłocia, Łagiewnik, Brzezia, Borku, Woli, Podgórza, Podbarcza i Kurdwanowa. W miarę tego jak zaludniały się wsie i powstawały nowe parafje wiejskie, dawna parafja św. Jakóba traciła rację bytu i w drugiej połowie XVIII w. podległa kasacie i włączoną została do parafji Bożego Ciała, jak o tem wyżej wspomiałem. Księgi dawne metryczne parafji św. Jakóba przepatrzyłem w kościele Bożego Ciała, gdzie są przechowywane w archiwum cennej bibljoteki klasztornej.[2] W księgach przez czas zniszczonych i posklejanych nieraz z kawałków, z wielkiemi brakami stronic, z trudnością dało się odcyfrować wykwitłe pismo. Od r. 1597—1622 za lat 26 naliczyliśmy 1734 narodzonych, a ponieważ parafja ta składała się prawie wyłącznie z ludności wiejskiej, podobnie jak i w innych podmiejskich parafjach św. Florjana, lub św. Mikołaja, ludność o obcych

---

[1] W r. 1702 spotykamy nazwisko Szostachowicza dra med.; w r. 1756 w liczbie zakonników tego klasztoru był ks. Iwo Loth.

[2] Tamże obok szeregu oprawnych rękopisów przeorów klasztoru znajduje się metrowej wielkości 8 mszałów ozdobnie przepisanych, oprawnych w drzewo i grubą skórę i okutych żelaznemi sztabami, a każdy z nich ważący po kilkadziesiąt kilogramów. Na wielkich uroczystościach mieli te mszały obnosić na procesjach żydzi, trzymając je na swych głowach. Później podobno klasztor wszedł w porozumienie z Kahałem na Kazimierzu i zamienił tę niewolniczą średniowieczną powinność dla żydów na bardziej nowożytną.

nazwiskach dosięga swego minimum 3,5%, dzieci nieślubnych zaledwie 0,4% i brak żydów neofitów.

Na zakończenie streszczając rezultaty z drugiej części pracy niniejszej i z badań naszych, powiemy, że średnia liczba nowonarodzonych w 11 kościołach parafjalnych krakowskich od r. 1568 do 1922 z wielkiemi lukami w różnych latach w wielu parafjach za lat 354 wyniosła razem 173,083 (Tabl. X w załączeniu). Średnia liczba nowonarodzonych przypada po 489 ludzi rocznie. Jest to liczba co prawda nieodpowiadająca rzeczywistości i zbyt problematyczna, gdyż za całe lata z wielu kościołów brakuje wiadomości, jeżeli przyjmiemy na uwagę, jak na początku wspomnieliśmy, że przyrost miasta szedł bardzo nierównomiernie i kiedy za czasów Zygmunta I dosięgł najwyższego swego rozwoju, to w początkach XIX w., lub podczas długich historycznych perjodów przeplatanych klęskami, po napadach, wojnach, pożarach, głodzie i morowem powietrzu wyludniał się całkowicie Kraków, nieraz dochodził od kilkudziesięcu do kilku tysięcy ludności; a więc o przyroście stałej ludności nie może być mowy, przy napływającej wciąż świeżej wiejskiej, to znowu obcokrajowej. Przypuszczając dowolnie przeciętną ludność za cały czas istnienia Krakowa około 50 tys. to średnia rodzących się wypadnie do 35 na tysiąc, dosyć znaczna jeszcze pomimo tak nieprzychylnych warunków rozwoju, co świadczy o wysokiej sile rozrodczej ludności.

Księgi metryczne, któreśmy mogli przepatrzeć, wykazały ogólną ilość urodzonych 173,083, z nich było o nazwiskach polskich 150,205 t. j.: 86,8%, a o nazwiskach obcych za tenże perjod 12,549 czyli 13,2%; z tych na nazwiska niemieckie przypada 5,568 czyli 3,3%, na inne cudzoziemskie 6,881 t. j. 4,0% i na dzieci nieślubne 9,865 t. j. 5,7%. Jeżeli te ostatnie przeważnie pochodzące z matek polek, zaliczymy do ludności miejscowej, to otrzymamy o nazwiskach polskich 160,070 czyli 92,5%. Z tego możemy wyprowadzić wniosek, że choć w pojedyńczych wiekach przypływ obcej krwi był znaczny, nie zaciężył on na ogólnym charakterze ludności przy asymilacji obcych żywiołów przez wciąż napływającą polską ludność wiejską, co wykazuje nieznaczny procent nazwisk obcych wśród warstw niższych, jak i ogól-

ny fizyczny typ mieszkańców Krakowa. Jeżeli wydzielimy z ogółu ludności warstwę kulturalną, to okaże się, że na nią głównie przypadną nazwiska o obcem pochodzeniu.

Z ogólnej liczby 3318 rodów cudzoziemskich przybyłych do Krakowa w ciągu $3^1/_2$ wieków (od połowy XVI—XIX) $^3/_5$ a mianowicie 2099 t. j. 63,3% wymarły już w pierwszym wieku po przybyciu:

w w. XVI 182 (5,5%)
„ „ XVII 821 (24,7%)
„ „ XVIII 750 (22,6%)
„ „ XIX 346 (10,4%)

$^2/_5$ rodów, 1219 czyli 36,7% przeżyło od I—II wieków, z nich przypada na wymarcie:

od XVI— XVII w. 328 (9,9%)
„ XVII—XVIII „ 427 (12,9%)
„ XVIII— XIX „ 298 (9,0%).

Nareszcie ilość rodów, które przeżyły I—III wieków:

od XVI—XVIII 54 (1,6%)
„ XVII— XIX 69 (2,1%)

i nakoniec I—IV wieków.

od XVI— XIX 43 (1,2%)

Z powyższego wykazu widzimy, że 63,2% rodzin cudzoziemskich wygasło po wiekowem istnieniu, 31,8% dożyło od półtora do dwóch wieków, tylko 3,7% do trzech, a 1,2% do czterech. Dane te oprócz wykazania składu narodowościowego ludności stwierdzają jeszcze raz prawa współczesnej antropologji o nietrwałości oddzielnych gałęzi rodu ludzkiego, których istnienie trwa średnio nie wyżej półtora wieku i tylko szczęśliwy dobór ratuje boczne gałęzie przedłużając ród jeżeli nie w męskiej, to w linji kobiecej.

W czterech tablicach krzywych podajemy ruch rodzących się za ubiegłe wieki w Krakowie. Pierwsza krzywa ruchu urodzin mieszkańców o nazwiskach polskich, od r. 1568—1820 i od r. 1891—1922. (T a b l. VI), podnosi się w w. XVI do 87% dochodząc w latach 1681—1700 r. do 90% i wciąż spadając przez wiek XVIII i XIX, a w końcu tegoż wieku i w początkach XX w. do 73 i 77%.

Druga krzywa przedstawia urodzonych o nazwiskach nie-

mieckich i innych (Tabl. VII). Ma ona przebieg wręcz odwrotny w porównaniu z poprzednią. Z 10% z końca XVI w. spada wciąż niżej i dosięga swego minimum 4% w końcu XVII w., poczem podnosi się stopniowo i w XX dosięga swego maximum 21,5%.

Trzecia krzywa nowonarodzonych dzieci nieślubnych (Tabl. VIII) w XVI w. stoi bardzo nisko, wahając się od 2—3%, w końcu XVII do XVIII w. podnosi się od 6 do 7%, wreszcie nagle w pierwszej ćwierci XIX w. dosięga 16% ażeby w połowie tego wieku spaść do 9%. Takie znaczne podniesienie się nieślubnych związków w Krakowie pozostaje w kontakcie z wypadkami politycznemi, upadkiem zasad moralnych i rozluźnieniem obyczajów przez co Kraków rywalizuje z wielkiemi współczesnemi stolicami Europy.[1]

Ostatnia czwarta krzywa odnosi się do neofitów żydów (Tabl. IX). Ściele się ona bardzo nisko przez wiek XVI i XVII tylko w początkach XVIII w. dosięga najwyższej liczby 0,7%, ponownie opuszczając się, i w końcu XVIII w. podnosząc się do 0.2%. Tak nikły przypływ krwi żydowskiej nie mógł zaciężyć ani na typie fizycznym, ani na charakterze duchowym mieszkańców Krakowa.

W pracy niniejszej wynotowaliśmy z ksiąg metrycznych nazwiska osób niektórych, uczonych, lekarzy, lub mających pewne stopnie uniwersyteckie z oznaczeniem lat, w których znaleźliśmy ich w metrykach zapisanych, następnie przytaczamy nazwiska u nas spotykane a jakie wynotował z dawnych metryk kościoła Marjackiego i Katedralnego ks. Sygański.[2] Nasze dane o inteligencji odnoszą się do parafji Marjackiej, Katedralnej, W. W. Świętych i św. Szczepana, w których przeważnie w dawnych wiekach inteligencja zamieszkiwała. Z nich najwięcej mogliśmy zapisać nazwisk lekarzy, a pomiędzy niemi wielu nieznanych i nie wspo-

---

[1] Jeżeli w wielkich środowiskach liczba dzieci nieślubnych dochodzi dziś do 16%, to tem więcej zadziwia ilość dzieci nieślubnych rocznie u Huculów Przykarpackich, 17,6% jaką podaje w Górnej Jasinie w swej pracy demograficznej dr. V. Suk. „Přispěrky ku demografii podkarpatských Huculů“. (Anthropol Časop wénov. tys. antr., nauce o plem. etc. Čist. I. Praga 1923).

[2] l. c.

mnianych ani w „Słown. lekarz. polskich Kośmińskiego, Warszawa 1883 r.“ ani w „Źródł. biograf. i bibliograf. do dziejów medyc. w dawn. Polsce F. Giedrojcia, Warszawa 1911“. Wyliczamy nazwiska lekarzy, które spotykaliśmy w metrykach według dat chronologicznych:

Pipan nazw. aptekarzem z 1583, 1590. Czy nie jest to Jerzy Pipan rektor akademji padewskiej i prof. Akad. Jagiell., właściciel kamienicy i apteki. Nazwisko tej rodziny często się spotyka. Była ona zamożna i spokrewniona z innemi patrycjuszowskiemi rodzinami.

Wołowicz Felix, dr. med. 1597 r. zamieszkały przy ul. św. Mikołaja.

Petrycy Sebastjan, dr. med. 1623. Miał córkę zamężną za Michałem Pernusem.

Petrycy Innocenty dr. med. 1639, syn Sebastjana.

Petrycy Jan, dr. med. 1628, 1630, syn poprzedniego.

Zaydler, dr. med. 1624. (Niema u Kośmiń. i Giedrojcia).

Nikłopowski Krzysztof, dr. med. 1634 (czy nie jest to Nikłoszowski v. Nykloszowski Krzysztof, którego wymienia Giedrojć (str. 548) i Kośm. (str. 354) „jako uczonego lekarza, biegłego matematyka i męża cnót chrześcijańskich († 1641 r.)“.

Miklaszowski Stophorus (?) dr. med. 1636 (nie znajdujemy go, ani u Kosmow., ani u Giedr.).

Baltazari dr. phil. et med. 1643. (Nazwisko podane w różnej pisowni przez innych autorów i w metrykach jako Baltazar, Balthisar i Balthisari, czy niema związku z lekarzem warszawskim podanym przez Kośm. (str. 577) i Giedr. (str. 577).

Ochocki Gabryel dr. med. r. 1643, 1650 i 1673. (stop. filoz. otrzymał w Krakowie, medycynę studjował w Padwie, gdzie był asesorem nacji polskiej, Kośm. str. 362).

Nigra (?) dr. med. r. 1650. (nazyw. też de Villa Nigra widocznie że zamieszkiwał na Czarnej wsi, nieznany dotąd).

Wosiński dr. med. r. 1675.

Stowałkowicz Stanisław dr. med. r. 1677. (nie ma wiadom. u Kośm. i Giedr.).

Dunaj. *„Chirurg Cracoviens* r. 1665“. (nazwisko nieznane).

Łopacki dr. med. 1683. (zapewne Jacek, który witał na czele

magistratu wracającego w r. 1683 z wyprawy wiedeńskiej Jana III-go) Kośm. str. 288).

Berychowicz Józef dr. med. 1680. (nieznany).

Malicki Bartłomiej Kazimierz dr. med. 1698. (nieznany).

Reijneckier Dominik Jakób dr. med. 1699.

Philippi dr. med. wspomniany w metrykach katedry Wawelskiej XVII w., rok nieodczytany. (Z nazwiska nieznany).

Szostachowicz dr. med. 1702. (nieznany).

Łukaszkiewicz Jan dr. med. et *Consul. Cracov.*

Godecki dr. phil. et medic. 1717. (Brak wiadomości).

Słowakowicz *Consul Cracov.* 1718. (czy nie jest to Jan Antoni, syn Stanisława, Konsul krakow., który filozofję studjował w Krakowie (1694—1696) a nauki lekarskie w Padwie. Do Akad. krakow. wcielony został w r. 1716. Był radcą miejskim. † 1721 r., (Kośm. str. 465).

Dr. de Krowodrza. 1726. (niema wiadomości).

Waterczykowicz dr. med. 1739 r. (nie znany).

Rewel Andreas dr. med. 1740, 1743, 1749 (nieznany).

Camelin Jan dr. med. *de palatio capit. Cracov.* niekiedy zapisany Jan Kamili, 1740. Francuz z pochodzenia. (Stopień mag. filoz. i dra med. otrzymał w Krakowie, wykładał na Uniwersytecie anatomję i botanikę. Kośm. str. 60).

Wadowski Stanisław dr. med. 1748. (wykład. anatomję w Akad. Jagiell., † 1769. Kośm. str. 534).

Karski Antoni dr. med. 1763. (nieznany).

Badurski Andrzej dr. philos. et medic. 1772 i 1781.

Luccy dr. med. 1785. (zapewnie Jan Nepomucen wymien. u Kośm. str. 284 i Giedr. str. 446).

Czerwiakowski Rafał dr. med. 1787 i 1793.

Żukowski Franciszek artis med. 1790 podany jest Zuchowski Franciszek dr. med. 1794. (Nie wiadomo czy to dwaj osobnicy, czy jeden i ten sam błędnie podany).

Genner Jan dr. med. 1803 (nieznany).

Oprócz wyżej zacytowanych lekarzy, wymieniamy jeszcze kilka bardziej znanych osobistości w metrykach.

Strophowic dr. jurispr. 1598.

Stijrkowski Adam, prof. 1703 r.

Józef Kromer. 1758 r.

Scheid Franciszek prof. fizyki, 1790.

Rafał Oesterreicher, 1791, 1793, 1795.

Appeltauer Karol dr. jurispr. prof. 1807.

Ks. Sygański wymieniając w swej pracy metryki ślubów inteligencji z kościoła Marjackiego, stanowi cenne dopełnienie naszego spisu, tem więcej, że nazwiska te nie powtarzają się, są nieco późniejsze i odnoszą tylko do XVII i XVIII wieków.

Rozpoczynamy wypis ks. Sygańskiego od drów medycyny w porządku chronologicznym z wymienieniem roku wspomnianego w metrykach.

Wolfowicz Andrzej dr. med. 1624.

Naymanowicz Krzysztof dr. med. prof. 1637. (zwany też i Naymanem, znany z gorszących procesów z Akademją krakow. Kośm. str. 340).

Roliński Franciszek dr. med. 1650.

Śleszkowski Adam dr. phil. et med., excel. 1654.

Kortyn Jan (Cortini) dr. med. 1661. (nieznany, Kośm. i Giedr.).

Janikowski Piotr dr. phil. et med. excel. 1661. (nieznany).

Stanisław Jakób dr. med. 1663 (nieznany, Kośm.). Czy nie jest to Stanisław Dybowiecki lekarz lwowski z XVII w., który był doktorem Żółkiewskiego i leczył króla (?) podany przez Giedr. str. 757).

Leszczyna Marcin dr. med. 1664. (u Kośm. niema. Giedr. wspomina Leszczynowicza Marcina, który stopień filozoficzny otrzymał w Krakowie w r. 1648, a do ksiąg nacji polskiej w Padwie był zapisany jako Leszczyna Marcin).

Prosperis de Filip. dr. med. 1665. (nieznany).

Politiani Józef dr. med. 1674 (wymien. u Kośm. str. 394).

Resler Kazimierz Albert dr. phil. et med. clar. 1676 (nie wymieniony przez Kośm. i przez Giedr.).

Śleszkowski Albert dr. med. 1678 (prawdopodobnie był synem Sebastjana, a ojcem Wojciecha dra med. i innych dzieci. Giedr. str. 731).

Szostakiewicz Antoni Jakób dr. phil. et med. clar. 1776 (nieznany. Nie zdaje się być identycznym z powodu daty z przytoczonym w moim spisie Szostachowiczem.

Leonard Mikołaj dr. med. clar. 1778. (nieznany).

Dzikowski Jan dr. med. 1692 (cytuje go Kośm. str. 106 i Giedr. str. 182).

Częckowicz Józef dr. phil. et med. 1692. (nieznany).

Zajączkowicz Jan dr. phil. et med. 1700. (podaje go Kośm. str. 568).

Tuater Kazimierz dr. phil. et med. 1707. (wymien. u Kośm. str. 523 i u Giedr. str. 834).

Laskiewicz Antoni dr. med. clar. 1726. (patrz Kośm. str. 263 i Giedr. str. 408).

Szaster Mikołaj dr. phil. et med. 1753. Był on jednym z czterech Szasterów, którzy w XVIII w. zajmowali katedry medycyny w Krakowie i ojcem Wincentego. (Kośm. str. 493).

Hasselgrist (?) Karol dr. med. clar. 1779. (nieznany).

Nazwiska innych osób ze stopniami uniwersyteckiemi podanymi przez ks. Sygańskiego:

Szulc Andrzej dr. ob. praw. 1631.

Sarnowski Dominik dr. teol. i ob. praw., kanon. krakow. i poznań. 1662.

Treter Maciej Kazimierz dr. ob. praw. Sekret. królew. 1664.

Furmankowicz Samuel dr. ob. praw, kanon. prof. Uniw. 1665.

Sztamet Adam dr. ob. praw, prob. w Wiśniczu. 1666.

Zychlini Dominik dr. phil. 1669.

Murzynowski Mikołaj, kanon. u św. Anny, prof. Jagiell.

Muszewic Sebastjan dr. phil. Excel. 1682.

Bielecki Kazimierz dr. phil., prob. w Dąbrowie. 1687.

Winkler Marcin dr. teol., kanon. krakow., prob. Sandom., rekt. Uniw. Jagiell. 1689.

Istubowicz Jan dr. phil. 1697.

Suszycki Remigjusz dr. ob. praw, kanon. krakow., kustosz kielecki. 1700.

Noskowic Jan dr. phil. 1703.

Federowic Maciej dr phil., kanon., prof. Jag.

Ziębiński Franciszek dr. ob. praw, prob. w Jędrzejowie. 1749.

Pecherzyński Adam dr. phil., kantor u św. Florjana, prob. w Olkuszu 1731.

Tiwiani Jan Kanty dr. phil., rektor szkół tarnow. 1763.

Wytynkiewicz Józef dr. ob. praw. 1772.

Z 33 wymienionych przez nas lekarzy, 15 było zupełnie nie-

znanych, kiedy w spisie ks. Sygańskiego z 21 okazało się nieznanych 7. Razem na ogólną liczbę 54 lekarzy okazało się zupełnie nieznanych 22.

W załączeniu do pracy niniejszej podajemy słowniczek niektórych nazwisk cudzoziemskich spotkanych w księgach metryk urodzin w parafjach krakowskich od r. 1568—1922; obok nich są nazwiska, które prawdopodobnie podlegały pewnym zmianom i modyfikacjom. Przy nazwiskach zamieszczony wiek, w którym one były używane. Ponieważ za czas wspomniany rozpatrzyliśmy tylko część metryk, dlatego i liczba obcych nazwisk nie jest całkowitą.

W związku z pomienionym słownikiem pozostaje tabelka liczbowa nazwisk cudzoziemskich z XVI—XIX w. znalezionych w księgach metrycznych i ułożone w porządku alfabetycznym. Otóż największa bo $^1/_7$ nazwisk przypada na literę S, następnie na literę K, potem na B, C i inne. Z ogólnej liczby wszystkich 3,318 nazwisk cudzoziemskich Krakowa przypada na poszczególne narodowości według brzmienia, najwięcej bo prawie $^2/_3$ na niemców 1318 (39,2%), mniej zaś na inne i one idą w porządku następnym: włochów 317 (9,4%), holendrów 296 (8,8%), słowian wogóle 292 (8,7%) (w tej liczbie czechów 131 (3,8%), rosjan 49 (1,5%) i innych przedewszystkiem rusinów, białorusinów, bułgarów, serbów i t. d. 112 (3,4%), węgrów 153 (4,5%), francuzów 88 (2,6%), wołochów 70 (2,1%), szwedów 63 (1,8%), litwinów 29 (0,8%) i w końcu innych, lub o nazwiskach wątpliwych pod względem narodowości 692 (20,6%).

zbadanych kiedyś w spisie ks. Szczepańskiego z 21 okazało się nieznanych 7. Razem na ogólną liczbę 64 lekarzy okazało się zupełnie nieznanych 22.

W uzupełnieniu do pracy niniejszej podajemy słowniczek niektórych nazwisk cudzoziemskich spotkanych w księgach metryk urodzin w parafjach krakowskich od r. 1568—1923, obok nich są nazwiska, które prawdopodobnie podlegały pewnym zmianom i modyfikacjom. Przy nazwiskach zamieszczony wiek, w którym one były używane. Ponieważ za czas wspomniany rozpatrzyliśmy tylko część metryk, dlatego i liczba obcych nazwisk nie jest całkowita.

W związku z pomieszczonym słowniczkiem podajemy tabelkę liczbowa nazwisk cudzoziemskich ze XVI—XIX w. znalezionych w księgach metrycznych i ułożone w porządku alfabetycznym. Otóż największa, bo 1/7 nazwisk przypada na literę S, następnie na literę K, potem na B, C i inne. Z ogólnej liczby wszystkich 3.218 nazwisk cudzoziemskich krakowskich przypada na poszczególne narodowości według brzmienia, najwięcej bo prawie 2/5 na niemców 1.188 (36.9%), mniej zaś na inne, które idą w porządku następującym: włochów 313 (9.4%), holendrów 296 (8.8%), słowian wogóle 292 (8.7%) (w tej liczbie czechów 131 (3.9%), rosjan 49 (1.5%) i innych przedewszystkiem rusinów, chorwatów, bułgarów, serbów i t. d. 142 (3.4%)), węgrów 158 (4.6%), francuzów 88 (2.6%), wołochów 10 (0.3%), szwedów 68 (1.8%), litwinów 29 (0.8%) i w końcu innych, tj. o nazwiskach wątpliwych pod względem narodowości 692 (20.6%).

VI.

Tablice nowonarodzonych i ochrzczonych według metryk kościelnych krakowskich, mniej więcej co lat 20 obliczonych z drugiej połowy XVI—XX w.

Kościoły	Lata	Nazwiska: polskie	Nazwiska: obce: niem	Nazwiska: obce: inne	Nazwiska: razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi: ♂	Ochrzczeni żydzi: ♀	Ochrzczeni żydzi: razem	Ogółem	Uwagi
		Cyfry podane w klamrach oznaczają procenty									
N. P. Marji na rynku	1578-1600	1600 [70,9]	207 [9,2]	449 [19,9]	656 [29,1]	—				2256	
	1601-1620	2466 [80,9]	264 [8,6]	322 [10,5]	586 [19,1]	—				3052	
	1621-1640	2796 [91,0]	286 [8,3]	369 [10,7]	655 [19,0]	—		nie byli obliczeni		3451	
	1641-1660	3181 [81,5]	373 [9,5]	354 [9,0]	727 [18,5]	—				3908	
	1661-1680	4275 [88,7]	227 [4,7]	315 [6,5]	542 [11,2]	—				4817	
	1681-1688	1826 [78,7]	92 [4,0]	90 [3,9]	182 [7,8]	311 13,4				2319	
Katedra św. Wacława na Wawelu	1598-1620	161 [88,5]	10 [5,5]	7 [3,8]	17 [9,3]	1 [0,5]	2 [1,0]	1 [0,5]	2 [1,5]	182	
	1621-1640	59 [93,5]	2 [3,3]	2 [3,3]	4 [6,5]	—	—	—	—	63	
	1641-1660	143 [94,1]	3 [2,0]	5 [3,3]	8 [5,3]	1 [0,6]	—	—	—	152	
	1661-1680	216 [95,6]	5 [2,2]	3 [1,3]	8 [3,5]	2 [0,9]	—	—	—	226	
	1681-1700	154 [89,0]	5 [2,9]	8 [4,6]	13 [7,5]	6 [3,5]	—	—	—	173	
	1701-1720	111 [78,7]	9 [6,4]	15 [10,6]	24 [17,0]	4 [2,8]	2 [1,4]	—	2 [1,4]	141	
	1721-1740	188 [94,4]	2 [1,0]	2 [1,0]	4 [2,0]	6 [3,0]	1 [0,5]	—	1 [0,5]	199	
	1741-1760	163 [90,0]	2 [1,1]	10 [5,5]	12 [6,6]	5 [2,8]	1 [0,5]	—	1 [0,5]	181	
	1761-1780	128 [78,0]	11 [6,7]	4 [2,4]	15 [9,1]	19 [11,6]	2 [1,2]	—	2 [1,2]	164	
	1781-1800	143 [82,2]	13 [7,5]	7 [4,0]	20 [11,5]	11 [6,3]	—	—	—	174	

Kościoły	Lata	Nazwiska: polskie	Nazwiska: obce: niem.	Nazwiska: obce: inne	Nazwiska: razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi: ♂	Ochrzczeni żydzi: ♀	Ochrzczeni żydzi: razem	Ogółem	Uwagi
		Cyfry podane w klamrach oznaczają procenty									
Katedra św. Wacława na Wawelu	1801-1820	118 [55,1]	25 [11,7]	31 [14,5]	56 [26,2]	40 [18,7]	—	—	—	214	
	1821-1840	153 [55,4]	49 [17,7]	17 [6,1]	66 [23,8]	57 [20,6]	—	—	—	276	
	1841-1860	68 [52,7]	14 [10,8]	12 [9,3]	26 [20,1]	35 [27,1]	—	—	—	129	
Par. W. W. Świętych (Św. Piotra na Grodzkiej)	1593-1620	4170 [95,6]	82 [1,9]	98 [2,2]	180 [4,1]	9 [0,3]	nie byli obliczeni	nie byli obliczeni	nie byli obliczeni	4359	Brakuje ksiąg metrycz. za r. 1604.
	1621-1635	3276 [91,9]	64 [1,8]	115 [3,2]	179 [5,0]	108 [3,0]				3563	
	1672-1690	2992 [90,5]	80 [2,4]	78 [2,2]	153 [4,6]	159 [4,8]				3304	
	1691-1710	3202 [89,9]	71 [2,0]	45 [1,3]	116 [3,3]	241 [6,8]	2 [0,1]	—	2 [0,1]	3561	
	1711-1730	3087 [89,7]	71 [2,1]	40 [1,2]	111 [3,3]	240 [7,0]	3 [0,1]	1 [0,0]	4 [0,1]	3442	
	1731-1750	5227 [92,7]	128 [2,3]	128 [2,3]	256 [4,6]	152 [2,6]	1 [0,0]	—	1 [0,0]	5636	Brakuje wiele stron. za lata 1636—1671.
	1751-1770	4499 [88,5]	176 [3,5]	175 [3,5]	351 [7,0]	231 [4,6]	1 [0,0]	—	1 [0,0]	5082	
	1771-1790	2775 [82,8]	163 [4,9]	105 [3,1]	268 [8,0]	297 [8,9]	8 [0,2]	2 [0,1]	10 [0,3]	3350	
	1791-1800	970 [81,2]	56 [4,7]	43 [3,6]	99 [8,3]	124 [10,4]	1 [0,1]	—	1 [0,1]	1194	
	1891-1910	3743 [71,5]	298 [5,7]	380 [7,3]	678 [13,0]	436 [8,3]	53 [1,0]	324 [6,2]	377 [7,2]	5234	
	1911-1922	1425 [76,6]	88 [4,7]	180 [9,7]	268 [9,0]	168 [9,0]	nie byli obliczeni			1861	
Św. Anny	1568-1590	84 [96,5]	1 [1,2]	1 [1,2]	2 [2,4]	1 [1,2]	—	—	—	87	Brak za znaczną część lat
	1591-1610	363 [95,3]	3 [0,8]	7 [1,8]	10 [2,6]	8 [2,1]	—	—	—	381	
	1611-1630	552 [90,5]	30 [4,9]	13 [2,1]	43 [7,0]	15 [2,4]	—	—	—	610	

Kościoły	Lata	Nazwiska				Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi			Ogółem	Uwagi
		polskie	obce niem.	obce inne	razem		♂	♀	razem		
		Cyfry podane w klamrach oznaczają procenty									
Św. Anny	1631-1650	615 [93,6]	18 [2,7]	13 [2,0]	31 [4,7]	11 [1,7]	—	—	—	657	
	1651-1670	418 [93,3]	14 [3,1]	9 [2,0]	23 [5,1]	7 [1,6]	—	—	—	448	Brakuje wiele stronic za te lata.
	1671-1690	281 [85,4]	8 [2,4]	4 [1,2]	12 [3,6]	36 [10,9]	—	—	—	329	
	1691-1710	423 [86,5]	5 [1,0]	6 [1,2]	11 [2,2]	55 [11,2]	—	—	—	489	
	1711-1730	273 [90,1]	4 [1,3]	7 [2,3]	11 [3,6]	19 [6,2]	—	—	—	303	Za lata od r. 1720—1730 nie udało się z powodu nieczytelnego i niewyraźnego pisma wszystkiego zapisać.
	1731-1750	505 [89,1]	22 [3,8]	16 [2,8]	38 [6,6]	24 [4,2]	—	—	—	567	Brak za pierwsze i ostatnie miesiące tego dwudziestolecia.
	1751-1770	543 [82,7]	43 [6,6]	27 [4,1]	70 [10,7]	43 [6,6]	—	—	—	647	
	1771-1790	869 [86,8]	27 [2,7]	36 [3,6]	63 [6,3]	69 [6,9]	1 [0,0]	2 [0,0]	3 [0,0]	1004	
	1791-1809	592 [81,1]	54 [7,4]	42 [5,7]	96 [13,1]	42 [5,7]	—	—	—	730	
Św. Szczepana	1586-1600	2597 [90,0]	90 [3,1]	51 [1,8]	141 [4,9]	147 [5,1]	—	—	—	2885	
	1601-1620	3613 [89,9]	122 [3,1]	120 [3,0]	242 [6,0]	163 [4,0]	—	—	—	4018	
	1621-1640	4708 [89,8]	188 [3,6]	118 [2,2]	306 [5,8]	226 [4,3]	1 [0,0]	—	1 [0,0]	5240	
	1641-1660	3488 [88,9]	110 [2,8]	73 [1,9]	183 [4,7]	249 [6,3]	—	—	—	3920	
	1661-1680	3051 [87,3]	82 [2,3]	82 [2,3]	164 [4,6]	279 [8,0]	—	—	—	3494	
	1681-1700	2953 [88,5]	100 [3,0]	108 [3,2]	208 [6,2]	176 [5,3]	—	—	—	3337	
	1701-1720	2069 [86,4]	50 [2,1]	100 [4,2]	150 [6,3]	176 [7,3]	2 [0,1]	—	2 [0,1]	2395	Brak metryk za drugą połowę r. 1715, 1716, 1717 i połowę 1718. W r. 1807 z powodu dżumy metryk nie prowadzono.
	1721-1740	2565 [88,0]	73 [2,5]	117 [4,0]	190 [6,5]	159 [5,4]	—	—	—	2914	

Kościoły	Lata	Nazwiska polskie	Nazwiska obce niem.	Nazwiska obce inne	Nazwiska razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi ♂	Ochrzczeni żydzi ♀	Ochrzczeni żydzi razem	Ogółem	Uwagi
		Cyfry podane w klamrach oznaczają procenty									
Św. Szczepana	1741-1760	3199 [85,6]	153 [4,2]	189 [5,1]	342 [9,2]	194 [5,2]	—	—	—	3735	
	1761-1780	3290 [83,8]	154 [3,9]	215 [5,5]	369 [9,4]	259 [6,7]	10 [0,2]	—	10 [0,2]	3928	Są zniszczone niektóre stronice za r. 1776, 1777 i częściowo za r. 1786.
	1781-1798	3162 [84,4]	161 [4,3]	191 [5,1]	352 [9,4]	223 [5,9]	4 [0,1]	4 [0,1]	8 [0,2]	3745	Braki są w r. 1786.
Św. Florjana	1662-1680	2733 [91,1]	46 [1,5]	41 [1,4]	87 [2,9]	177 [5,9]	—	—	—	2997	
	1681-1692	1166 [92,7]	16 [1,3]	12 [0,9]	28 [2,2]	62 [4,9]	—	—	—	1256	
	1732-1750	1831 [91,4]	31 [1,5]	39 [1,9]	70 [3,4]	103 [5,1]	—	—	—	2004	
	1751-1773	2192 [90,7]	60 [2,5]	39 [1,6]	99 [4,1]	126 [5,2]	—	—	—	2417	
Św. Krzyża	1598-1620	360 [98,9]	2 [0,5]	2 [0,5]	4 [1,0]	—	—	—	—	364	
	1621-1640	689 [90,6]	7 [0,9]	10 [1,3]	17 [2,2]	54 [7,1]	—	—	—	760	
	1641-1660	571 [75,6]	22 [2,9]	22 [2,9]	44 [5.8]	140 [18,5]	—	—	—	755	
	1661-1680	742 [74,2]	16 [1,6]	8 [0,8]	24 [2,4]	234 [23,4]	—	—	—	1000	
	1681-1700	691 [73,0]	10 [1,0]	11 [1,2]	21 [2,2]	234 [24,8]	—	—	—	946	
	1701-1720	464 [63,4]	27 [3,7]	32 [4,4]	59 [8,1]	209 [28,5]	—	—	—	732	
	1721-1740	400 [67,4]	23 [3,8]	41 [6,9]	64 [10,7]	127 [21,5]	1 [0,2]	—	1 [0,2]	592	
	1741-1760	400 [80,0]	41 [8,2]	29 [5,8]	70 [14,0]	29 [5,8]	1 [0,2]	—	1 [0,2]	500	Brakuje danych za 1751—1754 r.
	1761-1780	633 [48,0]	77 [5,8]	32 [2,4]	109 [8,2]	573 [43,5]	2 [0,1]	2 [0,2]	3 [0,3]	1318	

Kościoły	Lata	Nazwiska: polskie	Nazwiska: obce: niem	Nazwiska: obce: inne	Nazwiska: razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi: ♂	Ochrzczeni żydzi: ♀	Ochrzczeni żydzi: razem	Ogółem	Uwagi
		Liczby podane w klamrach oznaczają procenty									
Św. Krzyża	1781-1800	738 [59,8]	64 [5,2]	46 [3,7]	110 [8,9]	382 [30,9]	1 [0,1]	2 [0,2]	3 [0,3]	1233	
	1801-1823	631 [68,3]	61 [6,5]	33 [3,6]	94 [10,1]	198 [21,4]	—	—	—	923	
Św. Salwatora	1592-1610	938 [97,1]	11 [1,1]	4 [0,3]	15 [1,4]	6 [1,0]	—	—	—	969	
	1611-1630	1536 [95,7]	26 [1,6]	26 [1,6]	52 [3,2]	17 [1,0]	—	—	—	1605	
	1631-1650	2482 [96,1]	35 [1,3]	40 [1,5]	75 [2,8]	25 [1,0]	—	—	—	2582	
	1651-1670	1696 [94,9]	20 [1,1]	47 [2,6]	67 [3,7]	23 [1,3]	1 [0,1]	—	1 [0,1]	1787	Brakuje za ostatnie lata kilku stron
	1671-1690	1377 [89,0]	22 [1,4]	90 [5,0]	112 [6,4]	69 [4,4]	—	—	—	1558	
	1691-1710	1569 [87,4]	25 [1,4]	113 [6,2]	138 [7,6]	106 [5,8]	—	—	—	1813	
	1711-1730	2014 [90,3]	15 [1,0]	119 [5,3]	134 [6,3]	81 [3,5]	—	—	—	2229	
	1731-1750	1838 [89,1]	8 [0,4]	120 [0,6]	128 [6,2]	97 [4,6]	—	—	—	2063	
	1751-1770	1820 [89,6]	23 [1,1]	107 [5,3]	130 [6,4]	80 [3,0]	—	—	—	2030	
	1771-1790	2206 [38,7]	15 [0,6]	179 [7,2]	194 [7,8]	84 [3,4]	—	2 [0,1]	2 [0,1]	2486	
	1791-1800	723 [92,7]	4 [0,5]	41 [5,2]	45 [5,7]	10 [1,3]	2 [0,1]	—	2 [0,1]	780	Niema metryk za lata 1797—1800.
Św. Mikołaja	1628-1650	3407 [96,0]	44 [1,2]	83 [2,3]	127 [3,5]	13 [0,4]	—	—	—	3547	
	1651-1670	1230 [91,5]	22 [1,6]	27 [2,1]	49 [3,7]	65 [4,8]	—	—	—	1344	Brak zapisów od r. 1656 do 1662 r.
	1671-1690	1809 [88,6]	34 [1,7]	44 [2,1]	78 [3,8]	154 [7,8]	—	—	—	2041	Brakuje niektórych stron. za lata 1680—1688.

Kościoły	Lata	Nazwiska: polskie	Nazwiska: obce niem.	Nazwiska: obce inne	Nazwiska: razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi: ♂	Ochrzczeni żydzi: ♀	Ochrzczeni żydzi: razem	Ogółem	Uwagi
		Cyfry podane w klamrach oznaczają procenty									
Św. Mikołaja	1691-1710	1820 [88,7]	25 [1,2]	49 [2,4]	74 [3,7]	157 [7,6]	—	—	—	2051	Brak metryk częściowo za r. 1691.
	1711-1730	1739 [90,8]	24 [1,2]	48 [2,5]	72 [3,7]	104 [5,4]	—	—	—	1915	Niedostaje za koniec 1715 i początek 1716 r.
	1731-1750	1514 [91,8]	18 [1,1]	45 [2,7]	63 [3,8]	72 [4,4]	—	—	—	1649	
	1751-1770	2301 [90,6]	42 [2,0]	56 [2,2]	98 [3,9]	141 [5,5]	—	1 [0,0]	1 [0,0]	2541	W r. 1768 nie pisano metryk kilka tygodni.
	1771-1796	2674 [85,4]	64 [2,1]	111 [3,5]	175 [5,6]	273 [8,7]	2 [0,1]	5 [0,1]	7 [0,2]	3129	W r. 1782 i w r. 1786 była przerwa w pisaniu aktów przez kilka tygodni
Bożego Ciała	1578-1600	1734 [91,2]	67 [3,5]	35 [1,8]	102 [5,3]	65 [3,4]	—	—	—	1901	
	1601-1616	1373 [89,9]	40 [2,6]	33 [2,1]	73 [4,7]	98 [6,3]	2 [0,1]	—	2 [0,1]	1546	
	1718-1740	474 [88,8]	14 [2,6]	9 [1,7]	23 [4,3]	33 [6,8]	4 [1,0]	—	4 [1,0]	534	
	1741-1760	603 [90,1]	16 [2,4]	14 [2,1]	30 [4,5]	36 [5,4]	—	—	—	669	
	1761-1780	723 [80,4]	66 [7,3]	42 [4,7]	108 [12,0]	66 [7,3]	3 [3,0]	—	3 [3,0]	900	
	1781-1797	1179 [86,6]	51 [3,7]	40 [2,9]	91 [6,7]	91 [6,7]	2 [0,1]	—	—	1363	
Św. Jakóba	1597-1610	1155 [96,1]	26 [2,2]	18 [1,5]	44 [3,7]	3 [0,2]	—	—	—	1202	
	1611-1622	511 [96,0]	10 [1,9]	7 [1,3]	17 [3,2]	4 [0,7]	—	—	—	532	

Ogólna średnia liczba nowonarodzonych i ochrzczonych w 11 kościołach parafjalnych krakowskich od roku 1568 do 1922 roku w liczbach bezwzględnych i w procentach.

Kościoły	Lata	Średnia ilość lat	Nazwiska: polskie	Nazwiska: obce niem.	Nazwiska: obce inne	Nazwiska: razem	Dzieci ze związków nieślubn.	Ochrzczeni żydzi ♂	Ochrzczeni żydzi ♀	Ochrzczeni żydzi razem	Ogółem
			Cyfry podano w klamrach oznaczają procenty								
N. P. Marji na rynku	1578-1688	110	16144 [81,5]	1449 [7,3]	1899 [9,6]	3348 [16,9]	311 [1,6]	nie były liczone			19803
Katedra Św. Wacława na Wawelu	1598-1860	260	1805 [79,0]	160 [7,0]	123 [5,4]	283 [12,4]	187 [8,2]	7 [0,3]	1 [0,0]	8 [0,3]	2283
Św. Piotra (par. W. W. Świętych)	1593-1922	203	35366 [87,1]	1277 [3,1]	1382 [3,4]	2659 [6,5]	2165 [5,3]	76 [0,1]	327 [0,8]	403 [0,9]	40593
Św. Anny	1568-1809	241	5509 [87,9]	229 [3,7]	181 [2,9]	410 [6,6]	330 [5,3]	1 [0,0]	2 [0,0]	3 [0,0]	6152
Św. Szczepana na Piasku	1586-1798	212	34695 [87,5]	1283 [3,2]	1364 [3,9]	2647 [7,1]	2251 [5,6]	15 [0,0]	4 [0,0]	19 [0,1]	39612
Św. Florjana na Kleparzu	1662-1773	71	7922 [91,3]	153 [1,8]	131 [1,5]	284 [3,3]	468 [5,4]	—	—	—	8674
Św. Krzyża na placu teatraln.	1598-1823	225	6319 [69,3]	350 [3,8]	254 [2,8]	604 [6,6]	2180 [23,9]	2 [0,0]	5 [0,0]	7 [0,1]	9110
Św. Salwatora na Zwierzyńcu	1592-1800	199	18199 [91,5]	204 [1,0]	886 [4,4]	1090 [5,4]	598 [3,0]	3 [0,0]	2 [0,0]	5 [0,0]	19892
Św. Mikołaja na Wesołej	1628-1796	158	16494 [90,5]	273 [1,4]	463 [2,5]	736 [3,9]	979 [5,4]	2 [0,0]	6 [0,0]	8 [0,0]	18217
Bożego Ciała na Kazimierzu	1578-1797	119	6086 [87,9]	254 [3,7]	173 [2,5]	427 [6,2]	389 [5,6]	11 [0,1]	—	11 [0,1]	6913
Św. Jakóba na Kazimierzu	1597-1622	26	1666 [96,0]	36 [2,1]	25 [1,4]	61 [3,5]	7 [0,4]	—	—	—	1734
Razem	1568-1922	354	150205 [86,8]	5668 [3,3]	6881 [4,0]	12549 [7,3]	9865 [5,7]	117 [0,1]	347 [0,2]	464 [0,3]	173083

Nazwiska cudzoziemskie mieszkańców Krakowa z XVI—XIX w. podług metrycznych ksiąg kościelnych ułożone w porządku alfabetycznym według narodowości w liczbach bezwzględnych i w procentach.

Nazwiska w porządku alfabetycznym	Ogólna liczba	Nazwiska w liczbach bezwzględnych i w procentach												
	3318	1318 (39,2%)	317 (9,4%)	296 (8,6%)	131 (3,8%)	49 (1,5%)	112 (3,4%)	292 (8,7%)	153 (4,5%)	88 (2,6%)	70 (2,1%)	63 (1,9%)	29 (0,8%)	692 (20,6%)
					Słowiańskie									
		niemieckie	włoskie	holender.	czeskie	rosyjskie	inne	razem	węgierskie	francuskie	włoskie	szwedzkie	litewskie	inne narodowości i takie których pochodzenie nie dało się określić
A	79	36	5	3	2	—	2	4	10	—	1	4	—	16
B	271	75	32	20	15	8	20	43	4	16	15	10	6	50
C	122	26	27	10	1	9	—	10	12	—	2	2	—	33
D	96	29	12	—	5	1	5	11	5	6	1	1	1	30
E	44	30	1	2	—	1	1	2	3	2	—	—	—	4
F	168	65	25	17	1	2	2	5	9	6	2	5	1	33
G	241	110	22	26	2	3	6	11	13	6	—	8	1	44
H	197	112	8	12	4	2	3	9	8	1	—	7	—	40
I	21	4	1	4	4	—	2	6	—	—	—	—	—	6
J	70	16	5	—	—	—	1	1	10	—	—	1	3	34
K	313	128	22	42	27	8	14	49	15	—	1	8	3	45
L	164	72	12	15	3	1	3	7	10	10	—	—	—	38
M	198	63	25	26	14	3	4	21	12	4	3	—	2	42
N	53	9	7	8	4	—	1	5	3	—	2	2	2	20
O	35	20	8	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5
P	138	43	26	14	7	2	8	17	6	6	4	—	2	20
R	156	81	9	18	2	1	3	6	2	3	—	3	—	34
S	569	240	42	52	18	6	28	52	13	16	31	10	3	110
T	120	42	17	10	4	2	3	9	7	1	2	—	—	32
U	15	6	3	—	1	—	—	1	2	—	1	—	—	2
W	166	87	5	8	4	—	3	7	—	7	1	2	5	44
V	14	4	1	4	1	—	3	4	1	—	—	—	—	—
X	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Y	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z	52	19	—	5	12	—	—	12	7	2	1	—	—	6
Ż	7	—	2	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2

TAB. VIII.

Nowo-narodzone nieślubne dzieci.

% | Lata | 1568 1600 | 1601—1620 | 1621—1640 | 1641—1660 | 1661—1680 | 1681—1700 | 1701—1721 | 1721—1740 | 1741—1760 | 1761—1780 | 1781—1800 | 1801—1820 | 1821—1840 | %

21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

TAB. IX.

%*) Lata

1568—1600 1601—1620 1621—1640 1641—1660 1661—1680 1681—1700 1701—1720 1721—1740 1741—1760 1761—1780 1781—1800 %

Neofici żydzi.

0,7 0,6 0,5 0,4 0,3 0,2 0,1 0,09 0,08 0,07 0,06 0,05 0,04 0,03 0,02 0,01

0,7 0,6 0,5 0,4 0,3 0,2 0,1 0,09 0,08 0,07 0,06 0,05 0,04 0,03 0,02 0,01

*) Procent obliczony w stosunku do ogólnej liczby rodzących się chrześcijan.

Wnioski ogólne.

Wnioski, do jakich przyszliśmy z obu części pracy niniejszej, jakkolwiek bądź z sobą tylko luźnie związanych, są jednak zasadniczo z sobą zgodne. Tak typ fizyczny, jak i duchowy z najrozmaitszemi przejawami społecznego życia jest wytworem wpływów przeszłości, środowiska i historji całych pokoleń, a wszystkie te czynniki zlały się w jeden typ stosunkowo stały. Przymieszka obcych żywiołów jakkolwiek bądź w pewnych perjodach historji Krakowa była częstą i dość znaczną mało jednak zaciężyła na zasadniczym charakterze ludności. Miasto w ciągu swego tysiącoletniego istnienia wielokrotnie zmieniało skład swych mieszkańców. W czasach pokoju i rozkwitu kultury napływali koloniści i emigranci z zachodu, po kataklizmach zaś dziejowych, napadach, wojnach, i epidemjach kiedy miasto pustoszało, zaludniało się ponownie żywiołem nadciągającym z pobliskich wsi, asymilującym obce elementy nie tylko antropologicznie, lecz i kulturalnie, spolszczając nazwiska lub zachowując ich obce dźwięki stające się synonimem patrjotyzmu.

Kolekcja czaszek krakowskich począwszy od najdawniejszych przypomina typ współczesnej ludności małopolskiej. Czaszka krótka i bardzo szeroka, mocnej budowy, o grubych ściankach, o wskaźniku bardzo krótkogłowym, wkraczającym nieraz do liczb krańcowych, jak na Podhalu i Podgórzu, przytem wysoka, o wązkiem czole, potylicy miernej, szerokiej, zaokrąglonej, często stromo opuszczającej się, krótkiej i szerokiej twarzy, włosach szatyn, oczach jasnych, rzadziej ciemnych, wzroście nie wysokim, postawie krępej. Typ ten jest pospolitym i dziś pośród mieszkańców Krakowa i wsi okolicznych. Drugi rzadszy, wśród czaszek średniowiecznych Krakowa, dziś prawie niespotykamy, a który musiał się rozpłynąć w krótkim tworząc pośredniogłowy, o czaszce długiej i wąskiej, o wskaźniku znacznej długogłowości.

o wzroście wyższym i wiotkiej budowie, wskazuje na zasadniczy typ obcy spotykany w znacznej mniejszości, czy w szczątkach cmentarza romańskiego na Wawelu, czy w czaszkach z ulicy Kopernika, lub w słabiej wyrażonym typie z placu Szczepańskiego, na wałach, lub z arjańskiego. Ogromna zaś większość czaszek czy z cmentarzy Marjackiego, Wszystkich Ś. Ś., Szczepańskiego, św. Florjana są wyraźnie krótkogłowe miejscowe.

Nie będąc zwolennikiem bezwzględnej nagłej ewolucji typów, przyjmuję ją z wielkiem zastrzeżeniem i to przez czas bardzo długi. Nie odmawiamy jednak znaczenia wpływom środowiska i kultury, jeżeli nie na zasadniczą zmianę typu, to na jego stopniowe udoskonalenie lub skarłowacenie, rozwój lub degenerację pewnych organów i całej fizycznej budowy. Niezawodnie że ulepszone warunki życiowe, wychowanie i kultura, wpływają na zwiększenie wzrostu, proporcje ciała, rozmiary czaszek, ich znaczniejszą pojemność i nakoniec staranniejszą rzeźbę oddzielnych zwojów i brózd na wewnętrznych ściankach pudła mózgowego. Gorsze warunki oddziaływują ujemnie. Niewątpliwie, że z udoskonaleniem lub upośledzeniem fizycznej budowy idzie w parze udoskonalenie lub upośledzenie i strony duchowej.

Nie znając ściśle czasu pochodzenia wszystkich szczątków ludzkich, znalezionych w Krakowie, nie możemy robić odpowiednich wniosków, chyba, że typ zasadniczy mało się zmienił i pozostał takimże krótkogłowym dziś, jakim był przed wiekami. Typ ten w XV i XVI w. wykazał wielkie siły rozrodcze i zdolności dla przyswojenia kultury, której był nosicielem wśród ludów wschodu i następnie wytwarzał własną, z łatwością asymilując obce pierwiastki już w pierwszem nieraz pokoleniu jak antropologicznie tak i kulturalnie. Przymieszka ta obcego żywiołu dodatnio wpłynęła na typ aborygenów.

Metryki urodzin w ostatecznym swym wywodzie wykazują że stosunek dziewięćdziesięciu kilku procentów, nazwisk swojskich, lub spolszczałych do cudzoziemskich, jest podobny do stosunku zasadniczego typu krótkogłowego do obcego długo lub pośrednio głowego powstałego z mieszaniny dwóch żywiołów, przybyłego z miejscowym. Walka ta dwóch elementów krótko i długogłowego musiała trwać od wieków i zakończyła się pochłonięciem ostatniego mniej licznego i słabszego typu.

Słowniczek niektórych nazwisk cudzoziemskich spotykanych w księgach metrycznych katolików urodzonych w Krakowie od r. 1568—1922.

Słowniczek niektórych nazwisk cudzoziemskich
spotykanych w księgach metrycznych katolików urodzonych w Krakowie od r. 1568—1922. *

A

Abaramial XVI—XVII
Abdas XVII—XVIII
Abel XVI—XVII
Abendhubert XIX
Abraham XIX
Accinich XVII—XVIII
Achler XVI—XVIII
Achrenik XVII—XVIII
Adalbert (Stanisław adm. wsi Chełm 1758).
Adel XVII
Adelmager XVII
Adelsberg XIX
Adesager XVII
Adler XVII—XVIII
Adleijn XVIII
Aggiejew XIX
Agner XVI—XVII
Aisler XVII
Aijchgier XVI—XVII
Akuntus XVIII—XIX
Alacet XVII
Alamit XVI—XVII
Alba, Chalba. Halba XVI—XVII
Albemaier XVII
Alberti XVII—XIX
Albertsheim XVIII
Albort XVI—XVII
Albrech, Albrzecht XVIII—XIX
Alchinger XVI—XIX
Alemberger XVI
Alesman XIX
Alfareich, Alfarczyk XVI—XVII
Alhofer XVIII—XIX
Alias XVII—XVIII
Alkier XIX
Alpher XVII
Alsersperger XVII
Altesbergier XVIII
Altbergier XVI
Alter XVI
Altermajer XVI
Altof, Altoft XVII—XIX
Altzinger XVII
Ameisen XIX
Anas XVII—XVIII
Anblik XVII—XVIII
Anchiz XVII—XVIII.
Andreiow XVII
Aner XVIII
Anficer XVII
Anger XVII
Angle XVIII—XIX
Angstef XVIII
Ankis XVII—XVIII
Antryngier XVI—XVII
Anzigeber XVII
Appel XVI—XVII
Appeltauer (dr. prawa prof. 1807)
Appiani XIX
Arabin XVII
Arant XVIII
de Ardoa XVII—XVIII
Aren XVII
Arikus XIX
Armat XIX
Arnat XVI—XVII
Artlip XVI—XVII
Astor XVII
Astow XIX
Asztary XV—XVII
Aszpergier XVIII
Au XVIII
Aust XVIII
Auserayzer XVII
Ausnicer XVII
Auspitz XIX
Awedyk XVII—XIX
Axan XVII
Aykiel XVIII
Ayrnet XVII.

B

Baar XIX
Baber, Bober XVI—XIX Beber XVII
Babij XIX
Babnus XVIII
Baër, Ber. XVII, Berr XVIII, Behr XIX

* Liczba rzymska oznacza wiek w którym nazwisko spotykane.

Baca XIX
Bacer XVIII
Bachur, Bachus XVII
Bahin XVII
Bagtilara XVI—XVII
Baias XVII
Baiel XVI, Beyl XVIII
Baier XVIII—XIX
Baifserts XVI
Baiot XVII
Bajon XIX
Bajor XVII—XVIII
Baijticher XVI—XVII
Bak XVI—XVII, Bakus XVII
Bal XVIII—XIX
Baladij XVII
Balcer XVI—XVIII
Balog XVII
Baloo XVII
Balf XVII—XVIII
Balon XVI—XVIII.
Baltsasari XVI—XVII (dr. med. i fil. 1643)
Baldison XVII
de Balza XVIII—XIX
Batys XIX
Banas XVII
Banach, Banoch XVII
Bancherta XVIII
Bandt XIX
Bander XVII—XVIII
Bangert XVII—XVIII
Bangel XVII
Bank XVII
Banter XVI
Bar XIX
Bara XVII—XVIII
de Barbaro de Georgio XIX
Barband XVII—XVIII
Barcal XVII
Barci XVII—XVIII, Barcij XVIII
Barchyzel XVII
Bargiel XVI—XVII
Barkier XVII
Barklow XVI
Bars XVIII
Barth XVII
Barmer XVI, Barmen XVII
Bartman XVII—XIX
Barnadt XVII
Barstchoff XVIII
Bartsch XVIII
Bartel XIX
Barton XVII—XIX
Bartsel XVI—XVII
Bartol XVIII
Bartyzel XVII
Bartann XVII
Bartke XVII
Barochur XVII
Barsof XVII
Barwaldt XVII
Bartozi XVII—XVIII
Basela XVIII, Basel XIX
Bas XVII
Basgier XVI—XVII
Basory XVII—XVIII
Basson XVII—XVIII
Basgiger XVIII
Baster, Bastor XVIII
Bato XVIII
Bator XVIII
Bauca XVI—XVII
Bauh, Bauch XVI—XVII
Baumetr XVIII
Baumgard XVII—XVIII
Bausch XVIII—XIX
Bawarij XVII
Baxman XVI
Bazylides XVIII
Bazants XVII
Bąbol XVIII
Bebell XVIII
Becker XIX
Beger XVII
Begamer XIX
Bek XVII
Bekier XVIII
Bekler XVII—XVIII
Bekman XVI—XVII
Belus XVII
Bel XVII
Bella XVII
Bellegrini XVIII
Beli XVII
Belio XVII—XIX
Belmek XVIII
Bem, Boehm XVIII—XIX
Benal XVIII
Benat XVIII
Benon XVIII
Bekendorf XVII
Berdysz XVII—XVIII
Berdo XVIII
Berent XVIII
Beres XVIII—XIX
Berger XVI—XVIII
Bergell XVII. Birgiel XVIII—XIX
Bergom XVII
Bergtel XVI
Berk XVI—XVII, Berg XVIII—XIX
Bernardi XVI—XVII
Bernat XVI—XVIII.
Biernat XIX
Bernow XVIII—XIX
Berreich XVII
Bertman XVIII
Bery XVII
Bethold XIX
Betley XIX
Betert XVI—XVII
Beym XVIII
Beyzym XVIII
Bick XVII—XVIII
Bianche XIX
Bianko XVII
Biderman XVII
Biemasz XVI
Bien XVII
Bier XVII—XVIII
Biel XIX
Bierachy XVI—XVII,

(Józef Berychowicz dr. med. r. 1680)
Bieroń XVIII
Biess XVII
Bigorik XVIII
Bijk XVI—XVII, Bik XVIII—XIX
Biller XVIII—XIX
Bilchor XVII—XVIII
Binder XIX
Bindekiers XVII
Biner XVIII
Bintesti XVIII—XIX
Bipurg XVI—XVII
Biron XVII
Biraij XVII—XVIII
Birlet XVII
Birestat XVII
Bisler XVII
Bistyg, Bisztyga XVIII
Bitaj XVII
Bitha XVIII
Bitman XVIII
Bitner XVIII
Bizlink XVIII
Bixan XVI
Bizor XVII—XVIII
Blachay XVII
Blak XIX
Blaut XVIII—XIX
de Blech XVII—XVIII
Blechensz XVIII
Blasy XVII
Blaser XVI—XVII
Bobola XVII
Bocius XVII—XVIII
Boczkaj XVI—XVII
Bok XVIII
Bol XVIII
Bolgmud XVII
Bombro XVI
Bonard XVII—XVIII
Bondi XIX
Boner XVI, Bonar XVII
Bongi XVI
Bontan XVIII
Borch XVIII
Borchole XVIII
Borchuch XVII
Bordoni XVI—XVII
Boreman XVII
Borel XVII—XVIII
Borelli XVIII
Borgia XVII—XVIII
Borgasi XVII
Borgani XVII
Bori XVII
Boringier XVIII
Bornets XVI
Boron XVI—XVIII
Bossio XVIII
Botini XVII
Brabro XVI
Brabaso XVI—XVII
Bralik XVIII
Brand XVII—XVIII
Brai, Braïjh XVII
Bramboss XVII, Brambes XVII
Brandys XVII Brandysowicz XVIII
Branzer XVI—XVII
Brantel XVIII
Braon XVII
Brater XVI—XVII
Braun XVII
Brayer XIX
Breila XVI—XVII, Brela XVII
Brijla XVII—XVIII
Brekler XVIII—XIX
Breser XVII
Brey XVII, Breyta XVIII—XIX, Breyt XVIII
Bretner XVII
Brichner XVII
Briganti XVII
Briger XVII
Brigpolt XVII
Brijk XVII
Brijss XVII
Brijkemayer XVII
Bromber XVIII
Bronasij XVIII
Bronder XVIII
Broner XVII—XVIII
Brosch XVII
Brotz XVI—XVII
Brontel XVII
Bruchmilner XVIII
Brunda XVII—XVIII
Bruter XVI—XVII
Bryat XVIII
Brychter XVII
Brykler XVII
Brijkner XVI—XVII, Brückner XVIII
Brytkopp XVII—XVIII
Bryl XVIII—XIX
Buchart XVI—XVII, Buchar XVII—XVIII
Bucher XVI
Bucholz XVII—XVIII
Buchmajer XVIII—XIX
Buchmiller XVIII
Buchstad XVII—XVIII
Buchwald XVII—XVIII
Budera XVII—XVIII
Bugiel XVII—XVIII
Bugier XVII—XVIII
Budner XIX
Bukowańsky XIX
Bulanda XIX
Bulas XVI—XVII
Bularni XVII—XVIII
Bulchalt XVII—XVIII
Bulorne XVII—XVIII
Buncard XVIII
Bulvary XVII
Bunaret XVII
Bund XVII—XVIII
Bunsch XIX
Burdet XVII—XVIII
Burjan XIX
Burc XVII
Burhaij XVI—XVII
Burchat XVII

Bus XVII—XVIII
Bustico XVI—XVII
Buwel XVII
Bysor XVIII
Bytes XVII
Buzel XVIII—XIX

C

Cader XVIII
Cajas XVIII
Calamus XVII
Calnitian (?) XVII
Calos, Kalas XVII
Calleron XVI
Camon XVII—XVIII
Camelli, Camelin (Jan dr. med. 1749) XVIII—XIX
Candelarij XVII
Cantij XVIII
Cantelli XVII
Cartelly XVII
Cantor, Kantor XVII—XVIII
Car XIX
Caroli XVIII
Carnota XVI—XVII
Cawirt (?) XVIII
Cedko XVII
Cefa XVII
Ceijner XVII
Cekler XVIII—XIX
Celario, Celarij (de Gołębia platea XVI)
Celner XVII
Celsan XVIII
Celpani XVII
Cemerys, Cymerys XVIII
Cendel XVI—XVII
Centner XVII—XVIII
Cerazy XVIII
Cercha XVII—XVIII
Cerener XVIII
Certa XVIII—XIX
Cescener XVIII
Cetera XVII
Cetler XVIII
Chabel XVIII
Chaber XVI—XVII
Chaja XVII
Chałas XVII—XVIII
Chalbin XVII
Chalis XVIII
Chalman XVI—XVII
Chalamcity XVIII
Chałamut XVI—XVII
Chanter XVII
Charozin XVIII
Charbr, Chaber XVII—XVIII
Charczyn XVIII
Chardy XVI
Charth XVI—XVII
Charmon XVIII
Charwath XVII, Chorwat XVIII
Chazuka XVIII
Charyzman XVII
Chas XVIII
Chatyczer XVII
Chaymer XVIII
Cherchel XVIII—XIX
Chertel XVII—XVIII
Chesta XVII
Chibell XVII
Childrijch XVII
Clauts XVII
Chobert XVIII
Chogotdy XVII
Choliman XVIII
Chorali XVII—XVIII
Choron XVII—XVIII
Chromust XVI—XVII
Chruschel XVI
Chrystjan XVII—XVIII
Chubert, Hubert XVIII
Chyśko XVIII
Cingler XVIII—XIX
Citel XVIII
Cicus XVIII
Clebiman XVI—XVII
Clerd XVII—XVIII
Cober XVIII
Coci XVII
Cochra XVIII
Cog XVII
Colletham XVIII
Colonna XVII
Colstern XVII—XVIII
Comerys XVIII
Comsa, Komsa XVI—XVII
Conander XVII
Conrad XVII—XVIII
Cop XVI—XVII
de Copertino XVIII
Copuser XVIII
Corbelli XVII
Cordas, Kordas XVIII—XIX
Corde XVIII
Cortij, Cortyn XVII—XIX
Czymerys XVIII
Czypsar XVI
Cory XVIII
Coryad XIX
Cosch, Kosz XVII—XVIII
Czader XVI
Czepsce XVIII—XIX
Cziglar XVI
Crollas XVI—XVII
Cromer, Kromer XVI—XVIII
Cudach XVIII
Cudera XVI—XVII
Custos XVII—XVIII
Cygan XVII—XVIII, Czygan XVI—XVII
Cyglan XVIII
Cyktycz XVII
Cymbrun XVII—XVIII
Cymern XVIII
Cymerman, Zimerman XVIII
Cypris XVI—XVII
Cyran XVII
Cyrus XVII

Cyseberg XVIII
Czaban XVI
Czader XVII
Czaki XVII
Czambers XVII
Czamer XVI—XVII
Czech XVII—XVIII
Czechman XVIII
Czekay XVIII, Czekajski XVIII
Czeklary XVI
Czepachet XVIII
Czesacek XVII
Czyijnger XVI—XVII
Czinraych XVIII
Czochran XVI—XVII

D

Dadlez XIX
Dadruch XIX
Daimon XVII
Damari XVII
Damel XVIII
Damelis XVI—XVII
Darnao XVIII—XIX
Dangiel XVI—XVII
Danz XIX
Das XIX
Daube XVIII
Daun XIX
David XVIII
Dayczman XVI—XVII
Dec XVIII
Defildidet XVII
Dein XVIII
Deissenberg XIX
Dekorde XIX
Delagrange XVII
Delba XVIII
Delciaro XVI—XVII
Deliba XVIII
Delpace, Delpacy XVI—XVII
Delpa XVI
Delpari XVII
Delzberg XVIII—XIX
Demetry XVII. Demiter XVIII—XIX
Dembler XVII
Demidoff XIX
Derassy, Derossy XVIII
Deres XVIII
Deschamps XVIII—XIX
Despett XVII—XVIII
Deszko XVIII
Deszmil XVII
Devigon XVII
Dey XVIII
Diedrych XVII
Dijnar XVI
Dijm XVI—XVII
Dijmel XVIII
Dijxman XVI
Dil XVII
Dilga XVII—XVIII
Diener XVII
Dingus XVII—XVIII
Dipold XVII
Dittler XVIII
Dixon XVII
Dohlke XIX
Doitel XVII—XVIII
Doiwar XVII
Doller XIX
Dolt XVIII
Domrat XVII
Domzal XIX
Donan XVIII
Donat XVIII
Dorad. Doradth XVIII—XIX
Dorali XVII—XVIII
Dors XVII—XVIII
Doschot XIX
Dorobelli XVII
Dragan XVII—XVIII
Drajer XVIII
Drak XVI
Drapella XIX
Dratwin XVII
Dresler XVII
Drizner XVI—XVII
Droboth, Drobot XVI—XVII
Drobrent XVII
Drochtrupp XVIII—XIX
Drijzol XVII
Dryfus XVII—XVIII
Dubiel XVI—XVII
Duckna (Caesary pharmacopola) XVII.
Dukiet XVIII
Duman v. Dumay („Chirurg. Cracov.“) XVII
Dunal XVIII
Dupirud (?) XVII—XVIII
Durach XVII—XVIII
Durall XVII—XVIII
Durbos XVII.
Durigatti XVIII
Duther XVI
Duwer XVII
Duzel XIX
Dux XVI—XVII, Duc XVIII, Dyx XVII
Dyling XVIII
Dyman XVIII, Dymanus XVII—XVIII
Dziurgas XVII
Dziuli XVI
Dzianetty XVII, Dzianoti XVIII
Dyngus XVII
Dyxian XVII

E

Echlymer XVII—XVIII
Eck XVIII
Eczelman XVI—XVII
Echalsow XVIII
Edler XIX
Edleman XVII—XVIII
Effardi XVII
Ejgler XVI
Eichle, Eichler XVIII
Einbesteiner XIX

Ejzyglar XVI
Eket XVIII
Ekliner XVI—XVII
Elbing XVIII
Elert XVII
Elgas XIX
Elgiet XIX
Eliasz XVII
Elimberger XVI
Elzner XVIII
Elzberger XVIII—XIX
Embelet XVIII
Emer XVII
Endel XVIII—XIX
Endrich XVII—XVIII, Endris XVII
Engelhardt XVII
Engelman XIX
Englard XVII
Engler XVII, Englert XVIII
Engner XVII
Erbs XVIII
Eret XVIII—XIX
Erfel XVIII
Erman XVII
Ertel XIX
Etabian XVIII
Ethlingier XVII—XVIII
Etisz XVI—XVII
Etler XVIII
Eschpach XVII
Essinger XVII
Esliger XVIII
Eynsinger XVII
Eijchinger XVII
Ezler XVIII
Equito de Ober XVIII

F

Faber XVII—XVIII, Fabrowicz XVIII
Fabian XVIII, Fabiani XVIII—XIX
Fabisz XVII—XVIII
Fabri XVI—XVII
Fabrici XVII—XVIII
Fachinetty XVIII—XIX
Fandenheebt XIX
Faia XVIII
Fajfert XVIII
Fakt, Facta XVII
Fakinet, Fakinety XVIII-XIX
Fibig XVIII
Figiel XVI—XVII
Figler XVII
Figwer XIX
Figuli XVI—XVII
Fik, Fick XVI—XIX
Fil XVI
Filar XVII—XVIII
Filas XVI
Filler XVIII
Filling XVII—XVIII
Falana XVII
Faltyn XVI—XVII
Fama, Famat XVII
Famborskier? XVII
Fampss XVII
Fanderborck, Fanderburk XVIII
Finda XVIII—XIX
Finchera'fer XVIII
Findler XVIII
Fidela XVII—XVIII, Fidelus XIX
Ficzner XVII, Ficner XVIII
Fiering XVIII
Fierksam XVII
Feyster XVIII—XIX
Fest, Festa XVI—XVII
Fersten XIX
Ferszter XVIII
Ferta XVII
Ferrarij XVIII
Fernus XVII
Ferlag, Ferlak XIX
Feri XVII—XVIII
Feret XIX
Ferens XVI
Fergu'ter XVII
Ferdus XVIII
Ferdynant XVIII
Ferbes XVII
Ferban XVI—XVII
Feren XVI
Feltsin XVII
Felenberg XVIII
Felix XVIII
Felger XIX
Felczulter XVII
Feleksy XIX
Felady XVII
Fekieta XIX
Feik XIX
Fedler XVII
Fećko XIX
Fehler, Faeller XVIII—XIX
Fayner XVII
Faykier XVII
Faust XVIII
Fayst XVIII
Fasa XVI—XVII
Farmekist XVI—XVII
Farina XVI—XVII
Farijch XVI—XVII
Farian XIX
Faran XIX
Formal XVII, Formel XVI—XVII
Finster XVIII
Fiolo, Fiol XVII
Firley XVI—XVII
Firman, Firmann XVIII
Fisier XVII—XVIII
Fischer, Fiszer XVII—XVIII
Fita XVIII
Fisch XVII, Fisz XVIII
Fitz XVII—XIX
Fitzman XVIII
Fiut XIX
Fix, Fixowicz XVII—XVIII, Fixus XVIII—XIX

Flach XVII, Flah XVII—XVIII, Flachowicz, Flakowicz XVIII
Flagot XVII
Flangoth XVI—XVII
Flawjusz XVII—XVIII
Flijsz XVI—XVII
Flisman XVI—XVII
Florentini XVI
Floriander XVII
Fluder XIX
Fodera XVIII
Fogielder XVII
Fogler XVIII
Folcel XVI
Folga XVII
Folgulder XVII
Folkman XVIII
Folt XVI
Fondergier XVII
Fonedel XVIII
Fonferko XVIII—XIX
Font XVII
Fontany, Fontana (dr. med.) XVI—XIX
de Fonte XVII
Forbes XVI, Forbek XVII—XVIII
Fortela XVII
Fortner XIX
Fortuna XVI—XVII
Forti (bibliopola) XVII
Forellenfoger XVIII
Forman XVII, Formankowic XVII
Fornas XIX
Foroza XVII—XVIII
Fox XVI—XIX
Förchtegoff XIX
Franc XVIII, Franzoff XVI—XVII
Fräns XVII
Frank, Franko XVI—XVIII, Frang, Frankowicz XVIII
Francuz XVIII—XIX
Fras XVIII, Frass XVI—XVII, Fräs XVII, Frasz XVII
Frasforman XVI—XVII
Frasinelli XVII
Frayttler XVIII
Freo XVIII, Frech XVIII
Frazer XVII
Freilich XVII—XVIII
Fremberk XVI
Fremiot XVIII—XIX
Freund XIX
Freyszyn XVII—XVIII
Frey XVII, Freij XVII—XVIII
Freys XVII
Frijzer XIX
Fribenfeld XVIII
Friedman XVI—XVII
Frielreth XVI
Friderici XVIII
Frin XVIII
Fringa XVIII
Friser XVI
Frizel XVII
Friznekier XVII
Froben XVII
Frodymo XIX
Fröhlich XIX
Frono XVII, Fron XVII
Frycz XIX
Frydereus XVIII—XIX
Frydrych XVII—XVIII Frydrich XVIII, Frydrychowski XVIII
Fryber XVIII—XIX
Fryier XVII—XVIII
Frymen, Frayman XVIII
Fugiel XVIII
Fugasz XVI—XVII
Fuchsz XVIII
Fuchs XIIX
Fudaleij, Fudaly XVII
Fujawa XIX
Funk XVI—XVII
Fukiner XVII—XVIII
Fuli XVII
Furgal XVI—XIX
Furman XVI—XVII
Fux XVIII
Fuza XVIII—XIX

G

Gal XVII—XVIII
Gabaia XVIII—XIX Gabai XVII
Gabel XVIII
Gabor XVI—XVIII
Gabs XVII
Gabris XVIII
Gadon XVIII
Gaios XVII, Gaiosch XVIII
Gajer XVII—XVIII
Gaiman XVII
Gajsler XVIII
Galata XVIII
Gallas XVII—XVIII
Galasitz XVII—XVIII
Galasow XVII
Galens XVI
Galon XVIII
Galos XVII
Galli XVII—XVIII
Galtans XVIII
Gamon, Gamos XVII—XVIII, Gamonet XVIII, Gamoński XVIII
Gams XVII
Gamrat XVI—XVII
Gaude XVI, Gauder XVII—XVIII
Gandur XVIII
Gano XVI—XVI
Ganton XVIII
Gans XVI—XVII
Gara XVII—XVIII
Garapich XIX
Garatiar XVII—XVIII
Garcas XVIII
Garda XVII—XVIII
Gardian XVIII

Gardnert XVII
Gargas XVI
Garlas XVI—XVII
Garley XVII
Garnis XVII
Garon XVII—XVIII
Gartel XVII
Gartner XVII
Garus XIX
Gas XVII, Gass XVI—XVII
Gaslagier XVII—XVIII
Gassip XVIII
Gaspari XVI
Gaspard XVIII
Gamper XVIII
Ganter XVIII
Gautier XVIII
Gauch XVIII
Gawas XVIII
Gawin XVII—XIX
Gayhonig XVII
Gayzler XVII
Gderal XVII—XVIII
Gebpard XVIII
Gebauer XVIII
Gecz XVI—XVII
Gegenbauer XVIII
Geofartts XVII
Geomanit XVIII
Gielet XVIII—XIX
Gelen XVII, Gelon XVI, Gelone XVI
Gelhort XVIII
Gelhorn XVIII
Genda XVII—XVIII
Genner XIX dr. med. 1803 r.)
Gep XVII
Gepping XVIII
Gerardini XVII
Gerach XVI—XVII
Gerbart XVII
Gerdrot XVIII
Gerijch XVII
German XVI
Germanus XVII
Gerstner XVIII
Gerstman XVI
Gersich XVIII
Gesler XVII—XVIII
Gertunk XVIII
Getler XVIII
Gervin XVI
Gerijch XVII—XVIII
Geszpach XVII
Gib XVIII, Giba XVII, Gibalski XVIII
Giber, Gibert XVIII
Gidler XVIII
Giebel XVI—XVIII
Gieczman XVI
Gienstman XVII
Giel, Gyel, Gil XVI—XVII Gielewski XVII
Gielo XVII
Gielchor XVII—XVIII
Gielgie XVIII
Gier XVII
Gierad XVII
Gieras XVIII
Gierdrot XVIII
Giernat XVIII, Giernad XVII—XVIII
Gierk XVIII
Gierlak XVIII
Gierlung XVIII
Gierthrude XVIII
Gies XVII
Giesterfeld XVI—XVII
Giler XVIII
Gillert XVIII—XIX
Gimel XVI—XVII
Ginaijdi XVII
Ginayda XVIII
Gineli XVI
Giodor XVIII
Gis XVIII—XIX
Gisberger XVIII
Giser XVI—XVII
Gijwalder XVII
Gister XVII—XVIII
Gitow XVIII—XIX
Gittoch XVI
Giza XVI—XIX
Gladnich XVIII
Glacz XVII
Gładin XVI
Gläder XVII
Glaicar XVIII
Glanfor XVII—XVIII
Glais XVII—XVIII
Glaiz XVIII
Glarey XVIII—XIX
Glat XVIII
Glannet XVII
Gleichert XVIII
Gleret XVIII
Gleykner XVIII—XIX
Glikauer XVIII
Glickner XVIII—XIX
Glixelli XVIII
Gloch XVI—XVII
Gloger XVIII
Glonich XVIII—XIX
Glosse XVIII—XIX
Glück XVI—XVII
Gnarez XVIII
Gnor XVII—XVIII
Gnoss XVII—XVIII
Gnosar XVII
Goch XVII
Godard XVIII
Godfier XVII—XVIII
Godfreydij XVII, Godfridi XVII—XIX Godfrydowski XVII—XVIII
Goëbel XVIII
Götze XVIII
Gogiel XVII—XVIII
Goler XVII
Golner XVIII—XIX
Goltszyt XVIII
Gola XVIII
Golc XVIII
Goldman XVIII
Goldster XVI—XVII
Goliath XVII

Gollich XVII
Goltert XVIII
Goltz XVIII—XIX
Gomel XVII—XVIII
Gomecz XVI
Gonedra XVIII
Gordon XVII—XVIII
Gordyon XVIII
Gorels XVII, Gorel XVII
Gorgosch XVIII—XIX
Goriset XVII
Gorni, Gorny XVII—XVIII
Gornich XVIII, Gornicht XVIII
Goris XVII
Gorgosch XVIII—XIX
Gosper XVII
Gothe XVIII
Gotlib XVIII
Gotlik XVIII
Gottens XVII
Gotfrey XVIII
Gotfroi, Godfroi XVIII
Goth XVII
Gothiber XVIII
Gottwald XVIII
Gottert XVI—XVII
Grao XVII
Grach XVII
Graham XVIII
Gradt XVIII
Grafft XVII
Grajcar XVIII
Grajter XVIII
Gral XVII
Grandys XVIII—XIX
Grando XVI
Granmer XVII
Grasij XVII—XVIII
Gratan XVII
Grauer XVIII
Grebe XVII
Grebens XVII
Grebel XVIII
Grebnrod XVIII
Gregt XVIII—XIX
Grek XVI—XVIII
Grela, Grelowski XVII—XVIII
Gremsa XVI
Grepel XVII
Grethor XVIII—XIX
Grexa XVIII
Grijgier XVII—XVIII
Grijner XVII
Griner XVIII
Grines XVIII
Grijer XVIII
Grijme XVII
Grilla, Grella XVI—XVII, Groele, Grilowski XVII—XVIII
Grijn, Gren XVII
Grijnwald XVIII
Grock XVII
Grojesz XVI
Gros, Grosyk XVI Grosowicz XVII—XIX
Grosse XVII
Grot, Grots XVII—XVIII
Grotus XVII
Grub XVIII
Gruban XVII
Grucał XVIII
Grucz XVII
Gruke XVI
Gruntars XVII
Gruszpar XVII
Gruzat XVII
Gruzman XVII
Grygier XVII—XVIII
Grymeryk XVII—XVIII
Gryndel XVIII
Grynes XVIII
Grynitz XVIII
Gryzil XVI
Gsel XVIII—XIX
Gube, Gubbe XVII
Gubernati XVII
Gubert XVI—XVII
Guctwas XVII
Gugliantini XVII
Giuda XVII
Guipar XVII
Gijpen XVI
Gumor XVII
Gumos XVI—XVII
Gulba XVII
Gulner XVII
Gultz XVIII
Gumo XVIII
Gurian XIX
Gut XVI, Gutth XVII
Gutter XVI—XVII
Gutiter, Gutteter XVI
Gutilizant XVIII
Guzel XVII
Gwalenta (?) XVIII
Gwalfer XVII—XVIII
Gwalterow XVIII
Gydel XVII—XVIII
Gymuler XVIII
Grooll XVII

H

Habricht XVI—XVII
Habrisch XVII—XVIII
Habicht XIX, Habik XVII
Hack XVII
Habel XVIII—XIX, Habell XVIII
Habelet XVIII—XIX
Haber XVII—XIX
Habis XVII
Haboszczykow XVIII
Habros XVII
Habry XVI—XVII
Hachay XIX
Hadej XIX
Hader XVII
Haflard XVI
Haga XVII
Hagelman XVI—XVII
Hagemannin XVIII
Hagiel XVIII
Hagoth XVII
Hagors XVII

Haido XVI
Hajos XIX
Haijzon XVII—XVIII
Haitlinger XIX
Hajszer XVIII—XIX
Hakienberger XVI—XVII
Hakier XVII—XIX
Halanezy XVII
Halberti XVII
Halbik XVII—XVIII
Halbrant XVII—XVIII
Halcer XVIII
Halebenger XVI
Haller XVI—XIX
Halapa XVII
Hamer XVII
Hampel XVIII
Hanausek XIX
Hanc XVIII, Hans XVIII-XIX
Handerberk XVI—XVII
Handrot XVII
Handzel XVII, Hansel XVIII
Hane XVIII
Hanisch XIX
Hanuffrecht XVI
Hanus XVI—XVII
Hanzlik XVIII—XIX
Harasin XVIII—XIX
Haratyk XVII—XVIII
Hardel XVI—XVII
Hardelcij XVII—XVIII
Hardt XIX
Hardinger XVII—XVIII
Hardelay XVII—XVIII
Harfert XVII
Harmon XVIII
Harnia XVII
Harnat XVI—XVII
Harwat XVIII, Horwath XVII—XVIII
Hary XVII—XVIII
Has XVII—XVIII, Hass XIX
Hassequist XVIII
Hatermid XVII
Hastur XVII—XVIII
Haus XVI—XVII
Hauschild XVIII
Hausner XIX
Hausy XVIII
Hauza XIX
Hawiusz XVII—XVIII
Haver XVII
Haydel XVIII
Hayman, Haimon, Chajman XVI—XVII
Hayneman XVIII—XIX Haneman XVIII
Haynel XVII
Haynymon XVIII
Hayser XVIII
Hazardi XVI
Hazin XVII—XVIII
Hazinad XVII—XVIII
Heding XVII
Hebet XVII—XVIII
Heberger XVIII
Heeboger XVIII
Hefele XIX
Hehner XVIII
Hehedżka ? XVIII— XIX
Heidinger XIX
Heinman XVIII, Haijneman XVIII
Heilman XIX
Heijn XVII
Heiter XVI—XVII
Hekman XVII—XVIII
Helc XVIII—XIX
Helech XVII
Hekners XVIII—XIX
Hellinger XVII—XVIII
Hellman XVI—XVIII
Helos XVII
Helmer XVI—XVII
Hemling XIX
Hencz, Henc, Hinc, XVI-XVII
Hendrik, Hendrijch XVII-XVIII
Hendl, Hendel, Heindel XVI—XIX
Hender XVII
Henderson XVII
Hendzelm XVIII
Heneleck XVII—XVIII
Henke, Heijnik XVIII—XVIII, Henka, Henczyk Henkowicz XVIII
Henkisz XVII
Henkiel XVIII
Henser XVII
Hentzel XVIII
Henrici XVII—XVIII
Henve XVIII
Henzler XVII
Heppen XVIII—XIX
Hera XVIII
Herba XVIII—XIX
Herbel XVIII, Herbelt XVII—XVIII
Hercug XVII, Hercog, Hertzach XVII—XIX
Herder XVII—XVIII
Herman, Hermańczyk. Hermański XVI—XIX
Hermer XVII
Hernisz XVI
Herow XVIII
Herkay XVII—XVIII
Herke XVI—XVII, Herkel XVII
Herkier XVI—XVII
Herezin XVII
Hertman XVIII
Herzt XVI—XVII
Hertling XIX
Herszwelt XVIII
Herz XVII—XVIII
Hezyk XVII
Hess, Hes XVII—XIX
Hetener XVII
Heycher XVIII—XIX
Heydel XIX
Heywar XVIII
Hiebner XIX

Hierolt XVII—XVIII
Hierse XVII—XVIII
Hikiel XVII
Hildebrand XVIII—XIX
Hilkier XVII
Hilki XIX
Hillers XVII
Himel XVIII
Hinderayter XVIII
Hinkor XVI—XVII
Hindarcijter ? XVIII
Hinringer XIX
Hinterzayder XVII—XVIII
Hirsz XVIII—XIX
Hisbret XVIII
Hizinan XVI
Hleijszman XVI—XVII
Hmurow XVIII
Hobort XVII—XVIII
Hobeler XVII
Hobel XVIII
Hodana XIX, Hodani XVIII—XIX
Hodel XVI—XVII
Hodson XVII
Hoesik XIX
Hof XIX
Hoffberger XVII
Hoffman, Choffman XVII-XVIII
Hoi, Hoit XVII
Hol XVII—XVIII
Holadel XVII—XVIII
Holander XVII
Holc XVII
Holder XVI—XVII
Hollmann XIX
Holnat XVII
Holozar XVIII—XIX
Holon XVIII
Holstern XVII
Holst XVI—XVII
Holter XVIII
Hon XVIII
Honestort XVIII
Honesti XVII
Honkisz XIX
Honter XVII
Hopcas XIX
Horabich XIX
Hora n XIX
Horlemes XVII
Horlet XVII
Hornäth XVIII
Horowach XVII
Horscheld XVIII—XIX
Hosser XVI
Hrabat XVIII
Hranc XVI—XVII
Hramata XVII
Hromy XIX
Hubert XVIII
Huder XVIII, Hudera XVII—XVIII
Hrdý XIX
Hufel XVII
Hugiet XIX
Hult XIX
Hul XIX
Humet XVIII
Humel XVII—XVIII
Hunter XVI
Hurlan XVIII
Husy XVIII
Hutner XVIII
Hütter XIX
Hypsier XVI—XVII
Hyrc XIX

I

Iajchner XVI—XVII
Ibrycht XVIII
Ichoczek XVIII—XIX
Iger XVIII
Iira XVIII—XIX
Ilak XVIII
Ileh XVIII—XIX
Iless XVIII—XIX
Ilich XVIII
Inderlander XVI—XVII
Indorhanth XVI
Inglik XVII
Inhengrod XVIII—XIX
Istuff XVI—XVII
Italianus, Italus XVI—XVII
Irlander XVII
Irla, Irlik XIX
Izbrecht XVII
Izel XVIII
Izcwal XVII
Izpratow XVII

J

Jabisz XVII, Jabosz XVII—XVIII
Jach XVII
Jachtel XVII—XVIII
Jaczuk XIX
Jadanusz XVIII
Jaffasy XVI—XVII
Jagustini XVII
Jaichner XVI—XVII
Jah XVII, Jahn XVIII—XIX
Jakesch XIX
Jkisz, Jkosz XVIII—XIX
Jakier XVIII—XIX
Jakiel XVII
Jakobi, Jacobi XVI
Jaklix XVII—XVIII
Jakrel XVI—XVII
Jakubas XVII—XVIII
Jall XVIII
Jamrosy XVII—XVIII, Jamroz, Jamrozowic XVII
Jamser XVII—XVIII
Jancen XVI—XVII
Jancula XVII—XVIII
Jangrot XVII—XVIII
Jankisch XIX
Janel XVIII
Janos, Janus XVIII—XIX
Januta XVIII—XIX

Janthor XVII
Jantos XVII
Jasaij XVI—XVII
Jaros XVII—XVIII
Jarmus XVII
Jaxon XVIII, Jaxan XVII
Jatzimniter XVII
Jauch XVII
Jcak XVI—XVII
Jedwats XVI
Jedysz XVIII
Jencer XVII
Jekiel XIX
Jeltens XVI—XVII
Jenertz XVIII
Jenfaber XVI—XVII
Jenson XVII—XVIII
Jer XVIII
Jeratyn XVIII
Jergier XVII
Jerman XVIII
Jerse XVIII
Jesel XVII
Jesch XVIII—XIX
Jeśmien XVII—XVIII
Jesser XVIII
Jkisz XVIII—XIX
Jrrymel XVIII
Job XVII—XVIII
Joch XVII—XVIII
Jogell XVIII—XIX
Jogler XVIII
Joksan XVII
Jomsa XVII—XVIII
Jonas XVIII
Jopa, Jopko, Jopkowicz XVII—XIX
Josin XVII—XVIII
Joscher XVIII
Jordan XVI—XVII
Jora XVII, Jura XVIII
Judali XVIII
Junke XVII
Junt XVIII—XIX
Jupseile XVIII
Just XIX
Jurgas XVIII
Jurgus XVIII
Jurgielt XVII
Jurijić XVIII
Jurli XVIII
Jurri XVIII
Jnviora ? XVII
Jux XVIII

K

Kaballa XVIII
Kace XVII
Kachor XVII
Kafel XIX
Kaidon XIX
Kaiper XVII
Kaijzer XVII, Kajzer XVII, Kaiser XVIII—XIX
Kalabas XVII—XVIII
Kalaj XVII—XIX
Kalas XVII
Kalanus XIX
Kalkner XVIII
Kalkstein XVIII—XIX
Kalmeraf XVII—XVIII
Kałmuk XVIII
Kalstroff XVII—XVIII
Kaltner XVII—XVIII
Kaltenberger XIX
Kalwa XVII
Kamarad XIX
Kamlar XVIII
Kander XIX
Kantor XVI—XVII
Karpf XIX
Kaper XVII—XVIII
Kapelli, Capelli XVII—XVIII
Kapłan XVII
Kaptoreli XVI—XVII
Karab XVIII
Karabula XVII—XVIII
Karade XVIII—XIX
Karamon XVII—XVIII
Karcz XVIII—XIX
Kardis XVI—XVII
Karetta XIX
Kargot XVIII
Karger XVIII
Kariderfer XVIII
Karijon XVII
Karketel XVII
Karindol XVII—XVIII
Karli XVIII
Karlman XVI—XVII
Karma XVI—XVII
Karmikier XVII
Kazon XVIII
Karolus XVIII, Karulus XVIII, Karulan XVIII
Karrel XVII
Karsdal XVII
Karwac XVIII
Kawendsol XVII—XVIII
Karygiel XVIII
Kas XVIII—XIX
Kason XVII—XVIII
Kastalomach XVII
Kastalon XVII, Kastellan Castellanacb XVII—XVIII
Kastori XVII—XVIII
Kustrol XVI—XVII
Kaszedult XVII
Kaszuba XVI
Kath XVII—XVIII
Katember XVI—XVII
Katerbach XVIII
Kaufman XVIII—XIX Kauffman XVIII
Kauffenberg, Kaffenberg XVI—XVII
Kaydas XVIII
Kaydner XVIII—XIX
Kayder XVIII
Kayger XVIII—XIX
Këern XVII
Keiser XVII—XVIII
Kel XVIII

Kelner XVIII
Keltner XVIII
Kemson XVIII
Kent XVII, Kentz XVII
Keppert XIX
Kerc XIX
Kerstak XVI
Kesler XVII—XVIII
Kesner XVIII
Kesselbrult XVII
Kesselhuld, Keszelhut XVII
Kets XVII
Keynik XVIII, Keyning XVIII
Keyng'er XVIII
Kicer XVII—XVIII
Kich XVIII
Kiebelt XVIII
Kielwa XVI—XVII
Kieler XVIII Köhler XIX
Kiemer XVII
Kier XVIII
Kieresz XVIII
Kiermer XVII
Kiernel XVII
Kiersner XVII—XIX
Kierschner XVIII
Kiersmajor XVIII
Kierszenbrog XVII
Kietchel XVII
Kijania XIX
Kik XVII
Kikulinus XVII
Kilian XVII
Kin XVII—XVIII
Kinterrajter XVII—XVIII
Kins XVII
Kiras XVII
Kirchels XVII
Kirchmaier XIX
Kirchberger XVII
Kirrioth XVIII
Kes, Kiss XIX
Kiter XVIII—XIX
Kitner XVII
Kitslar XVI
Klaber XVII—XVIII
Klaja, Kleja XIX
Klamman XVII
Klaput XIX
Klausman XVII
Klauser XVII
Klaykner XVIII—XIX
Klayter XVIII—XIX
Klehr XIX
Klein XVIII—XIX
Klel XVII
Klemens XVIII
Klement XVIII
Klen XVI
Klerk XVII
Kleyzan XVIII
Kl ch XVI—XVII
Klimke XVII—XVIII
Klimon XVIII
Kling XVIII
Klinker XVIII—XIX
Klocz XVIII—XIX
Kloss XVI—XVII
Kloske XVIII—XIX
Kloëss XVIII
Kloze XVIII—XIX
Klulaizer XVII
Kluk XVI, Klug XVII
Klys XVII
Knabel XVI—XVII
Knap, Knapik, Knapczyk Knapowicz, Knapiński XVIII—XIX, Knaps XVII
Knapiker XVII
Knebel XVII
Kner XVIII
Knijper XVI
Knoll XVIII
Kober XVIII
Kobus XVIII—XIX Kobusz XVIII—XIX
Kocfara XVII
Koch XVI—XIX
Kochan XIX
Kochrainer XVIII—XIX
Kocot XIX
Kocz XVII
Koczander XVII—XVIII
Koenig XVIII
Kogus XVIII—XIX
Koijcher XVI—XVII
Kok XVIII
Kolar XVIII—XIX
Kolb XVII
Kolbus XIX
Koleder XVIII—XIX
Kolenberk, Kolenberg XVI
Kolet XVIII—XIX
Kollety XVIII
Kolesay XVIII
Kolmer XVII
Kolpargner XVII, Kolpargier XVIII
Kolton XVIII
Kolus XVII—XVIII
Komer XVII
Komman XVIII
Kompur XVII
Kompan XVIII
Kondebeger XVII
Kondrath XVI
Kondis XVIII—XIX
Konenberger XVI
Kopel XVIII, Kopell XVIII—XIX
Koperwas XVI—XVII
Kopff XVIII—XIX
Kopion XVII—XVIII
Koppay XVIII—XIX
Koppens XIX
Kopper XVIII, Koper XVII
Korbel XVII—XVIII
Korbiasi XVIII
Korcala XIX
Korch XVI—XVII
Kordas XVI—XVII
Korder XVIII
Korfel XVII

Koriat XVII—XVIII
Korlit XVIII—XIX
Kornafel XVII
Kornos XVII
Kornet XVII
Koronzel XVIII—XIX
Korpal XIX
Korser XVII
Korta XVIII
Kortez XVIII
Kortman XVIII—XIX
Koruls XIX
Korwats XVII
Korycan XVII
Kos, Kosz XVI—XIX
Kosin XVIII
Kosmider XVII
Kosson XVII
Kostaider XVII
Koster XVIII
Kostijn XVII
Kostneiner XVII
Koszembar XVIII—XIX
Koszmidar XVI—XVII
Koszut XVII
Koterle XVIII
Koth XVI—XVII, Kots XVII, Kotz XVIII—XIX
Kotsis XVII—XIX
Kotsnerr XVIII
Kotus XVIII—XIX
Kowats XVIII
Kowet XVII—XVIII
Kral, Cral XVII—XVIII
Kracal XVIII
Krant XVIII
Krannatz XVIII
Kranz XVIII—XIX
Kras XVIII
Krason XVII
Kratcer XVIII, Kratzer XVIII
Kratz XVI—XVII
Kraus XVII—XIX
Krauzell XVII
Kray XVIII
Krayners XVIII—XIX
Krebok XIX
Krelneger XVII—XVIII
Krepel XVI—XVIII
Krepling'er XVIII—XIX
Kreps XVIII—XIX
Kresser XVII—XVIII
Kretschmer XIX
Kreytz XVIII—XIX
Kreyner XVIII
Krezia XVI—XVII
Kriott XVIII
Kringer XVIII
Krisch XVI—XVII
Krispin XVIII
Krokas XVII, Krokos XVI—XVII
Krolet XVII
Kroman XVI—XVII
Kromer XVII—XVIII (Józef Kromer r. 1758).
Krompan XVII
Krones XVIII—XIX
Kronsai XVIII
Kronral XVIII—XIX
Kros XVIII
Krosnel XVI—XVII, Krosner XVI
Krukier XVI—XIX
Kruntor XVII—XVIII
Krunt XVII
Kruskalas XVII
Kryf XVII—XVIII
Krygiel XVII—XVIII
Krygier XVIII—XIX
Kryskier XVIII, Kryzkier XVIII—XIX
Kubil XVIII—XIX
Kublar XVII
Kubrych XVIII
Kucera XVII—XVIII
Kuclas XVIII—XIX
Kuczfara XVII
Kucz XVII—XVIII
Kuder XVII
Kudassow XVIII
Kufel XVII—XVIII
Küffberge XVII
Kuk XVI
Kuman XVII
Kumer XVII
Kumela XVIII—XIX
Kumeland XVII
Kumor XVIII
Kun XVIII—XIX
Kunc XVIII
Kundis XVIII
Kuper XVII
Kupriani XIX
Kurach XIX
Kural XIX
Kurbin XVIII—XIX
Kurleto XVIII
Kurlik XIX
Kuryger XVIII
Kusz XVI—XVIII
Kuszmert XVI
Ksztat XVIII
Kutasi XVIII
Kuternak XVII—XVIII
Kutrijch XVIII
Kutra XVIII—XIX
Kuts XVII
Kycher XVI

L

Labet XVII—XIX
Laboch XVII—XVIII
Labos XVII—XVIII
Lacher XVIII
Lachman XVII
Ladman XVI—XVII
Ladrow XVIII
Ladrater XVIII
Lafonty, Lafontaine XVIII
Lagaro XVI—XVII
Lagon XVIII
Lagos XVI—XVII
Laibman XVI—XVII

Laijdzik XVII
Laiherc XVIII
Laisner XVI
Lajur XVIII—XIX
Lakoman XVIII
Lakroi, Lacroij XVII—XVIII
Lalosz XVIII—XIX
Lalus XVII—XVIII
Lamans XVII—XVIII
Lammer XVII
Lament XVII—XVIII
Lamotow XVIII—XIX
Lammel XIX
Lamzer XVIII
Lanc XVI
Lander XVI
Landra XVII—XVIII
Lang XVI—XVIII
Langer XVII—XIX
Langra XVIII
Lankam XVIII—XIX
Lantho XVII—XVIII
Łaptas XIX
Lazar XIX
Lardemer XIX
Lari XVI
Larijch XVI—XVII
Laris XVIII, Larysz XVIII—XIX
Lars XVI—XVII
Larus XVIII
Lasin XVII—XVIII
Lasnier XVI—XVII
Lasson XVIII
Laster, Layster XVII
Lateiner XIX
Lartho XVIII—XIX
Latto XVII—XVIII
Lauch XVI—XVII
Landwic XVII
Laugno XVI
Laakis XVIII
Laus XVII
Laybik XVIII—XIX
Laychter XVIII
Laydo XVIII
Laymon XVIII
Laytner XVIII
Lax XVII—XVIII
Leberk XVII
Leborgne XVII
Lebron XVII
Leder XVI—XVII
Leers XVIII
Leffar, Leyfar XVII, Leffart XVIII—XIX
Leja XIX
Leikart XVIII
Leijdei XVII—XVIII
Leitt XVIII
Lemach XIX
Lembos XIX
Lemberch XVIII, Lemberk XVII
Lembery XVIII
Lemnis XVIII
Lemorf XVI—XVII
Lenandi XVI
Lenarth XVI—XVII, Lenart XIX
Lenc, Lencowski XVI—XVII
Lender XVI—XVII
Leo XIX
Leoch XVIII
Leonardi XVI
Leorin XVII
Lepolt XVIII
Ler XIX
Levanter XVII—XVIII
Levart XVII
Leror XVIII
Leterz XVII
Leyflar XVII
Leijner XVI—XVII
Leiwesenberg XVIII—XIX
Leyrklner ? XVII
Leysman XVIII
Liber, Libera XVI—XVIII
Libenstat XVIII
Libicayt XVIII
Libudat XVII
Licz XVIII—XIX
Licharcik XVII
Lichtemberg XVI—XVIII
Ligas XIX
Ligiet XIX
Like XIX
Line XVIII—XIX
Link, Linke XVIII—XIX
Linxa XVII
Lipke XVII—XVIII
Liput XIX
Lison XVIII, Lijson XVI
Listimberg XVI—XVII
Listwan XVIII—XIX
Litha XVII—XVIII
Lithuanus XVI
Litka XVIII—XIX
Litman XVI—XVII, Litzman XVI—XVII
Litner XVIII
Litler XVIII
Litrych XVIII
Litwin XVI—XIX
Lizenberin XVIII
Lobmaier XVII
Lochera XVIII
Lochner XVIII
Loder XVII—XVIII
Lodzman XVII
Logaj XIX
Lohner XVIII—XIX
Lokaj XVII—XVIII, Lokaij XVII
Lond XVII—XVIII
Looch XVIII
Lopiel XVIII
Lorber XVIII—XIX
Lorens XVIII
Lorensi XVII
Losay XVIII
Losch XVII
Loter XVII
Lotger XVI
Loth XVII—XVIII (Ks.

Ivo Loth. kanon. regul. 1756)
Lowas XIX
Luberij XVII
Lubera XVIII
Luberda XVIII—XIX
Lubini XVII
Lubinger XVII
Lucas, Luccy XVI—XVIII (dr med. około r. 1785)
Luchini XVII
Lucha, Luch XVI—XIX
Lugustini XVI
Lukini XVII
Luklezain ? XVIII
Lumbee XIX
Lumbos XVII
Lumpart XVIII
Lunaley XVII
Lupier XVII
Lusionhacz XVIII
Luzar XIX, Luzarka XVII
Lycke XVIII
Lymert XVIII
Lyzon XVIII—XIX

M

Machos XVIII
Machner XVIII
Maciejas XIX
Mack XVII—XVIII
Madel XVI—XVII
Madera XVII—XVIII
Madris XVIII
Mager XVII—XVIII
Magesko XVII—XVIII
Mäginer XVII
Magniser XVIII—XIX
Magos XVII—XVIII
Mai, May XVI—XIX
Maicher XVII—XVIII
Maier XVII, Meijer XVIII
Mains XVII
Maior XVII
Majchor XVIII
Majos XIX
Majorhoffer XVII—XVIII
Maijsel XVIII—XIX
Majsner XVI—XVIII
Majsznech XVIII
Majta XIX
Malada XVIII—XIX
Malder XIX
Maler XVII
Mally XIX
Malon XVII
Malohme XVII
Malomory XVI
Mandel XVII—XIX
Malton XVIII
Maltrus XVIII—XIX
Majzer XVII
Malzburg XVIII—XIX
Mameczkow XVIII—XIX
Mamlar XVI
Mann XIX
Manberger, Marinberger XVIII
Mandzini XVIII, Manzini, Mangini XVII
Mankor XVII—XVIII
Mansfolt XVII
Manteyfel XVIII
Mar, Marh, Mart XVII
Marchot XVII
Mardl XVII
Mardyta XVIII
Maveroffer XVII
Marga XVII
Marhaerr XVIII—XIX
Markiet XVII—XVIII
Marlo XVII
Marlach XVII—XVIII
Mariani XVII
Marona XVII—XVIII
Maron XVIII, Marons XVII—XVIII
Martyn, Martin XVI—XVIII
Marudi XVII—XVIII
Marxen XVIII—XIX
Mas XVIII
Masser XVIII
Masson XVII—XVIII
Massian XVI—XVII
Mastella XVI
Matern XVII—XVIII
Mathei XVIII—XIX
Mattei XVI (de Gródek)
Matigka XVI—XVII (Stanisław, żona Regina w r. 1607).
Matloch XVII—XVIII
Maton XIX
Matsis, Matyss, Matijssa XVII
Matulij XVII—XVIII
Matzke XVIII—XIX
Maupa XVIII—XIX
Maurer XIX
Mauricio XIX
Mayerhoffer XVI—XVII
Maygo XVI—XVII
Maykut XVIII—XIX
Mayzner XVIII—XIX
Max XVIII
Maxiliar XVII
Maxman XVI
Mażaki XVII
Maždas XVII
Mĕbomk XVII
Mecner XVII, Meczner XVII—XVIII
Medebacter XVIII
Meglic, Meglisz XVIII
Mehoffer XIX
Mejdinger XVIII
Meijsner XVII, Maisner XVII
Mekoni XVII
Melcer XVIII—XIX
Melcher XVIII, Melchior XVII—XVIII
Melczy XVIII
Meler XVI—XVII

Melke XVIII—XIX
Melmen XVIII
Mełech XIX
Memula XVIII—XIX
Menchner XVII
Mendel XIX
Mendelsburg XX (znana firma bankier. w Krakowie Adolf Mendelsburg)
Mendrin XVIII
Mandrini XVIII
Menert XVII
Menichen XVII
Menlem XIX
Mensnink XVIII
Mercz XVI
Meris XVIII—XIX
Mertin XVI—XVII
Meschnig XVIII
Mesny XVIII
Meszel XVIII
Metzgert XIX
Mexel XVIII—XIX
Meyener XVIII—XIX
Meysz XVIII—XIX
Meyzler XVIII
Michales XVII
Miegus XVIII—XIX
Migus, Migas XVII—XVIII
Mikos XIX, Mikus XVIII
Mikrut XIX
Mikulini XVII
Milec XVII—XVIII
Milfeld XVIII
Militis XVIII, Militic XVIII
Miller, Müller XVII—XIX
Mimler XVIII
Mincer XVII—XVIII
Mincher XVIII
Mindener XVIII
Mir XVII—XVIII
Miral XVIII—XIX
Mirc XVII—XVIII
Miron XVIII
Mirot XVII, Mirota XVII
Misner XVIII
Mistella XVII
Mister XVII—XVIII
Misterese XVII—XVIII
Mistol XVIII—XIX
Mitray XVII
Mittendrib XVII
Mitter XVIII—XIX
Mittner XVIII
Mitschke XIX
Mitzman XVIII
Mix XVII
Mixta XVII—XVIII
Mnich XVI—XVII
Molenëbinary XVI
Molat XVIII
Mol XVIII
Mohtor XVI—XVII
Modro XVIII—XIX
Mochll XVIII
Molevy XVII
Molog XVIII
Momoth XVII
Mon XVIII—XIX
de Monte XVII—XVIII
Montelius XVI
Montelupi XVI
Mops XVIII
Morbicer XVII—XVIII
Morel XVI—XVIII
Moreti XVIII
Morgenstern XIX
Moriconi XVI
Morozow XVII—XVIII
Mos XVIII
Mosch XVII
Mosel XVIII—XIX
Mosior XVIII
Moskwa, Moskowita, Moskal XVII—XIX
Mossoczy XIX
Mostt XVIII—XIX
Mossor, Mossur XVIII—XIX
Motel XVI—XVIII
Moxa XVII—XVIII
Maxenty XVIII
Moyze XVII
Możar XVII
Mozor XVII
Mucin XVII
Mück XIX
Mukaczy XVI—XVII
Multhan XVI—XVII
Multon XVIII—XIX
Multrausz XVIII—XIX
Mulzon XVIII—XIX
Mülle XVI—XVII
Murza XVI—XVII, Murdza XVIII—XIX
Muster XVII—XVIII
Musiel XVI—XVII, Musil, Musiał, Musialik, Musialski XVIII—XIX
Muthardy XVII—XVIII
Mutlar XVI—XVII
Myglisz XVIII
Myrt XIX

N

Nachmich XVIII
Nadakier XVIII
Nagelholz XIX
Nagin XVIII
Naglar XVI
Nagoltz XVII
Nagoth XVII
Nagiet XVIII
Naigbar XVI—XVII
Naiman XVI—XVIII, Najmanowicz (prof. Uniw. Jag.)
Najder XVII—XIX, Naidris XVIII
Nangot XVI—XVII
Narbut XVIII
Nasiel XVII
Nassali XVIII
Natanson XIX

Nautt XVIII
Nawara XVI—XVII
Nawratz XVI—XVII
Naxilon XVI—XVII
Naybert XVII
Naygbarr XVI—XVII
Nayzwant XVIII
Nazim XVIII, Nazimow XVIII
Neapolitanus XVII
Neczaj XVII
Negiel XVII
Nel XVI
Nelaffek XVII
Nemetz, Niemiec XVI—XIX
Nemling XIX
Nera XVI—XVII
Neryk XVII
Nixa XVI—XVII
Nicolai (konsyl arz XVI)
Nydrygestes? XVIII
Niclaus XVII
Nigacz XVIII
Nigra (Dr ?) XVI
Niglij XVII
Nijmus XVI, Niman XVII
Nike XVIII
Nikrim XVII
Nitel XVII
Nitemberk XVIII
Nizios XIX
Nodakier XVII—XVIII
Noi XVII
Nolary XVII
Nonas XVII—XVIII
Nordenbruch XVIII
Norwerkowic ? XVIII
Nosal XVI—XVII
Noschon XVII
Nottas XVIII—XIX
Noijts XVI—XVII
Nozoni XVI
Nukiel XVI—XVII
Nulbert XVII
Nijkiel, Nikiel XVI—XIX
(znany organ Kated. Wawel. XVIII) Niklewicz, Niklewski XVII—XVIII.
Nyra XVIII
Nys XVIII.

O

Oberhal XVII—XIX
Obersteiner XIX
Ochman XVII, Ochmański XVII
Ochsman XVII
Odstřcil XIX
Oesterraijcher XVIII, Estereicher XIX
Oestracicher XVIII—XIX
Offman XVII, Ofmański XVII
Oksa XVII
Olbrijcht XVI—XVII
Olocabir ? XVI—XVII
Olechansch XVIII
Olender XVII
Olipro XIX
Obricht XVI—XVII
Olster XVII
Omel XVIII
Omelan XVII
Omet XVIII
Opido XIX
Opler XVII—XVIII—XIX
Oppenaner XIX
Oprijch XVI—XVII
Orlando XVII
Ornaizer XVIII—XIX
Orseti XVII, Orschety XVII
Ort XVII
Ortlob XVII
Ospan XVI—XVII
Ostemberg XVIII
Osterczyl XIX
Oterbach XVI—XVII
Otorcius XVI
Otto XVIII
Oznaiser XVIII

P

Pabis XIX
Paborosi XVIII
Pach XVIII
Pachella XVIII
Pacigow XVIII
Pocznari XVIII—XIX
Pade XVIII—XIX
Paibil XVII
Pains XVII
Pajur XVIII
Pakelhaim XVII—XVIII
Pakos XVIII
Palankowie XVII—XVIII
Paleiter XVIII
Palestrana XVII—XVIII
Palezon XVIII
Pałach XIX
Pandolfi XVI—XVII
Pancz XVIII—XIX
Pamta XVIII—XIX
Pank XVIII—XIX
Papaj XVII
Paradisi XVII
Paral XIX
Pardegat XVII
Pardon XIX
Paruch XIX
Parzela XVI—XVII
Pasmond XVII
Passakas XIX
Passerbek XVII—XVIII
Passon XVII—XVIII
Patena XVII—XVIII
Patha XVI—XVII
Patrini XVII
Patter XVII—XVIII, Pater XIX
Pauli XVI
Paulmon XVIII
Panther XVII
Pawlus XVII

Pawłow XVII—XVIII
Payer XVIII
Pazzela XVII
Pechelon XVIII
Pedel XVI—XVII
Peike XVIII
Pekala XVII
Pekler XVIII
Peltans XVII
Peller XIX
Pellionis XVI
Pepkow XVII—XVIII
Perdell XVII
Pernal XVII
Peri XVII—XVIII
Perisol XVII
Perkac XVIII
Perner XVII
Pernus XVI
Peregrym XVIII
Peron XVII—XVIII
Perosi XVIII
Pesmet XVIII
Pesrus XVII—XVIII
Peste XVII
Pestoloci XVII
Peszka, Peszke XVIII
Peter XVIII
Peterson XVIII
Petes XIX
Petri XVIII—XIX
Petriconij XVII
Petricy (Sebastjan i Jan dr-owie med.) XVI—XVII
Petrle XVIII
Petrow XIX
Petz XIX
Petzel XVIII, Petzle XVII—XVIII
Peyny XVIII
Pfaf XVII
Pfrogner XVIII—XIX
Philips XVIII
Philipi (dr. med. XVI),
Phillippi XVI—XIX
Philos XVII
Phox XVII
Phoiat XVII
Phix XVII
Piaster XVII
Pibart XVIII
Picart XVIII
Picria XIX
Piela XVIII, Piellas XVI-XVII
Piegra XVIII
Pieklas XVIII
Pietras XVII—XVIII
Pijeh XVII
Pijtel XVII—XVIII
Pikatha XVI
Pikiel XIX
Pikulo XVIII
Pilch XVI—XIX
Pilsman XVII
Pilus XVII—XVIII
Pinget XVI—XVII
Pinoci XVII
Pintz XVI
Pipak XVII
Pipan XVI—XVIII (Jerzy (dr. med. i aptek. XVI) Pirazzi XVIII
Pisa XIX
Piscalai XVIII
Pisch XVIII—XIX
Pisier XVII—XVIII
Pisior XVIII
Pissel XVII
Pistor XVI, Pister XVII-XVIII, Pistoris XVI
Pistham XVII
Pitala XIX
Pittek XIX
Pittmar XVIII—XIX
Pizia XVII
Pizel XVI—XVII
Placosch XVIII
Plaichner XVI—XVII
Platas XVIII
Plathner XVII—XVIII
Platzer XVIII—XIX
Plees XVIII—XIX
Plegly XVIII
Plevé XVIII—XIX
Plitsch XVII
Ploszay XVII
Plozan XVII
Pogarelli XVIII
Pol XVII
Polak, Polaczek XVII—XVIII, Polaschek XIX
de Monte — Policzano XVIII
Polt XVII
Poma XVII
Pocuchi XVIII
Poncet XVIII
Ponder XVII—XVIII
Pons XVII
Popp. XVIII
Popemberg XVIII
Porman XVI—XVII
de la Porta XVII
Post, Postt XVII—XVIII
Potus XVII
Poterala XVII—XVIII
Potiechil XIX
Prachal XVII—XVIII
Prachor XVII—XVIII
Prafara XVII
Prasoł XVI—XVII
Prasner XVI—XVII
Pratobene XVIII
Prausner XVII
Prautman XVII—XVIII
Precher XVIII
Preni XVIII
Prepon XVII
Preslik XVII—XVIII
Pretory XVII
Preysler XVIII
Priami XVII
Prichner XVII
Prikel XVII
Prillos XVIII
Primus XVII

Prochal XVII—XVIII
Procner XVII—XVIII
Prökl XIX
Proks XIX, Prokst XVIII
Prokofjew XIX
Propoly XVI
Prucnal XIX
Prugar XVIII—XIX
Prumela XVIII
Prusch XVIII, Prüsch XVIII
Prym XIX
Psal XVIII—XIX
Ptaris XVII
Pucart XVII—XVIII
Puella XVII—XVIII
de Puget XIX
Puszet XIX
Pukal XVI
Pukaij XVI—XVII
Puklesay XVII—XVIII
Pukli XVIII—XIX
Pukresain ? XVII
Pulsan XVII—XVIII
Puppe XVII
Pupart XVI—XVII
Pykter XVII —XVIII
Pyri XVIII—XIX
Pytarg XVI—XVII
Pywater XVII
Pyzet, Pyzeter XVII—XVIII

R

Raab XIX, Rab, Rapp, Rap XVI—XVIII
Rabat XVIII
Racam XVIII
Rach XVI—XVII
Rachel XVIII
Rachon XVIII, Raczon XVIII
Rachwan XVIII
Raczem XVIII, Raczy XVIII
Rader, Roder XVI—XVII Ryder XVII—XVIII
Ragen XVII
Raijchert XVII
Raf XVI—XVII
Raier XVIII
Raijsel XVII
Raifaro XVIII—XIX
Raijtar XVIII, Raytarski XVIII—XIX
Raiman XVI—XVII
Rainekal XVI—XVII
Rastori XVII
Rake, Rakki XVIII—XIX
Rakoczy XVII—XVIII
Ralinger XVII
Rams XVII—XVIII
Ramsa XVIII—XIX
Ranbul XVIII
Raner XVI—XVII
Rannocher XVII
Ranochel XVII
Ransier XVIII
Rantal XVIII
Rapach XIX
Rapal XVIII
Rapstin XVI
Raston XVII—XVIII, Rasztoń XVIII
Ranssed XVIII
Rausz XVIII—XIX
Ray XVIII
Raychel XVIII—XIX
Rayl XVIII Rayla XVIII
Raysman XVIII
Rayther XVII
Raz XVIII
Rebell XVII
Reber XVII
Rěbry XVII
Rehffer XVIII
Recher XVIII
Rechinberger XVII
Rechul XIX
Recht XIX
Redmacher XIX
Redor XVIII
Rechi XVIII
Reer XVII
Regala XVI
Regimunt XVIII
Regins XVII
Regnus XVIII
Regza XVII—XVIII
Reij XVI—XVII
Reijcza XVI
Reigmer XVII
Reim XVIII—XIX
Reiman XVI
Reijmer XVI—XVII
Reinhold XVIII—XIX
Reijnekier XVII—XVIII (Dominik Jakub dr. med. 1699)
Reijnijss XVI—XVII
Reill XVIII
Reitz XVII
Remerin XVIII—XIX
Renars XVI
Remer XVI—XIX
Repper XIX
Resperci XVIII
Respondy XVIII
Restonig XVIII—XIX
de Reth XVII
Rethel XVII—XVIII
Rewel XVII—XVIII (Andr. dr. med. XVIII)
Reus XIX
Reyer XVII—XVIII
Reyner XVIII—XIX
Reyssle XVIII
Rezyngier XVIII
Richardi XVI
Rijchlar XVI—XVII
Rijchter, Rychter XVI—XVIII
Rijer XVIII
Riczers XVII
Rijdel, Redel, Rydel XVIII—XIX

Rijdelusser XVIII
Rieffer XVIII
Rieis, Reijs XVII
Rieth, Rhet XVII
Rigiel XVII
Rimacher, Reymacher XVI—XVIII
Rijmaiser XVI—XVII
Rismann XVIII
Rithe XVIII—XIX
Ritter XIX
Robel XVII
Rober XVII—XVIII
Robertson XVI—XVII
Roch XVII
Rodarkier XVIII—XIX
Roday XVIII
Rogow XVII—XVIII
Romadżyr XVIII
Romberg XVI
Rombeys XVIII
Rontaller XVIII
Ronenberg XVI
Ropp XVIII, Rupp XVIII-XIX
Ropiel XVII—XVIII
Rossen XVIII
Rosenberg XVII
Rozmani XVIII
Rozmanit XVIII
Rospini XVII—XVIII
Rosko XVIII
Rosner XVIII
Roth XVI—XVIII
Rotter XVIII—XIX
Roterman XVI
Rotermund XVI—XIX
Rothmaier, Rotmajer XVIII
Rotthegel XVII
Rotman XVII
Rouppert XVIII
Rozberg XVIII—XIX, Rozberk XVIII
Rozberil XIX
Rozmander XVIII
Rozental XVIII
Rozmor XVIII
Rozmus, Roznos XVII—XVIII
Rubsmoll XVII
Rudkiegel XVII
Rum XVII
Ruman XVII, Rumian—XIX
Rumfex XVII
Runberg XVII
Rurycht XVII
Rus, Rusz, Rusch XVII—XVIII
Russer XIX
Rutter XVII—XVIII
Ruxa XVI—XVII
Ryche XVIII
Rydingier XVII—XVIII
Ryfa XVIII
Rygan XVIII
Rygier XVII—XVIII
Rynek, Rinek XVII—XVIII
Rynts XVII
Rytter, Ritter, XVII—XVIII.

S

Saar XVIII—XIX
Sabor XVIII
Sahedel XVII
Sado XVII
Saffenberger XVI
Säfler XVI
Sagan XIX
Sagittory XVIII
Saiport XVII—XVIII
Saiptel XVIII
Saiwerth XVI
Saijnpar XVII
Sak XIX
Sakin XVIII
Sala XVII—XVIII
Salač XIX
Salender XVII
Salibar XVIII
Salitra XIX
Salkier XVI—XVII
Saller XVII
Salomon XVI—XIX
Saltenrych XVII
Sambotij XVI—XVII
Samel XIX
Sanfert XVI
Samioti XVII
Samoitt XIX
Sapetta XVIII
Sapin XVIII—XIX
Sapicia XVIII
Sara XVIII
Sarelo XVI—XVII
Saris XVI—XVII
Sarnwald XIX
Saroch XVII
Sartor XVIII
Sartoris (Anna d-wa) XVI
Sartorius XVI—XVIII
Sarys XVIII
Sasin XVII—XVIII
Sasor XVIII—XIX. Sasorski XVIII—XIX
Satan XVII
Sattisič XVIII
Sawarij XVII
Sawkow XVIII—XIX
Sayfert XVIII
Sax XVII
Scabini XVII
Scabing XVIII
Scalini XVII
Scarffinberg XVI
Schab XVIII
Schafer XVIII
Schait XVIII
Scharnagel XIX
Schedel XVII
Scheidt XVIII (Franciszek, prof. fizyki 1790)
Schejak XIX
Schelencker XVIII—XIX

Scheller XIX
Schemer XVII
Scheps XVIII
Scher XVIII—XIX
Schech XVII
Scherbaum XIX
Schoengut XIX
Schilder XVII
Schiffman XVII
Schiller XIX
Schijllig XVII
Schirk XVIII—XIX
Schirmer XVI—XVII
Sehla XVII
Schlaner XIX
Schlegier XVIII—XIX
Schleiber XIX
Schlencker XVIII—XIX
Schmelcen XVII—XVIII
Schmidel XVIII—XIX
Schmidenow XVII—XVIII
Schmil XVIII
Schmul XIX
Schnell XIX
Schober XVII
Schofer XVII
Scholc XVIII, Scholz XVII
Schol XVII—XVIII
Schoën XIX
Schraum XVIII
Schregier XVIII
Schrott XVIII
Schnertz XVIII
Schult XVIII—XIX
Schuster XIX
Schütz XIX
Schwarzenbach-Czerny XIX
Schwawembaum XVIII
Schweichler XIX
Schwertner XIX
Scoti XVI
Sebastiani XVII—XIX
Sedery XIX
Seding XIX
Sefer XVII
Segdij XVII
Segiel XVI—XVII
Segnio XVII
Segnitz XVII
Seich XVIII
Seidl XIX
Seitz XVIII
Sekler XVIII
Selior XVIII
Sels XVI—XVII
Semder XVIII
Semita XVIII
Senaydel XVIII—XIX
Senczyszyn XIX
Sendor XVII—XVIII.
Senderowicz, Senderowski XVIII—XIX
Senen XVIII—XIX
Seners XVIII
Senenser XVII—XVIII
Senesem XVIII
Senesé XVIII
Senior XVII—XVIII
Serafin XVI
Seraus XVIII
Serel XVII
Sernich XVI—XVII
Serrakorn XVIII
Serrea XVII—XVIII
Seweryn, Seweryński XVIII
Sezureli XVI—XVII
Setembek XVII
Setlak XIX
Sewczij XVI—XVII
Seyth XVII
Skotak XVII
Siela XVIII
Sichrort XVI
Sidor XVI
Siedel XVII
Sierij XVIII
Sietner XIX
Sierzer XVII—XVIII
Siefert XIX
Sifner XVIII
Sijber XVI
Sijnkier XVI, Sijtler XVI
Sime XVIII
Simbel XVII
Simon XIX
Sindij XVI
Sing XVIII
Singer XVI
Sijesman XVI
Siper XVII, Sijper XVI
Skalon XVII
Skalmter XVII
Skanglis XVIII
Skirmund XVIII—XIX
Slang XVIII
Słoniakow XVIII
Słowak XVII
Smella XVII—XVIII
Smigel XVII
Smigoth XVII
Smith XVI, Szmit, Szmid XVII, Szmidek, Smidowicz XVIII—XIX
Smitri XVIII, Smyter XVIII
Smoler XVII—XIX
Smoter XVIII—XIX
Smuleberg XVI
Snaider XVI, Sznajder XVII—XIX
Sobesty XIX
Sobon XVII
Socel XVII
Sochaccapa XVIII
Sochanow XVIII
Sochor XVI—XVII
Soczman XVII
Söglik XVI—XVII
Soison XVIII
Solbrykt XVIII
Soldadini XVII
Soldan XIX
Soldat XVII

Solgmaier XVIII
Somer XVIII
Sonabent XVIII
Sonol XVIII
Sophiani XVII—XVIII
Sor XVIII
Soreny XVII—XVIII
Sorg XVIII
Sorgda XVIII
Sornay XVI
Sosenko XIX
Soter XVII
Sourek XVIII—XIX
Spach XVII
Spacz XVIII
Spaijher XVIII
Span XVI—XVII
Spanier XIX
Speiser XVII
Spender, Spenderowicz XVIII
Sperter XVII
Spičak XIX
Spicola XIX
Spierg'er XVIII
Spigel XVII
Spigler XVI
Spiller XVII
Spindler XVIII
Sponari XVII
Spoha XIX
Sponer XVI
Sporn XIX
Spornar XVII
Sprander XVI
Sprech XVII
Sprenger XVII
Sraier XVIII
Sreiber, Szraiber XVII—XVIII
Sreyter XVIII
Srober XVI
Sroczenswert ? XVII—XVIII
Szofer XVII
Srubsttok XVII
Stabirt XVIII
Stachen XVII
Stadler XIX
Stader XVII
Staerz XIX
Staijzon XVII
Stakta XVIII
Stelmach XVI—XVIII, Stelmaszek XVII—XIX Stelmachowic XVII—XVIII
Staler XVI—XVII
Stambell XVIII
Stancel, Stanczel XVI—XVII
Stander XVII
Staner XVIII
Stanfegier XVII—XVIII
Stanger XVI—XVII
Stangiel XVII
Stankar XVIII
Stapel XVI—XVII
Starker XVIII
Starmach XIX
Statleter XVIII
Stechelchagner XVIII
Steihauser XVIII
Stein XVII—XVIII
Steiner XVII—XVIII
Stelcel XVIII—XIX
Stempaul XVI—XVII
Stenchaler XVI—XVII
Stermaier XVII
Stermacher XVI—XVII
Sternand XVII
Sternelik XVIII—XIX
Sterithon XVIII
Stesell XVII
Stetter XVIII
Steyman XVII—XVIII
Stijglic XVI—XVII
Stitiper XVII
Stijon XVII
Stijmbor XVII
Stijmër XVI
Stocel XVI—XVII
Stocke XVIII
Stoff XVIII
Stoma XVI
Stomar XVI—XVII, Stomer XVIII—XIX
Stönberk XVII
Stor XVII
Storer XVIII—XIX
Stornat XVIII
Storcz, Storc XVI—XIX
Stoss XIX
Strager XVIII
Stras, Strass, Stratz XVI-XVIII
Strand XVIII
Straux, Strauch XVII
Streb XIX
Stristerman XVI—XVII
Strophowic (dr. praw. 1598) XVI
Strop XVII
Struz XVII—XVIII
Stugier XVI—XVII
Stupar XVI—XVII
Sturza XVI—XVII
Stychar XVII
Stychterz, Szijchterz XVI-XVII
Styper XVII—XVIII
Styrcelhaymer XVIII—XIX
Stypułow XVIII
Suberk XVII
Suchan XIX
Suchonet XVIII
Sulcz, Sulc Szulc XVII—XIX
Sum XVII—XVIII
Sumera XIX
Sumigaji XVII
Suster XVII—XVIII
Susser XVII
Suworow XIX
Svittam XVII
Swaisser, Swaizer XVI—XVII

Swart XVI—XVII
Sweder XVII
Swĕk XVI
Swida XVII
Swidel XVI—XVII
Swirse XVII—XVIII
Sydijhus XVII
Synfelder XVIII
Sympler XVII
Synder XVIII
Szabel XVI—XVIII
Szaberman XVIII
Szabura XVII
Szafir XVI—XVII
Szajna XIX
Szakules XVII
Szalaj XIX
Szandernic XVIII—XIX
Szanyber XVII
Szander XVI—XVII
Szargula XVII
Szawer XVIII
Szraijter XVII, Szreyter XVIII
Szaydt XVIII—XIX
Szczukowicer XVII
Szech XVIII
Szender, Szenderowicz XVII—XVIII
Szefedyn XVIII
Szefer XVIII
Szefler XVII
Szefor XVI—XVII
Szegier XVI—XVII
Szeijner XVIII
Szelgich XVIII
Szembek XVI—XIX
Szenk XVIII
Szepc XVII
Szermer, Szemer XVII—XVIII
Szerigiel XVIII
Szijki XVI
Szijlder XVI—XVII
Szimber XVI
Szijntherz XVI
Szijnder XVI—XVII
Szkander XVIII—XIX
Szkoda XVIII
Szkołot XVIII
Szkotnikow XVII
Szlagier XVI—XVII
Szlakow XIX
Szlayter XVIII
Szlemer XVII
Szlera XVIII
Szmayder XVIII—XIX
Szmeja XIX
Szmiat XVIII
Sznell XVII
Sznert XVIII—XIX
Szobenpauri XVIII
Szaber, Szober XVI—XVIII
Szomel XVII
Szot XVI—XIX, Szoth XVI
Szper XVII—XVIII
Szperla XVIII, Szperlat XVIII—XIX
Szpringer XVIII
Szpil XVII
Szpor XVIII—XIX
Szram XVIII
Szraider, Szreder XVII
Szrejler XVIII—XIX
Szrender XVII—XVIII
Szroter XVI
Sztabikow XVIII
Sztagmachoer XVII
Szteijn XVII—XVIII
Sztercel XVIII
Szterechaymer XVIII—XIX
Sztuc XVIII
Szturz XVIII
Sztyff XVIII—XIX
Sztybel XVII
Sztyler XVIII
Szubert XVI—XVIII
Szuder XVII
Szugt XVIII—XIX
Szuk XVII
Szul XIX
Szulaj XVIII
Szumer XVIII
Szuster XVIII
Sarawara XVII, Szurawara XVIII
Szwagier XVI
Szwagierel XVI—XVII
Szwakiet XVIII
Szwajdych, Szwajdyński, Szwajdecki XVII, Szwander, Svander, Svender, Swenderek, XVII, Szwenderowicz, Szwenderowski XVII—XVIII
Szwarcz, Szwarc, Schwartz XVII—XIX
Szweczner XVIII
Szwejner XVIII
Szwenstrud XVIII—XIX
Szwer XVII
Szwetynn XVII
Szyc XVII—XVIII
Szycet XVII—XVIII
Szydler XVI—XVII
Szijmerth XVII
Szymunow XVIII—XIX
Szynal XVII—XIX
Szynter XVII
Szyptur XIX
Szyrgin XVIII
Szyrstet XVIII
Szyt, Schiet XVIII

T

Tabeau XIX
Tabor XIX
Taber XVIII—XIX
Tabellarry XVII
Tabisz, Tabiszowski XVII—XVIII
Tacel XVIII
Taglioni, Tallioni XVII

Tal XVIII
Talas XVII—XVIII
Talber XVIII
Talit XVII
Talor XVII
Tamra XVIII—XIX
Tanculi XIX, Tancula XVIII
Tangiel XVII
Tanger XVIII—XIX
Tanil XVIII
Tannert XVIII—XIX
Tarder XVI
Targel XVII
Targor XVII
Targos XVIII
Tarwit XVIII—XIX
Taszler XVIII
Taul XVII
Tayzer, Thayzer XVIII
Tedys XVIII
Tefer XVII
Tekiely XIX
Telani XVI,
Teledy XVIII
Tellek XIX
Temberk XVI—XVII
Temmer XVIII
Temser XVII
Tendos XVII
Teoleij XVII
Teper XVIII
Terbach XVII
Terengrod XVII—XVIII
Terela XVII—XVIII
Tereskowin XVII
Terner XVIII
Terpach XVII
Terroni XVIII—XIX
Teslar XIX
Teuchet XIX
Teyser XVIII
Thal XVIII
Thaler XVIII
Thayzer XVIII
Theclam XVIII
Thesner XVII—XVIII
Theszembergier XVIII
Thocer XVII
Thomel XVIII
Thori XVIII—XIX
Thul XVII
Thym XVII
Tibur XVI—XVII
Ticher XVIII
Tiener XIX
Timoner XVII
Tin XVI
Tijl, Till XVIII—XIX
Tippe XIX
Tisse XVIII
Tittman XVII
Tizy XVI
Toch XVII—XVIII
Toifl XIX
Tokan XVI—XVII
Tokart XVI
de Tolentino XVII—XVIII
Toliba XVII
Tomasij XVII
Tomala XIX
Tomej XVIII
Tomera XIX
Tomsa XVII—XVIII
Tondeber XVIII
Trafimow XVIII
Traier XVIII
Traijn XVII
Traner XVII—XVIII
Trautman XVII—XVIII
Traytner XIX
Traytler XVIII—XIX
Trefler XVIII
Trela, Treliński XVII—XVIII
Treler XVIII
Trenan XVII
Trenczel XVIII—XIX
Tricij XVII
Trider XVI
Trijfal XVIII
Tritt XVIII
Troidij XVI, Troydijn XVI—XVII
Trumel XVIII
Trumpeter XVII
Truster XVII
Tuater XVII
Tucy XVII
Tumba XVIII—XIX
Turaj XIX
Turbas, Turbosa XVII—XVIII, Turbasik XVII-XVIII
Turgon XVIII
Turnay XVI
Turotschy XIX
Tury, Thuri XVIII—XIX
Tuteijka XVII
Twerdy XVIII—XIX
Tyburcy XVII
Tyc XVIII, Titz XIX
Tyler XVIII
Tylof XVIII
Tymert XVIII
Tytoff XVIII
Tyssebelter XVII
Tynczer, Tenczer XVII-XVIII.

U

Ubryk XVIII
Unap XVIII—XIX
Ublakier XVIII—XIX
Ungar, Ungier XVIII—XIX, Ungari XVII
Undas XIX
Ulrych XVIII
Ugorni XVIII
Undza XVIII
Urlich XVII
Urant XVIII—XIX
Ursulary XVIII
Uryga XIX
Utschik XIX
Ujwary XIX
Uzral XVIII—XIX

W

Wach XVI—XVII
Wachetka ? XVI—XVII
Wachtel XIX
Wadas XVIII
Wagner, Waegner XVII—XIX
Wa'fler XVII
Waiman XVI
Wais, Waiss XVI, Weis, Weiss XVII—XIX
Waijrocs XVI—XVII
Wajtaler, Waijtaler XVIII
Wal XVI—XVII
Walach XVII
Walburg XVIII
Walbroniger XVI—XVII
Walcer XVII—XIX
Walchter XVI—XVII
Waldberger XVIII
Waldler XVII
Walegurd XVII—XVIII
Walerf XVII
Wallis XIX
Walier XVII
Walo XIX
Waloy XVII, de Valois XVIII—XIX
Walcy, Walczy. Walek XVII—XVIII
Walser XVIII
Walter XVI—XVII, Walther XVII—XVIII
Wamrach XVI—XVII
Wanat XVII—XVIII
Wandas XIX
Wander XIX
Wanderbonen XVIII
Wandura XVII
Wanton XVII—XVIII
Wantuch XIX
Wantz XVII—XVIII
Wara XVI—XVII
Warman XVII
Warmus XVIII—XIX
Warnus XVIII
Wart XVII—XVIII
Wartel XVII
Warzer XVII—XVIII
Was XVII—IX, Wcs XIX
Wasiel XVIII
Waster XVIII
Wat XVI—XVII
Watla XVII
Wator XVIII—XIX
Waterczykowicz (dr. med. r. 1739)
Wawer XVII
Waxman XVI—XVIII
Waxmanowicz, Waxmanowski XVII—XVIII
Waychert XVIII
Waychter XVI—XVII
Waydner XVIII
Waygrat XVIII
Ways XVII
Waytman XVII
Wayx XVII
Weber XVII—XIX
Weberel XVII—XIX
Wechtler XVIII
Weigel XVII
Weigler XVII, Węgler XVIII
Weidner XVIII
Weinberg XVIII
Weinkopf XVIII
Weiser XIX
Weisse XVII
Weijt XVII
Weitgraf XVIII
Weijtner XVIII—XIX
Wek XVII
Wel XVIII—XIX
Welcin XVII—XVIII
Welda XVI—XVII
Welder XVI—XVII
Weldyer XVIII
Weldysz XVIII
Welke XVII
Weller XVII—XVIII
Welman XVI—XVII
Wełdysz XVIII
Wentzel XVIII—XIX
Wencosleich ? XVIII
Wencel XVII—XVIII
Wend XVII, Wendth XVII
Werderborn XVIII
Wernel XVIII—XIX
Wersal XVIII
Wersch XVIII
de Wertesheim XVIII—XIX
Weserman XVII
Wesmagel XVI—XVII
Westerbart XVIII
Westerczych XVIII
Wettstein XVIII—XIX
Wewer XVIII—XIX
Weygner XVIII
Weytrkof XVIII
Wicholt XVII
Wichorey XVII
Widiger XVIII
Widijch XVIII
Wieflingzeser XVII
Wikart XVII
Wiklaus XVII
Wikler XVII
Wilcke, Wilke XVI—XIX
Wilkielman XVII
Will XVII—XVIII
Willet XVIII
Willtans XVII
Winer XVIII
Wilpot XVII, Wildpolt, Wildpoltowicz XVII
Winkler XVII
Winter XVIII
Wippolt XVIII—XIX
Wisnitzer XIX
Wissier XVII—XVIII
Wistwal XVI
Wit XVI
Witchpol XVII
Witemberg XVI

Witeskich ? XVIII—XIX
Witkot XVII
Witren XVII—XVIII
Wittman XVII, Widman XVI—XVII
Wiwien XVIII
Wizemberck XVII
Wizembenger, Wijzembiergier XVI
Wojax XIX
Woch XVIII—XIX
Wojth XVI—XVII
Wojtman XVII
Wol XVII
Wolbram XVI—XVII
Woldan, Wolden XVII—XVIII
Woleta XVII
Wolffers XVIII
Wolleber XVIII—XIX
Wolman XVI—XVIII
Wolmont XVII
Wolstein XVI—XVII
Wolsin XVII
Wolwat XVI—XVII
Wołoszyn XVII
Włoch XVI, Włoszek XVI—XIX
Womer XVIII
Wonderbach XVIII
Wurm XVII
Wuwer XVII
Wulstin XVI—XVII, Wultzlin XVI—XVII
Wulklam XVI
Wulgal XVI—XVII
Wulfgant XVI—XVII
Wulfh XVI, Wolf (dr. med..) XVI, Wulf, Wolf, Wolfowicz XVII—XIX
Wrobl XVI
Wrey XVII
Wojtuszajtis XVIII
Worpaillon XVII
Worteli XVII
Worthe XVIII—XIX
Wijl XVII
Wijpijck XVII
Wywiany XVI
Wyzykter XVIII

V

Vasicky XIX
Vernoch XVIII
Versber XVII
Verster XVII—XVIII
Veulla XVII
Vexillifer XVII
Vick XVI—XVII
Vilant XVIII—XIX
Viekiel XVI—XVII
Vischofer XVII—XVIII
Vandervalt XVII—XVIII
Vgoraij XVII
Volak XVII—XVIII
Vldřych XVII—XVIII

X

Xagoth XVII
Xil XVII, Xel, Xell, XVIII—XIX
Xoh (dr.) XVII

Y

Yal XVII

Z

Zabdyr XIX
Zabier XVII
Zacherla XVII (Czy nie jest potomkiem Zacherlena Wolfganga i jego żony Anny, który przybył do Polski w r. 1518 uzyskując od króla Zygmunta I prawo praktyki lekarskiej (Giedrojć: Źródła biogr. — bibl. ogr. do dziej. med. str. 897)
Zadrazil XIX
Zagdter XVIII
Zaich XVI—XVII
Zaiglia (medic.) XVI
Zajfert XVI—XVIII
Zathey XIX
Zakart XVIII
Zaltz XVII
Zamonius XVI
Zanuber XVIII
Zapai XVII—XVIII
Zapart XVII—XIX
Zawisel XVIII—XIX
Zaić XVIII—XIX
Zaidler XVII—XVIII (dr. med. 1620)
Zayf XVII
Zayguler XVII
Zbigeni XIX
Zeidlicz XVII
Zeim XVIII
Zelech XIX
Zeman XVII
Zengerle XVIII—XIX
Zengier XVIII—XIX
Zenkier XVIII, Zenker XIX
Zernickiet XVII—XVIII
Zes XVII
Zeyler XVII—XVIII
Ziba XVIII
Zimerman, Cymerman XVII—XVIII
Ziner XVI
Zis XVII—XVIII
Zlamal XIX
Zompa XVI—XVII
Zauffal XVIII
Zubell XVIII
Zuber XVI—XVIII Zubrowic XVII—XVIII
Zulandry XVIII—XIX
Zuter XVI—XVII, Zutter XVIII

Zyberneckier XVI—XVII
Zych XVIII
Zycher XVII—XVIII
Zydejnecher XVII
Zyder XVIII
Zygler XVII—XVIII
Zygot XVIII
Zylink XVIII
Zijma XVI
Zijnga XVI—XVII

Ż

Żamer XVII
Żarkula XVIII
Żebon XVI—XVII
Żelim XVIII
Żongo XVIII—XIX
Żuliani XIX
Żychlini XVII.

J. de TALKO-HRYNCEWICZ

HABITANTS DE CRACOVIE DU Xe SIÈCLE AU XXe SIÈCLE

Cracovie est l'ancienne capitale de la Pologne, le symbole de sa puissance passée, de sa vie intellectuelle et civilisatrice depuis un millier d'années; elle est l'étalon du dévéloppement, de l'ascension politique et de toute l'histoire de l'État polonais jusqu'à son décadence. Pendant les travaux de canalisation, exécutés à Cracovie de 1911 à 1914, on a trouvé une quantité ènorme d'ossements; malheureusement, une partie seulement de ces os a pu être sauvée de la destruction et acquise pour le Musée de l'Institut d'Anthropologie de l'Université de Cracovie. En s'appuyant sur l'étude de ces découvertes, l'auteur a écrit une monographie, dont la première partie est consacrée à la description de ces restes humains en commençant par les plus anciens provenant du cimetière de la Cathédrale romaine du Wawel, (X.—XI ss). La deuxième partie comporte des extraits des actes de naissance des onze églises paroissiales de Cracovie, des temps les plus anciens aux temps actuels.

Les restes humains étudiés, très bien conservés, proviennent du centre de la ville, des faubourgs et des villages suburbains qui, graduellement, au cours des siècles, après la destruction des anciens murs de défense et la construction des nouveaux, ont été incorporés dans la ville, ainsi que deux villes limitrophes, Kazimierz et Podgórze, ils proviennent donc du territoire entier de la grande Cracovie actuelle et ont permis la reconstitution du type moyen de l'habitant de Cracovie. Celui-ci se présente comme un homme de taille peu élevée, de stature trapue, de forte structure. Son crâne est grand, développé en largeur et en hauteur, avec front étroit et occiput marqué d'un arc regulier avec des aspérités, souvent avec une ligne escarpée qui descend en bas. Sa forme est ellipsoïdale, souvent avec transition en sphéroïdale. Le visage est le plus souvent bas et large, avec arcades sourcilières bien accentuées, nez étroit ou moyen. L'indice céphalique est en moyenne, mésocèphale = 80; les cas d'hyperbrachycéphalie ne sont pas rares jusqu'à 94, il existe des crânes d'une dolichocéphalie accentuée (72 et 71). Dans le cimetière romain, on trouve, ensemble des dolichocéphales, et des brachycéphales de 82—84. Les brachycéphales dominent (74,6%), avec deux sous-types, hyperbrachycéphales (22,2%) et ultrabrachycéphales

(43 %); les mésocéphales apparaissent dans 1/5 des cas (19,4%) les dolichocéphales sont très rares (6 % à peine). La brachycéphalie est plus rare dans les crânes masculins (72,2 %) que dans les féminins (77,6 %), tandis que le rapport des crânes dolichocéphales est inverse: 9 % d'hommes pour 2,3 % de femmes. Ces crânes sont élevés pour la plupart, hypsocéphales (67,5 %), plus rarement orthocéphales (23,8 %), et en général les crânes féminins y sont un peu plus élevés que les masculins. Les fronts sont étroits, (90,3 %), ainsi que les occiputs (93,7 %). Dans les tableaux de corrélation, aux indices céphaliques plus brachycéphaliques correspond une plus grande largeur, inférieure et supérieure, du front et de l'occiput, tandis que la relation inverse apparaît pour les indices dolichocéphaliques. Le rapport de la plus grande largeur de la face à sa longeur, c'est-à-dire l'indice facial, y est de 52,8 chez les hommes et de 49,8 chez les femmes; la forme du visage entier est plutôt arrondie, avec saillie des arcades zygomatiques et largeur considérable du maxillaire inferiéur trés-fort, trait caractéristique particulier des crânes des habitants de la Petite-Pologne. L'indice nasal est, en moyenne, de 66,4 chez les hommes et de 68,9 chez les femmes, avec 36,8 % de leptorrhiniens et 26,4 % des platyrrhiniens. L'indice orbitaire est de 87,6 chez les hommes et de 90,2 chez les femmes; dans les groupes isolés on recontre des mégasèmes (53,6 %), les autres types sont plus rares.

Les sutures sont compliquées; il existe souvent des os surnuméraires, surtout dans la suture lambdoïde, en forme d'os wormiens et exceptionnellement dans la suture sagittale. L'auteur a constaté quelques absences de souture de deux moitiés du frontal, ainsi que des deviations dans la forme du ptérion. La synostose des sutures se produit, en général, à un âge assez prècoce. Les arcades sourcilières sont très développées, avec incisure nasale et bosses nasales, allant de pair souvent, avec une brachycéphalie considérable. Les brachycéphales sont plus fortement constitués que les mèsocéphales ou dolichocéphales. Probablement, ce sont là les restes des Suédois des des guerres du XVII s. Nous pensons que les brachycéphales en quantitè prépondérante, sont les crânes des habitants du pays, tandis que les crânes mésocéphales, beaucoup plus rares, et les dolichocéphales exceptionels appartiennent aux étrangers. L'affluence la plus grande de l'élément étranger, surtout des allemands: marchands, industriels, artisans, survient au XIII et au XIV siècles. C'étaient probablement, pour la plupart les premiers immigrants dolichocéphales en Pologne de l'Allemagne centrale et septentrionale, type des blonds de taille elevée qui rappelle celui de „Reihengräber“ du Nord, propre aux Francs et aux Allemanes. C'est le type dans lequel les Allemands contemporains désirent voir le type protogermain, type des porteurs non seulement de la civilisation européenne, mais aussi du génie de l'humanité, tandis que les brachycéphales aux cheveux foncés auraient un développement moindre et des aptitudes pratiques (Ammon, Klatsch, Fischer, Günther, Ploetz, et d'autres). En même temps, arrivaient en Pologne les colons du Würtemberg, dans le type mélangé desquels apparaissait cet élément brachycéphale appelé jadis „sarmate“ et „turc“. Cet élément porte aujourd'hui le nom de „mongoloïde“: ce sont les brachycéphales d'une taille

moins élevée, aux cheveux plus foncés. C'est parmi ceux-ci qu'on range aussi les Slaves, en leur attribuant des instincts plus bas. La diminution de plus en plus accentuée des blonds dolichocéphales et la multiplication simultanée des brachycéphales foncés incite certains auteurs allemands à des pronostics bien tristes pour toute l'humanité, et à chercher les moyens de conserver ce prototype nordique; mais ils oublient que la disparition d'une race est provoquée par des causes pathologiques, par sa vieillesse, parce qu'elle a rempli sa tâche sur la terre et doit maintenant céder la place à une autre race plus jeune.

Quant aux Italiens arrivés à Cracovie, au XV—XVI s., leur type, dans l'Italie septentrionale et centrale, est le plus souvent brachycéphale, tandis qu'au sud de l'Italie, dans les provinces Romaine et Napolitaine et en Sardaigne il est dolichocéphale (Calori, Nicolucci). Ce sont ces derniers qui, grâce à leur faible quantité en Pologne (Kopernicki), ont pu avec les allemands, les restes d'un type ancien préhistorique et les mésocèphales, produire ce groupe dolichocéphale peu nombreux parmi les brachycéphales cracoviens. Le type moyen de l'habitant de Cracovie du X au XX s., surtout brachycéphale, se distingue bien peu des habitants contemporains des plaines sous carpathiennes ou des montagnards des Carpathes parmi lesquels on rencontre souvent des brachycéphales extrêmes.

La seconde partie de ce travail est consacrée à la structure physique des habitants de Cracovie; à l'aide des noms propres inscrits dans les livres des paroisses, dans les actes de naissance, on peut remarquer les mélanges d'éléments étrangers et on en peut deduire la fondation de la population actuelle, notre travail entre ainsi dans le domaine des études démographiques et bio-sociologiques. Il est bien difficile de trouver en Europe une autre ville, pareille à Cracovie, où à cause de la situation géographique, se serrent de si près les deux mondes, oriental et occidental, autant du point de vue de la race que de celui de la civilisation. D'un côté, y arrivait l'influence de la civilisation occidentale, de l'autre côté, de l'orient, y atteignaient les invasions des sauvages hordes tartare-mongoliques qui d'habitude trouvaient la résistance décisive aux portes de Cracovie et étaient repoussées de l'Europe, ainsi défendue de l'invasion des barbares. Et lorsque Boleslas le Pudique avait tracé le plan définitif à cet habitat séculaire, en y établissant sa capitale au XIII s., les colons ont commencé à y affluer de l'occident, les Allemands d'abord, ensuite les Hollandais, les Italiens, les Hongrois, les Tchèqus et d'autres nationalités. Déjà au XIV s., la population de la ville était si considérable que, comme dit le chroniqueur, au cours d'une seule année seraient morts de la peste vingt mille personnes environ, et dans les neuf dernières annèes de ce siècle 1097 personnes auraient obtenu le droit de bourgeoisie dans cette ville. Au temps de Vladislas Jagellon, en 1430, Cracovie appartenait à l'union des villes hanséatiqus. Pendant le régne de Sigismond I, le nombre des marchands et des artisans a augmenté beaucoup. On suppose que, dans cette période, la plus brillante de l'épanouissement de notre ville, sa population atteignait jusqu'à 80 000. La ville entourée des fortifications, en se développant, les déplaçait plus

loin à plusieurs reprises et joignait à son territoire des nouveaux faubourgs et des villages suburbains. C'est pourquoi il est difficile de donner le nombre précis de la population ainsi que son accroissement pour les XV et XVI siècles, au temps de l'épanouissement le plus considérable de la capitale polonaise. Au XVII s., aprés qu'on a transporté la capitale à Varsovie, commence la décadence de Cracovie, en sorte qu'au moment des partages de la Pologne, en 1787, la ville, sans faubourgs attenants, n'avait que 9449 habitants à peine. Quoique dans les années subséquentes et plus tard, Cracovie se soit trouvée dans les conditions très peu favorables pour son développement, cependant aprés l'adjonction de deux villes limitrophes, de Kazimierz vers la fin du XVIII s., et de Podgórze tout dernièrement dans les dernières années avant la guerre, sa population en 1924 dèpasse 200 000, avec un changement considérable de la relation des sexes. Car, lorsqu'encore en 1914 le nombre des hommes était tout un peu plus élevé que celui des femmes, en 1922, après la guerre, le nombre des femmes surpasse de 11% celui des hommes. Grâce à la réunion à la ville des villages suburbains peuplés par les chrétiens presque exclusivement, la population juive de Cracovie a relativement diminué, en descendant de 35% à 25%. De ces juifs 8,3% reconnaissent le polonais comme leur langue maternelle, et 16,7% le jargon juif (c'est-à-dire l'allemand corrompu).

Les actes de naissance les plus anciens que j'ai réussi à trouver et à étudier dans onze églises paroissiales de Cracovie, se rapportent à la deuxième moité du XVI s. Cet usage a été introduit en Pologne plus tôt que dans les autres pays de l'Europe, notamment en 1563, tout de suite après le concile de Trente; la registration des décédes a été instituée plus tard, tandis que les registres des mariages (metricae copulationum) ont été commencés en 1559. Tous les extraits des livres et des actes de naissance des onze paroisses, ont été réunis par nous en des tableaux séparés, de 20 en 20 ans. Il y manque plusieurs régistres, qui ont été détruits par les guerres et les incendies. Dans ces tableaux nous donnons le nombre total des nouveau-nés, séparément le nombre d'une part de ceux aux noms polonais et de l'autre de ceux aux noms étrangers, le nombre des enfants illégitimes et le nombre des baptêmes des juifs. À la fin des tableaux nous avons mis les diagrames et un index des noms étrangers. Nous avons examiné, somme totale, 173 083 actes de naissance pour 354 ans, ainsi donc pour un an il y a, en moyenne, 489 nouveau-nés. Dans ce nombre total il y a 86,8% des enfants aux noms polonais et 7,3% des enfants aux noms étrangers, surtout de la classe intelligente, tandis qu'il se trouve 5,7% des enfants illégitimes, enfin le nombre des juifs baptisés atteint 0,3% á peine. Si nous rangeons les enfants illégitimes parmi les polonais, il y aura alors 92,5% des enfants aux noms polonais. Dans la ville, le nombre des baptémes des enfants aux noms étrangers de 10% vers la fin du XVI siècle tombe graduellement à 4% dans le cours des XVII et XVIII ss., ensuite au XIX s., il remonte et à la fin du XIX s., et dans le premier quart du XX s. atteint 22%, toujours cependant surtout dans les classes plus élevées de la population. Les noms étrangers, surtout les allemands, au XVI et au XVII s.

sont polonisés, déjà dans la deuxième ou la troisième génération, en prenant la syllabe finale *ic*, et plus tard *ski*. Beaucoup des noms s'éteignent au cours des années par la mort des familles. Ainsi ont disparu les anciennes familles des patriciens de la ville, parfois elles ont changé les noms ou bien se sont noyées dans le bas peuple. De ces noms étrangers 63,3% se sont éteints déjà après un siècle d'existence, 31,8% après un siècle et demi ou après deux siècles, et nous n'avons trouvé que 4,9% qui ont duré trois siècles, et c'était probablement dans les lignes collatérales. Le nombre des enfants illégitimes qui est extrêmement faible au XVI s., augmente graduellement au cours des siècles suivants, pour atteindre 15% au XIX s. Sans aucun doute, on peut attribuer ce fait à l'influence des guerres, des désordres intérieurs, enfin de l'occupation après l'irruption des armées d'usurpation vers la fin du XVIII s., lorsque dans quelques paroisses, et tout partuliculièrement dans celle de la cathédrale, le nombre des enfants illégitimes a atteint 18% et même davantage. Si l'élément étranger a exercé une influence invisible sur la population de Cracovie, le mélange du sang juif n'y a pas agi du tout, ni sur le type physique ni sur le psychique. Pendant les XVI, XVII et XVIII siècles les baptêmes des juifs ne se rencontrent presque pas, ils n'apparaissent en quantité négligeable qu'au XIX s., quand les juifs entrent aux écoles publiques et en contact plus intime avec la population chrétienne et la civilisation européenne. Le nombre de ces baptêmes augmente considérablement au XX s., et ce sont surtout les femmes juives qui sont baptisées. L'index des noms étrangers que nous avons recueillis, en contient, somme totale, 3318 noms des étrangers établis à Cracovie à partir du XVI jusqu'au XX siècle. De ces noms il y a 39,2% des allemands, 9,4% des italiens, 8,8% des hollandais, 3,8% des tchèques (bien que beaucoup de ceux-ci aient acquis le droit de cité en Pologne, et qu'il soit difficile de les distinguer des noms d'origine polonaise), 1,5% des russes, 3,4% des autres slaves, 4,5% des hongrois, 2,6% des français, 2,1% des valaques, 1% des suédois, 0,8% des lithuaniens (dont on doit dire la même chose que des tchèques), enfin 20,6% des noms l'origine desquels est impossible à déterminer.

Nous avons réussi de trouver dans les régistres des paroisses beaucoup des noms des patriciens de Cracovie, des savants notoires, des philantropes, des hommes politiques célèbres, des marchands, des médecins inconnus, des avocats, etc. Sur les marges de quelques actes nous avons trouvé des notes tracées d'une main de prêtre et concernant des faits politiques plus notables, les malheurs publics et les fléaux, les guerres, les invasions, les incendies, la peste qui a ravagé la ville d'une manière terrible en 1677, et une autre en 1707 et 1708 et ensuite en 1711. Les vivants en panique se sauvaient alors et fuyaient, la ville se dépeuplait, aprés quoi l'élément nouveau des villages environnants y arrivait, en repeuplant la ville. Les environs de Cracovie appartiennent aujourd'hui aux endroits de l'Europe à la population la plus dense, et probablement c'était la même chose autrefois. La fluctuation de la population dans les deux sens se faisait sans cesse.

Les conclusions générales auxquelles nous amène tout notre travail présent, démontrent que la forme humaine est le produit du milieu ambiant et des influences historiques des générations entières. On peut dire la même chose des restes humains découverts à Cracovie et étudiés par nous, en y ajoutant que le mélange des éléments étrangers n'a pas impressionné le type essentiel des habitants et correspond plus ou moins à la quantité relative dés noms étrangers dans les actes de naissance. La ville, pendant mille ans de son existence, a subi des cataclysmes historiques divers, des guerres, des famines et des épidémies; elle se dépeuplait complètement presque et était repeuplée par les émigrants des villages des environs qui assimilaient l'élément étranger qui venait d'arriver, et ce non seulement au point de vue de l'anthropologie, mais aussi au point de vue de la civilisation, simultanément ave la polonisation de ses noms. La collection des crânes cracoviens, à partir des plus anciens, rappelle de près le type de la population actuelle de la Petite Pologne. Ce type a le crâne court et large, de structure forte, avec une brachycéphalie considérable, élevé, au front étroit, à l'occiput médiocre, arrondi ou escarpé vers le bas, à la face courte et large, aux cheveux châtains, aux yeux clairs, plus rarement foncés, à la taille peu élevés, à la stature trapue. Le type dolichocéphale ou mésocéphale aux caractères des brachycéphales nous présente une jonction des éléments étrangers, mais il se rencontre très rarement.

Ne pouvant pas déterminer d'une manière plus exacte l'âge de nos matériaux, il est bien difficile de tirer les conclusions quant à l'évolution du type des habitants de Cracovie, à l'exception d'une seule que le type essentiel n'a changé que très peu et est resté aussi brachycéphale qu'il avait été avant des siècles. C'est ce type, et non pas le dolichocéphale, qui au XV et au XVI siècle a été le porteur de la civilisation et des libertés civiques à Cracovie. Car il est impossible de voir dans le type dolichocéphale un privilège exclusif d'une race supérieure, en s'appuyant sur quelques faits spécialement assortis. Il est bien possible que le type moyen des habitants de Cracovie, le type brachycéphale, subissait une évolution autant qu'en augmentant la taille, la grandeur et la capacité du crâne, en recherchant une sculpture plus soignée des circonvolutions isolées et des sillons du cerveau ou en présentant une plus grande harmonie des parties constitutives du corps, il se perfectionnait, mais il n'a pas subi aucune modification essentielle. L'adjonction de l'élément étranger n'a pas impressionné son type anthropologique, mais au contraire a augmenté sa force psychique.

Quoique les régistres des naissances au XVI s., aient présenté 20% des noms étrangers, en déduction définitive cependant, pour 354 ans, il n'y en a en moyenne que 6% (et c'est seulement dans les classes élévées de la société) du nombre total des noms originairement polonais ou polonisés, ce qui se réfléchit bien dans le rapport entre le type brachycéphale essentiel et le dolichocéphale. La lutte pour la vie des aborigènes avec l'élément étranger immigré se passait pendant des siècles entiers, et à la fin les brachycéphales ont vaincu les noveaux venus, en les assimilant.

WYKAZ TREŚCI

Od autora 5
I. Typ fizyczny ludności dawnego Krakowa 7
Tablice pomiarów czaszek z X—XX w. 15
II. Skład ludności m. Krakowa w związku z innemi stosunkami społecznemi 28
Tablice nowonarodzonych i ochrzczonych według metryk kościelnych krakowskich, mniej więcej co lat 20 obliczonych z drugiej połowy XVI—XX w. 59
Tablica średnich liczb nowonarodzonych i ochrzczonych w 11 kościołach krakowskich od r. 1568 do 1922 w liczbach bezwzględnych i w procentach 67
Tablica nazwisk cudzoziemskich mieszkańców Krakowa z XVI—XX w., ułożona w porządku alfabetycznym według narodowości w liczbach bezwzględnych i w procentach 68
Wnioski ogólne 69
Słowniczek niektórych nazwisk cudzoziemskich m. Krakowa od r. 1568—1922 71
Streszczenie pracy w języku francuskim 101
Resumé du travail en français 101

SPIS RYCIN I KRZYWYCH

Plan Krakowa i znalezisk szczątków ludzkich dawnych cmentarzy przy kościołach I
Plan cmentarza katedry romańskiej na Wawelu II
Plan grobu na ul. św. Anny i cmentarza tego kościoła . . . III
Krzywa wskaźników głównych czaszek krakowskich i katedry płockiej IV
Krzywa urodzin o nazwiskach polskich V
Krzywa urodzin o nazwiskach niemieckich i innych VI
Krzywa nowonarodzonych dzieci nieślubnych i neofitów żydów . VII

WAŻNIEJSZE ERRATA:

Str. 8 Ostatni wiersz na dole: *Wawel. Z cmentarza katedry Romańskiej z X—XI w. (1914* powinien być pierwszym na górze.

„ 9 w wierszu 30 od góry dwukrotnie powtórzone słowa: *9 pochodzących z cmentarza położonego na* $1^1/_2$ *metra poniżej.*

„ 18 w wierszu 24 z góry powinno być: kobiece, a nie *kobiecie.*

„ 29 w wierszu 17 z góry powinno być: parafjach, a nie *parafjan.*

„ 92 w wierszu 26 z góry nazwisko: Papillault, a nie *Papillanult.*

„ 39 w przypisku wiersz 20 z góry należy czytać: Kaperników, a nie *Koperników.*

DRUKARNIA NARODOWA
W KRAKOWIE, WOLSKA L. 19

